6 M
3-C
57
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
3 H
11
[Bib]liotheca
[C]oll. Rom.
Societ. Jesu
6. 3. C. 57
74.5.23.
74
C
22

Digitized by Google

IVLII CÆSARIS BVLENGERI IVLIODVNENSIS,

De tributis ac vectigalibus populi Romani liber, in quo vectigalium regni Galliæ, & eorum qui vectigalibus præſunt, origo illuſtratur.

AD CLARISSIMVM VIRVM
D. IOANNEM BERTERIVM *Sacri Conſiſtorij Conſiliarium, & in Senatu Toloſano Præſidem.*

Ex Legato Mri Cocin.
Bibliothecæ Coll. Rom. Soc. Jesu

TOLOSÆ,
Ex Typis Viduæ Iacobi Colomerij, necnon Raym. Colomerij, Regis, atque Vniuerſitatis Toloſanæ Typographorum.
M. DC. XII.

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

CLARISSIMO VIRO

D. IOANNI BERTERIO
SACRI CONSISTORII
CONSILIARIO, ET IN
Senatu Toloſano
Præſidi

ROMA

IVLIVS CÆSAR BVLENGERVS
S. D.

V*OVERAM ſuperiori anno libellum hunc de Pop. Romani Vectigalibus viro clariſsimo, & antiquariæ rei diligen-*

Google

tiſsimo, PHILIPPO BERTERIO *patri tuo, in Senatu Toloſano Præſidi, cum adhuc in viuis ageret, eruditione eius quam pulcherrimis monumentis teſtatam fecit, & humanitate qua litteratos omnes benignißimè fouit adductus. Hunc vbi mors immatura præripuit, nemo fuit in cuius nomine quicquid hoc ſcriptionis eſt iuſtius, quam in tuo apparere debuerit, qui virtutis & eruditionis eius, non minus quàm ampliſsimi magiſtratus, & omnium fortunarum es hæres. Si quid ex ingenij mei officina dignius prodire poſſet, id vtique tibi ſine mora lubens offerrem. Sic eruditio tua, ſic ampliſsimus magiſtratus, ſic in litteratos omnes beneuolentia merentur. Sed quod Empedocles ille*

Agrigentinus diſciplina Pythagoricus olim vſurpauit, idem hoc tempore mihi apud te vſurpandum eſſe video. Hic Olympiæ victor, cum ex victoriæ lege taurum ioui immolare, & inter amicos partiri iuberetur, cuius cæde & eſu ex Pythagoræ inſtituto abſtinebat, vt conſuetudini pareret, nec ſectæ ſuæ derogaret, taurum ex myrrha & thure finxit, & ioui mactatum inter amicos partitus eſt. Quòd munus tauro legitimo & ſolemni acceptius inſolentia rei, & nouitas effecit. Itidem & hunc meum de Vectigalibus Pop. Romani libellum, quanquam non eſt ille in Olympia taurus ſolemnis, quam Poëta maximam victimam vocat, ſed victimæ illius fictitia tantum

imago, tibi tamen qua es benignitate ob dantis animum, ſi non ob rei nouitatem acceptiſsimum fore non diffido. Aquam Artaxerxi obtulit Simethes, eidem alter malum punicum, vtrumque munus gratum affectus offerentium effecit. Hoc quicquid eſt munuſculi deuotione donantis, non doni merito ac pretio metire, & me tibi addictiſsimum amare perge. Vale PRÆSES CLARISSIME.

Toloſæ anno CIↃ. IↃCXII.

Digitized by Google

IVLII CAESARIS BVLENGERI, DE VECTIGALIBVS POP. ROM. LIBER.

DE TRIBVTORVM ORIGINE.

Capvt I.

VECTIGALIA, & tributa pene cum regibus nata ſunt. Nam & in Iudæis, Aſſyriis, Medis, Ægyptiis, vbi primum reges exorti, protinus & vectigalia exorta, vt in ſacris literis videre eſt, Geneſ. cap. 47. vbi regibus Ægypti pars quinta fructuum tributi nomine præſtita narratur, quoniam neque quies ſine armis, neque vtrumque ſine tributis haberi poſſunt, vt Liuius lib. 1. Decimarum ius fuit regibus lib. 3. Regum cap. 5. in Iudæa, Babylone, &

Sicilia, vt Cic. in Ver. & Ariſtot. in Oeconom. Imò & ante reges, ſi quæ Reip. forma vllo tempore fuit, ſine vectigalibus eſſe non potuit, quibus belli pacíſque munera ſuſtinerentur. Ariſtot. lib. 1. Polit. c. 11. πολλαῖς γὰρ πόλεσι δεῖ χρηματισμοῦ, καὶ τούτων πόρων ὥσπερ οἰκίᾳ, μᾶλλον δέ. Nam multæ ciuitates pecuniis indigent, & huiuſmodi quæſtibus, quemadmodum domus, ſed & magis. Et lib. 8. c. 8. διὸ κτήσεως μὲν δεῖ ταῖς πόλεσι, opus eſt poſſeſſione vrbibus. πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφὴν, ἔπειτα τέχνας, τρίτον δὲ ὅπλα, ἔτι χρημάτων τινὰ εὐπορίαν ὅπως ἔχωσι, καὶ πρὸς τὰς καθ' αὑτοὺς χρείας, καὶ πρὸς πολεμικάς. Ciuitati primum oportet eſſe alimenta, poſtea artes, tertium arma, præterea pecuniarum habendarum facultatem, ad vſus proprios, & ad bellum. Vectigalia autem vel ad domeſticos regiæ domus ſumptus, vel ad exercitus, vel ad populum alendum, vel ad magiſtratus, & onera publica relata ſunt. Babylon regi Perſarum in ſingulos dies ſingulas argenti artabas admetiebatur, narrante Herodoto lib. 1. Indi quartam fructuum partem regibus quotannis pendebant, vt Diodor. Sicul. lib. 1. c. 10.

Cappadoces Perſis quotannis ſuper argentum, mille & quingentos equos, mulorum duo millia, ouium quinquaginta millia præſtabant, auctore Strabone lib. 11. Aſpendij Dario quinquaginta talenta, & equos teſte Arriano lib. 1. de reb. Alexand. Medi duplo amplius quam Cappadoces Perſis penſitabant, vt Strabo ibidem. Dario Iones, Magnetes, Æoles, Cares, Lycij, Melienſes, Pamphylij quadringenta argenti talenta, vt Herod. lib. 3. Myſi, Lydi, Alyſonij, Cabalij, Hygennenſes quingena talenta. Phryges, Thraces qui Aſiam incolebant, Paphlagones, Mariandeni, & Syrij trecena & ſexagena talenta, vt Herodot. ibidem Erant Alexandro magno in annuo vectigali, & tributo triginta millia talentorum, auctore Iuſtino. Herodot. lib. 1. Circa Babylonem canum Indicorum tanta vis alebatur, vt ad præbenda eis cibaria quatuor in eodem agro magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes. Seſoſtris Ægypti Rex Æthiopes qui ad meridiem ſpectant aggreſſus, victos acie tributum pendere coëgit Ebenum, Aurum, & Elephantorum dentes. Herod. lib. 3. Diodor. Sicul. lib. 2. c. 1.

Plin. lib. 12. cap. 4. his verbis, Herodotus Ebenum Æthiopiæ intelligi maluit, in tributi vicem regibus Perſidis, è materiè eius centenas phalangas tertio quoque anno penſitaſſe Æthiopas, cum auro & ebore prodendo. Herodotus tamen ducenas phalangas poſuit. Colchi centenos pueros pendebant, & totidem virgines reliquorum immunes, vt idem lib. 3. Leptis in Africa ſub Romanorum imperio libera fuit, auctore Plin. lib. 5. c.4. Carthaginenſibus autem ſingula talenta in ſingulos dies pendebat. A Iulio Cæſare tricies centenis millibus pondo olei in annos ſingulos mulctata eſt. Hirtius de bello Africo. Macedones ex effoſſo ære ſingula talenta in dies Alexandro penſitarunt. Circa Philippos enim metalla erant, quorum ramenta creſcunt diſſecta, aurúmque manifeſtum producunt, vt Ariſtot. lib θαυμασίων ἀκουσμάτων. Herodotus verò de Perſici regni vectigalibus agens ſubiungit, ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα, καὶ τριηκόσιοι, ἑκάστης ἡμέρας εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. Τούτων δὲ τεσσαράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια

καὶ ἑξήκοντα δαρείω ἐφόιτα. νομὸς τέταρτος ἔτος. A Cilicibus, inquit, equi albi ſexaginta & trecenti, vnus in ſingulos dies, & quingenta argenti talenta, ex quibus centum quadraginta in equites impendebantur, qui Ciliciæ præſidio erant, trecenta & ſexaginta ad Darium redibant. Hæc fuit quarta portio. Cætera petenda ex eod. Herodoti lib. 3. vbi omnia tributa, & vectigalia numerantur, quæ regi Perſarum pendi moris fuit. Magneſia Aſiæ quotannis quinquaginta talenta pepēdit Artoxerxi, auctore Thucid. lib. 1. quæ Themiſtocli ad panē data eſt. *Μαγνησίαν μὲν ἄρτον, ἣ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ.* Pæones regi ſuo duas auri glebas penſitarunt, quarum altera duorum, altera trium auri pondo eſſet, vt Ariſt. lib. mirabil. audit. Cherſoneſus Mithridati Eupatori modiorum 180. millia frumenti, cum ducentis argenteis, ait Strabo lib. 7. Cæſar Galliæ imperauit annuum HS. quadringenties, vt Sueton. & Eutropius lib 6. cap 6. id eſt, millionem vnum. Lipſius legendum putat quater millies HS. id eſt, decem milliones. Sed è Galliis diuturno bello exhauſtis id temporis tantùm vectigalis refici

potuiſſe credibile non eſt. Vulgata igitur lectio non mouenda. In Græcia non omnes pari vectigalium onere premebantur, vt Thucidides lib. 7. *μηθυμναῖοι μὲν ναυσὶ, καὶ ἐ φόρῳ ὑπήκοοι, τενέδιοι δὲ καὶ αἴνιοι ὑποτελεῖς. Χῖοι ἐκ ὑποτελεῖς ὄντες φόρε, ναῦς δὲ παρέχοντες αὐτόνομοι.* Methymnæi quidem naues non tributum pendebant. Tenedij, & Ænij vectigales erant. Chij tributorum immunes, nauibus tantum præſtandis obnoxij, cætera liberi. lib. 4. *καὶ κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατ᾽ ἔτος.* E Sparta quotannis ad Cytheram tranſibat magiſtratus iuri dicundo. Strabo lib. 8. Laçones præter amicorum miniſteria nihil aliud contulerunt. Denique nulla penè gens vnquam fuit, quæ regibus ſuis, & magiſtratibus tributa de publico non ſoluerit. Sed quando in Imperio Rom. verſamur, ne extra plantam, quòd dicitur, euagemur, videamus quæ origo tributi, & vectigalium Romæ fuerit, & ipſarum vocum etymon, ac veriloquium expendamus.

DE TRIBVTO ET VECTIGALI.

CAP. II.

TRIBVTVM appellatur ab intributione, vel ex eò quòd militibus tribuebatur, ait Vlpian. l. ager D. de verb. ſignif. Varro
,, lib. 4. de ling. lat. Tributum initio pecu-
,, nia ea quæ populo imperabatur appellata
,, eſt, ſiue quod tributum à ſingulis pro
portione cenſus exigeretur. Ciues enim in tribu ſua tributum conferebant, imò & in claſſe, & in centuria ſua, quia claſſes tribuum quodammodo partes erant, centuriæ partes claſſium, vt Liu. lib. 1. Vnde Aſco-
,, nius, Cenſores, inquit, ciues ſic nota-
,, bant, vt qui pebeius eſſet, in cæritum
,, tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per
,, hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ, ſed ad
,, hoc eſſet ciuis tantummodo, vt pro ca-
,, pite ſuo tributi nomine æra penderet.
Tributa certè ferè caput tangebant, vt pro capite ſuo quiſque æs penderet, licet onera fructuum fuerint l. 13. D. de impenſ in reb. dot. fact. & l. 7. D. de pub. & vectigal. ſtipendium vt plerumque pro tributo capitis

Digitized by Google

„ accipitur. Tertul.in apologet.Hominum,
„ inquit, capita ſtipendio cenſa. Vlpian.
l. ager. D. de verb ſignif. Stipendium quia
per ſtipes, id eſt, modica æra colligitur.
Iſidor. lib. 16. c. 17. à ſtipe pendenda. Plin.
lib. 33. c. 3. quia & militum ſtipendiorum,
hoc eſt, ſtipis ponderandæ penſatores libripendes
dicuntur. Dio lib. 52. tributum onus
fructuum eſſe indicat, *φόρον ἐπιτάξαι πᾶσιν
ἁπλῶς τοῖς ἐπικαρπίαν τινὰ τῷ κεκτημένῳ αὐτὰ
παρέχουσι*, tributum indicere oportet, ait
Mecænas, omnibus ſimpliciter agris qui
prebent fructus poſſidentibus. Phauorinus,
*φόρος κυρίως τὸ ὑπὲρ τῆς ἰδίας εἰς φερόμενον
γῆς. Τέλος δὲ ὑπὲρ τῆς ἐμπορίας συντέλεια.*
Tributum propriè quod infertur pro agris,
vectigal quod penditur pro negotiatione
mercium. Vocatur & munus Symmacho
„ lib. 9. epiſt. 10. Tabulariis liberum eſt alios
„ à diſpendio vindicare, aliis indebitū mu-
„ nus imponere. Munus enim pro onere interdum
ſumitur, & tributo. Vnde munifici
dicuntur tributarij. Symmach. lib. 5. epiſt.
„ 87. graue eſt enim nos quidem pro agris
„ noſtris functionib⁹ publicis eſſe munificos.
„ l. 6. Cod. Theodoſ. de ſcenicis. Largitioni-

,, bus noſtris cogatur eſſe munificus l. 4.
,, cod.C. de excuſat. artif.cum tributis mu-
,, nificos, & ius munificũ pro tributo quod
fiſco penditur l. *9*. & *16*. de indulgent. debitor. eodem. Sed & vectigal pro tributo vſurpatur. Vetus gl. Τέλος ὁ ἐτήσιος τοῖς βασι-
,, λεῦσι διδόμενος φόρος. Vectigal eſt tributũ
,, annuum quod regibus penditur. Feſtus,
,, vectigal æs dicitur quod ob tributũ,& ſti-
,, pendiũ, & equeſtre, & ordinariũ populo
debetur. Vnde & ærarios dixere, qui tribu moti æs penderent. D. l. 7. de publican. & vectigal. In vectigalibus ipſa prædia,nõ perſonas conueniri oportet. Itáque ἐν πλάτει vectigalia dicuntur ex quibus fiſcus aliquid accipit, cuiuſmodi ſunt vectigalia portus, octauæ rerum venalium, ſalinarũ, metallorũ picariarum,l. 17. de verb. ſignif. vet. gloſſæ ſtipendia, τὰ ἐν ἐπαρχίαις κτήματα, poſſeſſiones in prouinciis vocant. Sed vt propriè loquamur, tributum, & ſtipendium, ſeu φόρος eſt ex cenſu. vnde vectigal ſtipendiarium 1. & 5. in Verrem,& lib. 3. de legibus. Agri ſtipendiarij. Idem in verrem. Siculi
,, quotannis ex cenſu tributa conferunt.Pli-
,, nius oppidum ſtipendiarium dixit.Tribu-

tum item in caput, capitatio. Vectigal pro inuectione, vel euectione mercium, portorium, τέλος, quod à publicanis exigebatur, non item tributum. Denique alij ſunt agri vectigales in quibus publicani, decumani, ſcripturarij, alia prædia tributaria in quibus nulli publicani, quædam ſtipendiaria l. 13. de impenſ. in re dot.fact. in hæc verba, ne-
,, que ſtipendium, neque tributum ob dota-
,, lem fundum præſtita exigere vir à muliere poteſt. Onus enim fructuum hæc impendia ſunt. l. 46. §. vt debitoribus, D. de iure fiſci, vbi excipitur cauſſa tributaria, & ſtipendiorum. Quidam tributa eſſe putant, quæ quotannis prouinciæ penderent; ſtipendia, quæ tantum ad belli ſubſidia præſtarentur. Inſtit. §. per traditionem. de rerum diuiſ. Omnino ita ſtatuendum eſt, cum omnes prouinciæ pop. Rom. excepta Italia; vectigales fuerint, vnde ius Italicum, alias ſtipendiarias fuiſſe, quæ pop. Rom. attributæ ſunt, alias tributarias, quæ Cæſari. Theophilus lib. 2. inſtit. tit. 1. στιπενδιάρια δὲ, καὶ τριβουτάρια λέγεται τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διακείμενα κτήματα βασιλικῇ κελεύσει ὑπὸ τοῦ δήμου κρατούμενα, &c. Stipendiaria autem (deleo καὶ

τειβετάεια, quia tributaria Cæſaris erant non populi) dicuntur prædia in prouinciis ſita, quæ iuſſu Imperatoris à populo tenerẽtur. Olim quippe Imperator διεῖλε τὰς ἐπαρχίας, ϗ τὰς μὲν ἐκεράτησεν αὐτὸς ἑαυτῷ, τὰς δὲ ἀφώρισε τῷ δήμῳ, ϗ αὐτῦ δήμυ ἐκλήθησαν ςιπενδιάρια, &c. diuiſit prouincias, & & alias ſibi reſeruauit, alias populo attribuit, quæ dictæ ſunt ſtipendiariæ, quia ſtips eſt argenti, & aliarum rerum minutatim facta collectio. ἔρανος, ϗ συλλογὴ κατὰ μικρὸν γινομένη. Prouinciales enim pauca quædam ex ſuis rebus collecta mittebant ad populum, vt hæc in proprios vſus & voluptates impenderet. Prouinciæ vero principis dictæ ſunt tributariæ, quoniam tributum eſt graue vectigal, τὸ βαρὺ τέλος ὅπερ ἐπέβαλε τοῖς οἰκείοις ἐπαρχιώταις ὁ βασιλεὺς ὡς πολλὰ δαπανῶν περὶ τὴν ςρατιωτῶν ἀποτροφὴν, quòd ſuis prouincialibus Imperator indicebat, vt qui multa in milites impenderet. Vbi animaduertes vocem ſtipendij, quòd olim idem erat cum tributo, degeneraſſe à prima ſignificatione, & pro vectigali quod à publicanis exigebatur accipi. Ex quibus apparet Doctiſſimum Briſſonium allucinatum eſſe in

libro de verb. ſignif. qui tributarias prouincias eſſe putarit, quæ bello victæ tributa populo quotannis penderent; ſtipendiarias quæ Cæſari ad belli ſubſidia relictæ eſſent. Theophilus tamen aliquid hoc locó peccat, qui ſtipēdiariis prouinciis leuius onus quam tributariis, id eſt, proconſularibus, quam præſidialibus eſſe velit, cum Tacitus lib. 1. ſcribat Achaiam, & Macedoniam onera deprecantes, leuatas proconſulari imperio, traditáſque Cæſari. Nec facit contra nos, quod Appianus lib. 5. ciuil. ait, Aſiæ, quæ proconſulari imperio regebatur, certum non eſſe impoſitum ſtipendium, ſed pro anni copia, vel inopia vberius, aut anguſtius vectigal exactum. Quia in Aſia fuit Cenſoria locatio, vt Cic. in Verrem, & publicanorum vexatio, vt docet Dio lib. 42. vbi enim Publicani fuere, ibi durius actum eſt cum prouincialibus. Quod vt plenius intelligatur, tenendum ex Strabone lib. 17. ſub finem, & Dione lib. 53. Auguſtum prouincias pacatas proconſulari imperio regi voluiſſe, quas populo attribuerit, feroces verò, & impacatas, quæ armis tenendæ eſſent, ſibi retinuiſſe, in quas præſides &

legatos miſerit. Proconſulares poſtea ſtipendiariæ dictæ, in quibus Publicani graſſabantur, & ideò graui onere preſſæ. Præſidiales, ſeu tributariæ, à publicanorum vexatione liberæ erant, cum tributa in caput, & ex cenſu penderent. Dio lib. 53. *ἀλλὰ τὰ μὲν ἀσθενέστερα, ὡς καὶ εἰρηναῖα, καὶ ἀπόλεμα τῷ δήμῳ ἀπέδωκε. Τὰ δὲ ἰσχυρότερα ὡς καὶ σφαλερὰ, καὶ ἐπικίνδυνα, καὶ ἤτοι πολεμίους τινὰς προσοίκους ἔχοντα, ἢ καὶ αὐτὰ κατ' ἑαυτὰ μέγα τι νεωτερίσαι δυνάμενα κατέσχε. ἀντιπάτους* vocauit proconſules qui in prouincias populi mitterentur. In Cæſaris prouincias qui mitterentur *ἀντιστρατήγους, καὶ πρεσβευτὰς*, proprætores, præſides, legatos, vocari voluit, *κἂν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ὦσι*, licet aliquando conſules fuiſſent. Subiungit deinde miſſos procuratores ab Auguſto in vtraſque prouincias, & Cæſaris, & populi, qui communes reditus exigerent, & ipſi definitum & certum ſalarium acciperent, niſi inquantum proconſules exigerent pecunias ab iis quibus præerant. *Καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, οὕτω γὰρ τοὺς τὰς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ προστεταγμένα σφισὶν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ δὴ,*

libro de verb. ſignif. qui tributarias prouincias eſſe putarit, quæ bello victæ tributa populo quotannis penderent; ſtipendiarias quæ Cæſari ad belli ſubſidia relictæ eſſent. Theophilus tamen aliquid hoc locó peccat, qui ſtipẽdiariis prouinciis leuius onus quam tributariis, id eſt, proconſularibus, quam præſidialibus eſſe velit, cum Tacitus lib. 1. ſcribat Achaiam, & Macedoniam onera deprecantes, leuatas proconſulari imperio, traditáſque Cæſari. Nec facit contra nos, quod Appianus lib. 5. ciuil. ait, Aſiæ, quæ proconſulari imperio regebatur, certum non eſſe impoſitum ſtipendium, ſed pro anni copia, vel inopia vberius, aut anguſtius vectigal exactum. Quia in Aſia fuit Cenſoria locatio, vt Cic. in Verrem, & publicanorum vexatio, vt docet Dio lib. 42. vbi enim Publicani fuere, ibi durius actum eſt cum prouincialibus. Quod vt plenius intelligatur, tenendum ex Strabone lib. 17. ſub finem, & Dione lib. 53. Auguſtum prouincias pacatas proconſulari imperio regi voluiſſe, quas populo attribuerit, feroces verò, & impacatas, quæ armis tenendæ eſſent, ſibi retinuiſſe, in quas præſides &

legatos miſerit. Proconſulares poſtea ſtipendiariæ dictæ, in quibus Publicani graſſabantur, & ideò graui onere preſſæ. Præſidiales, ſeu tributariæ, à publicanorum vexatione liberæ erant, cum tributa in caput, & ex cenſu penderent. Dio lib. 53. ἀλλὰ τὰ μὲν ἀσθενέστερα, ὡς καὶ εἰρηναῖα, καὶ ἀπόλεμα τῷ δήμῳ ἀπέδωκε. Τὰ δὲ ἰσχυρότερα ὡς καὶ σφαλερὰ, καὶ ἐπικίνδυνα, καὶ ἤτοι πολεμίους τινὰς προσοίκους ἔχοντα, ἢ καὶ αὐτὰ κατ' ἑαυτὰ μέγα τι νεωτερίσαι δυνάμενα κατέχε. ἀνθυπάτους vocauit proconſules qui in prouincias populi mitterentur. In Cæſaris prouincias qui mitterentur ἀντιστρατήγους, καὶ πρεσβευτάς, proprætores, præſides, legatos, vocari voluit, κἂν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ὦσι, licet aliquando conſules fuiſſent. Subiungit deinde miſſos procuratores ab Auguſto in vtraſque prouincias, & Cæſaris, & populi, qui communes reditus exigerent, & ipſi definitum & certum ſalarium acciperent, niſi inquantum proconſules exigerent pecunias ab iis quibus præerant. Καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, οὕτω γὰρ τοὺς τὰς κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ δὴ,

καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει, πλὴν καθόσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι παρ' ὧν ἂν ἄρχωσιν ἐσπράσσουσι. Quod & lib. 54. his verbis oſtendit, καὶ ἐς τὴν ἀσίαν κομισθεὶς, πάντα τὰ ἐκεῖ καὶ ἐν τῇ βιθυνίᾳ διέταξεν, οὐχ ὅτι τοῦ δήμου, καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη, καὶ τὰ πρότερα ἐδόκει εἶναι ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὰ ποιησάμενος, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντων σφῶν, ὡς καὶ ἑαυτοῦ ὄντων ἐπιμελῆθείς. Τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα περ καὶ προσῆκον ἦν ἐπανώρθωσε, καὶ χρήματα τοῖς μὲν ἐπέδωκε, τοῖς δὲ ὑπὲρ τὸν φόρον ἐσενέγκειν προσέταξε. Et cum in Aſiam veniſſet omnia ibi, & in Bithynia conſtituit, non negligens eas prouincias quia populi erant, ſed omnium illarnm curam gerens, vt quæ eius eſſent. Nam omnia vt conueniebat emendauit, & pecunias aliis largitus eſt, aliis etiam vltra tributum nouas imperauit. Dio lib. 53. Prouincias populi κλήρῳ, & ſuffragiis populi datas proconſulibus, ait, quos ἄρχοντας κληρωτοὺς vocat, præſides à Cæſare lectos ἄρχοντας αἱρετούς. Certè melius actum eſt cum prouinciis tributariis, quam cum iis in quibus publicani eſſent. Dio lib. 42. ſcribit Iulium Cæſarem cum victo Pompeio Aſiam luſtra-

ret, publicanos qui acerbiſſimi in Aſiaticos fuerant remouiſſe, & in tributi collationem id quod ex vectigalibus redibat commutaſſe. Τὺς τελώνας πικρότατά σφισι χρωμένους ἀπαλλάξας, εἰς φόρυ συντέλειαν τὸ συμβαῖνον ἐκ τῶν τελῶν κατεστήσατο. ſed vt redeamus ad vectigalia. Tertul. lib. de fuga, cenſus, vectigalia, collationes, ſtipendia nominat. Græci προσόδους vocant. Herodianus lib. 3. προσόδοις τοῖς ἀπὸ θαλάσσης, τελῶντι, καὶ ἁλείας μεγάλως ὠφελεῖτο. Reditibus è mari, vectigalium, & piſcationis, plurium inuahitur. Heſychius γάζαντες ἐκ τῶν πόλεων φερομένους φόρους vocat, gaſam tributa ex vrbibus illata. Thucid. lib. 1. εἰ μὴ τὰς προσόδους ἀφαιρήσομεν, ἀφ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, niſi reditus ademerimus quibus nauales copias alunt. Apud Iuriſconſultos, cenſus collecta, indictum, indictio, publica functio, collatio, munus pro tributo l. 18. D. de verb. ſignif.& l. munus eod. tit. munus propriè eſt quod neceſſario ſubimus lege, more, imperioue eius qui iubendi habet poteſtatem. A voce φόροι dicuntur quidam reges ὑπόφοροι, tributarij, ἄγροι ἀφορολόγητοι, agri nō tributarij, φορολόγητοι, ὑποτελεῖς, λειτουργοὶ, vectigales agri, tributarij, munifices.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE PVBLICANIS, ET VECTIGAlium, ac tributorum exactoribus.

CAP. III.

REIPVBLICÆ nerui pecuniæ publicæ ſemper habitæ ſunt, Cicerone teſte pro lege Manil. ſine quibus vt debile corpus ſeſe commouere, ac munere fungi nō poteſt. Imò ſi Ariſtodemus Laco audiendus eſt, *χρήματ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλεται ἐσθλὸς, οὐδὲ τίμιος.* Pecuniæ virum faciunt, nemo pauper bonus, aut alicuius pretij eſt. Septem ſapientes rogati ſuper ea re dixerunt, *τ' ἀργύρειον ἐστι αἷμα, καὶ ψυχὴ βροτοῖς, ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο, οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ.* Argentum eſt ſanguis & anima hominibus, quo qui caret mortuus inter viuos ambulat, quia *βίος βίου δεόμενος, οὐκ ἔστι βίος.* Vita victu egens vitalis non eſt. Apollo Philippo, *ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κινήσεις.* Argenteis haſtis pugna, & omnia commouebis. Ipſá etiam municipia vt ſe tueantur arcam communem habere debent. l.1.D. quod cuiuſ. vniuerſ. Ideò ſena-

tus apud Cornel. Tacit. lib. 13. Annal. c.12. Neronem vectigalia omnia remittere volentem prohibuit, & diſſolutum iri imperium oſtendit, ſi fructus imminuerentur quibus reſpub. ſuſtineretur. Onera enim imperij, ait Plinius, vt pro vtilitate publica tributa inſtitui, ita ſingulorum iniuriis coegerunt. Sunt enim pleraque in repub. quæ præſentem pecuniam deſiderant, vt onera belli, oppidorum munitiones, annonæ, & alia pleraque. Ideóque ſæpe factum, vt etiam priuati res ſuas in publicum contulerint, vt Reipub. onera leuarent, ait Liuius lib. 24. quare & vectigalia publica auctoritate inſtitui, & vectigalium exactores neceſſe fuit. Publicanos tamen; & coactores tributorum, quos Græci φορολόγους, καὶ φόρων ἐκλογεῖς, vocant, iam olim malè audiſſe vulgatum eſt, quod plebeculæ oneri eſſent.
,, Saluianus lib. 1. ad Eccleſ. Cathol. pluri-
,, mi proſcribuntur à paucis, quibus exactio
,, publica peculiaris eſt præda, qui fiſcalis
,, debiti titulos faciunt quæſtus eſſe priuati,
,, & hoc non ſummi tantum, ſed & infimi,
,, non iudices tantum ſed & iudicibus obſe-
,, quentes. Quot curiales ſunt, tot tyranni

ſunt. Suidas *διαβέβλητο δὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸ τοῦ τελώνου ὄνομα.* Id eſt, malè audiebat olim publicani nomen, quia ſupra legitimum ſtatúmque vectigalium modum exigebant, quòd tamen ab Auguſto vetitum oſtendit Dio lib. 53. *ἐκεῖνα δὲ ἐπὶ πᾶσι ὁμοίως ἐνομοθετήθη, μήτε καταλόγους σφᾶς ποιεῖσθαι, μήτε ἀργύριον ἔξω τοῦ τεταγμένου εἰσπράσσειν.* Illud imprimis cauit ne cogerent exercitus proconſules, neue argentum ſupra modum qui difinitus erat exigerent, niſi Imperator, aut ſenatus cenſuiſſet. Ideò ſalarium certum iis qui vectigalia exigebant attribuit Auguſtus, cum olim ſuis ſumptibus omnia efficerent quæ ſui muneris erant. *Τὸ μὲν γὰρ πάλαι ἐργολαβοῦντές τινες παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφισὶ τὰ πρὸς ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον. Ἐπὶ δὲ δὴ τοῦ καίσαρος πρῶτον αὐτοὶ ἐκεῖνοι τακτὸν λαμβάνειν ἤρξαντο.* lib. 54. Licinius quidam *συχνὰ μὲν καὶ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τῆς πρὸς τεταγμένης οἱ διακονίας ἐξεπόριζε, συχνὰ δὲ καὶ ἑαυτῷ, τοῖς τε οἰκείοις παρεξέλεγε*, longè plura quàm adminiſtrationis eius ratio ferret exigebat, plura ſibi, domeſticíſque ſuis relegebat. Idem quia Gallia in ſingulos menſes tributum aliquod pendebat, vt plura exige-

ret, quatuordecim menſes efficere conatus eſt, Decembrem menſem verè decimum dictitans. Itáque duos quoque alios Auguſtos menſes, vndecimum & duodecimum à ſe vocatos conſtituit, & eo nomine pecuniam exegit. Sed cum repetendarum poſtulatus eſſet Auguſto ſua omnia donauit. Ὥστε ἐπειδὰν τινες εἰσφορὰι κατὰ μῆνα παρ᾽ αὐτοῖς ἐγίγνοντο τεσσάρες καὶ δέκα αὐτὰς ποιῆσαι, &c. Vſque adeò iactata eſt publicanorum acerbitas, vt Xeno de Oropiis ſcripſerit,

πάντες τελῶναι, πάντες εἰσὶν ἅρπαγες
κακὸν τέλος γένοιτο τοῖς ὠρωπίοις.

Id eſt, omnes ſunt publicani, omnes raptores, malè pereant omnes oropij. Baſil. ſerm. κατὰ τῶν τοκιζόντων. Ἑκατολόγοι, καὶ δεκατηλόγοι τινες, φρικτὰ καὶ ἀνηκόυστα ὀνόματα, μηνιαῖοι ἀπαιτηταὶ, ὥσπερ τὰς ἐπιληψίας ποιοῦντες δαίμονες, κατὰ τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐπιτιθέμενοι τοῖς πτωχοῖς. Centeſimarij, & decimarij quidam, horrenda, & vix audienda nomina menſtrui exactores, vt dæmones qui morbos ſonticos faciunt per lunæ circuitus pauperibus inſultantes. Chryſoſtomus. Τοὺς τελώνας βαρυνόμεθα, καὶ δυσχεραίνομεν, οὐχ ὅταν τὰ ἐμφανῆ τῶν ἐσαγομένων ἐκλέ-

γῶσι, ἀλλ' ὅταν τὰ κεκρυμμένα ζητοῦντες, ἐν ἀλλοτρίοις σκεύεσι, καὶ φορτίοις ἀναστρέφονται. Publicani nobis moleſti ſunt, non cum vectigal colligunt ex iis mercibus quæ palam inuehuntur, ſed cum ea ſcrutantes quæ latent, in alienis vaſis, & oneribus verſantur. Idem de pœnitentia Achab. Τί γὰρ, τελώνου χεῖρον ἐπὲ μοι; τῶν ἀλλοτρίων πόνων συμμερισὴς, καὶ τὸν μὲν κάματον οὐκ ἐπιβλέπει, τὸ δὲ κέρδος συμμερίζεται. Οὐδὲν γὰρ ἄλλό ἐστι τελώνης, ἢ πεπαρρησιασμένη βία, ἔννομος ἁμαρτία, εὐπρόσωπος πλεονεξία. Quid pejus Publinano dic mihi? alienarum calamitatum miniſter, & negotiator eſt, alienos labores partitur, & cum ſudoris non ſit particeps, lucrum ex alieno labore percipit. Nihil enim aliud eſt Publicanus, quam violentia licenter ſæuiens, legitima offenſio, auaritia honeſto prætextu. Suidas, τελώνης ἀλλοτρίων πραγμάτων μερισὴς, πεπαρρησιασμένη βία, ἀνεπιτίμητος ἁρπαγὴ ἀναίσχυντος πλεονεξία, πραγματεία λόγον μὴ ἔχουσα, ἀναιδὴς ἐμπορεία. Publicanus alienorũ negotiorum particeps eſt, ac diuiſor, libera ac licita violentia, rapina impunita, auaritia impudens, negotiatio ratione carens, mercatura inuerecunda. Vt

ſit, Publicani in genere dicuntur mancipes, & redemptores Publicorum vectigalium, ſiue ſint decumani, ſiue ſcripturarij, ſiue portitores, ſiue per ſe, ſiue per operas ſuas vectigalia exigant. Mancipes, ait Feſtus, quia manu ſublata ſignificant ſe auctores emptionis eſſe. Sub imperatoribus fuere ſuſceptores qui ſolutionem auri, & ſpecierum accipiebant, & modum iugationis poſſeſſorum, & ſpecies ſingulas deſcribebant, l. 9. C. de defenſor. ciuit. Item ducenarij, centenarij, ſexagenarij, in ſchola agentium in rebus, qui tributa exigerent l. 1. C. de exact. tribut. lib. 10. Opinatores erant exactores militaris annonæ. Auguſtin. epiſt. 13. cum debitor 10. & 7. ſolidorum ab opinatoribus vrgeretur vt redderet. l. 11. C. de erogat. milit. anno. lib. 12. Numerarij & Tabularij publicum numerum ærariis inferebant l. 2. C. de numerar. lib. 12. Iſidorus lib. 9. cap. 3. Etym. Ammian. Marcel. lib. 19. Numerarium ſcholæ vocat. Denique Apparitores, Palatini, omnes agentes in rebus l. 5. l. 7. C. de exactor. tribut & lib. 12. C. de agentibus in rebus, tributa curabant. Item Arcarij C. de ſuſcept. & arcar. lib. 10. Cic.

pro Rabirio coactores vocat, & coactionem argentariã pro Cluentio. Sueton. in Veſpaſ. cap. 1. Veſpaſiani auus coactiones argentarias fecit. Horat. ſer. 6. lib. 1.

Si præco paruus, aut, vt fuit ipſe, coactor
Mercedes ſequerer.

In veteri lapide, apud ſeptem Cæſares argentarius coactor. Coactores autem Publicanis, & argentariis miniſtrabant, & ea quæ Publicani minutim à reliquatoribus debebantur, vel redimebant ipſi, vel mercede aliqua perſequebantur, vt Cic. pro Rabir. & & pro Cluent. Qui verò miniſtrabant argentariis qui auctionibus præerant, pretia rerum vendirarum ab emptoribus certa mercede colligebant. Cato cap. 146. & cap. 150. Plaut. Aſinar. Vetus eſt nihili coactio, quia præſentem pecuniam lena poſtulat. Cic. pro Rabir. Dum Gabinio pecuniam cogeret, poſt hunc ex decumis imperatorum ſibi coëgiſſe. Iidem vocantur exactores. Cæſar lib. 3. ciuil. Erat plena lictorum & imperiorum prouincia, conferta præfectis, atque exactoribus. Publicani, homines, vt plurimum, viles habebant in miniſterio, per quos pecunias publicas exigerent, qui durius age-

bant cum tenuioribus, paulo mitius cum ditioribus, vt indicat Caſſidorus lib. 2. epiſt. 25. Comperimus domos quaſdam præpotentium ſuas non implere per ordinem functiones. Hinc fieri, vt dum illationis quantitas procurari quæritur, à tenuibus ſumma potior exigatur. Superbia deinde conductorum canonicos ſolidos non ordine traditos, ſed ſub vnico pondere imminentibus fuiſſe proiectos, nec vniuerſam ſiliquam quam reddere conſueuerant ſolemniter intuliſſe. epiſt. 24. fieri enim, vt exactorum nimietas dum à potentibus contemnitur, in tenues conuerſa graſſetur. Saluian. lib. 4. ad Eccleſ. Cathol. cum Rom. Reſpub. tributorum vinculis quaſi prædonum manibus ſtrangulata moriatur, inueniuntur plurimi diuitum, quorum tributa pauperes necant. lib. 5. adiectiones tributarias ipſi interdum diuites faciunt, pro quibus pauperes ſoluunt. Item, ſicut ſunt in aggrauatione primi pauperes, ita in releuatione poſtremi. Non tantùm autem tenuiores opprimebant, verùm & iniquis ponderibus vtebantur. Caſſiod. lib. 5. epiſt. 39. exigentes verò aſſem publicum per grauamina ponderum, premunt patri-

monia poſſeſſorũ, ad libram cubiculi noſtri vniuerſas functiones publicas iubemus inferri. Dio lib. 42. prodit Cæſarem publicanorum moleſtia leuaſſe Aſiaticos, & iis tributa indixiſſe. Iidem *δεκατολόγοι, πεντηκοστολόγοι* nuncupantur, Decumani, quinquageſimæ exactores. Pollux lib. 6. & 8. *δεκατῶναι, ἐλλιμενισταί*, portitores, collectarij, vt loquitur Auguſt. lib 2. de ciuit. Dei. Ariſtot. lib. 2. œconom. *ἐλλιμένιον*, portorium, *εἰκοστολόγοι* viceſimæ exactores. Athenis apud Ariſtophan. in Ranis, *εἰκοστολόγος ὤν, τὰ εἰκοστὰ ἐν τῇ κρίσει συνάγων*. Viceſimarius viceſimas in iudicio colligens. Item Naucleri Athenis dicti. Heſychius *ναύκληροι ἀφ' ἑκάστης φύλης δώδεκα, οἵτινες ἀφ' ἑκάστης χώρας τὰς εἰσφορὰς ἐξέλεγον*. Naucleri è quaque tribu duodecim, tributa ex vnaquaque regione colligebãt, poſtea tribuni dicti ſunt, *ὕστερον, δήμαρχοι, ἐκλήθησαν*. Idem, *ἀγασοπέρται* (lego *οἱ γαζοπέρται*) *οἱ τοῖς τελώναις μηνύοντες τὰ τέλη*. Gaſoperſæ ſunt, qui publicanis indicant vectigalia. In qua voce mihi aqua hæret. dubito enim an Gazoperſæ dicantur à Gaza, perſico vocabulo, & Perſis. An legendum ſit Gazoperthæ, à

πέρθω, quod Gazam euerterent. Vocantur & ἐκλογεῖς. Suidas ἐκλογεῖς οἱ ἐκλέγοντες καὶ εἰσπράττοντες τὰ ὀφειλόμενα τῷ δημοσίῳ ὁπότε δέοι χρήματα τοὺς πολίτας εἰσφέρειν, τούτους κατὰ δύναμιν οἱ καλούμενοι ἐκλογεῖς διέγραφον. Collectarij, qui exigebant debita publica, quoties oporteret ciues tributa inferre, pro virili ciues deſcribebant. Item quæſtores, & & Tribuni ærarij, quos Plin. lib. 33. cap. 2. vocat tribunos æris, de quibus legendus Feſtus in verbo ærarij, & Varro lib. 4. de ling. Cat. Chartularij de cohortalibus officiis largitionales titulos retractabant. l. 3. C. de Cano. largit. lib. 10. Demoſthenes ad Phorm. ἐλλιμενιστῶν ἀπογραφὴν vocat. Auguſt. lib. 7. de Ciuit. cap. 3. Munuſcularios quia corradebant munuſcula à debitoribus. Iidem dicuntur Codicem inſtituere. Cic. pro Roſcio Comœdo, quia librum conficiunt in quo nomina perſcribunt. Item, nummum commouere pro Fonteio, quia exigunt. pro Flacco. Ciuitas in qua nummus moueri nullus poteſt ſine quinque Prætoribus. A Telonis autem Teloneum, vel Teloniũ dicitur. Harpocration, Τελώνιον ἢ δεκάτη. δεκατευτὰς Τελώνας τοὺς τὴν δεκάτην ἐκλέγοντας.

Telonium decima vocatur. Decumani qui decimas exigunt. Caſſiodorus, Telonij canonem nulla faciatis vſurpatione confundi, lib. 5. epiſt. 10. Canonem tranſmarinorum vocauit. Telonarij Cod. Theodoſ. D. Gregorius in cap. vlt. Ioan. Nam Piſcatorem Petrum, Mattheum Telonarium ſcimus. Ibidem Teloniæ negotium, & Teloniæ lucris pecunias augere. Nonius, Telonarios interpretatur eos qui portum obſidentes, portoria exigunt. Pollux, Athenis ἀποδέκτας, ἀποδεκτῆρας, ἐρανιστὰς, ταμίας. Collectarios, receptatores, quæſtores ponit. Suidas vas quoddã ferreum ſiromaſthen appellatum capulo ferreo publicanis tribuit, quo merces inquirerent. Σιρομάστης σκεῦος τι σιδηροῦν, λαβὴν ξυλίνην ἔχον παρὰ τοῖς τελώναις εἰς ἐρευνάν. Idem τελώνην τὸν ἐξεταστήν, Publicorum vectigalium probatorem, vel exquiſitorem. Hic admonebo, in tributis & vectigalibus ſoluendis moræ pœnam in duplum, aut quadruplum fuiſſe. Victor de Nerua. Quicquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat indulſit. Plinius Panegyr. Alius vt contumacius iraſceretur, tarditatémque ſoluendi dupli vel quadrupli irrogatione

tione mulctaret. Dicuntur autem publicani à publicis. Publica ea ſola propriè vocantur quæ ſunt Pop. Rom. l. 15. & ſequentib. D. de verb. ſignif. eum qui vectigal Pop. Romani conductum habet publicanum appellamus. Nam publica appellatio (malim publici) in pluribus cauſſis ad Pop. Roman. pertinet. Ciuitates enim priuatorum loco ſunt. Vlpian. l. 1. D. de publican. Publicani ſunt qui publico fruuntur, nam inde nomen habent, ſiue fiſco vectigal pendant, vel tributum conſequantur, & omnes qui quid à fiſco conducunt rectè appellantur publicani. Hoc ſignificatu Cicero publicum dixit Oratione de Prouinciis Conſularibus, Qui „ frui publico non potuit per hoſtem, hic te- „ gitur lege Cenſoria. Idem Orat. 5. in Verrem. Agri eorum qui victi à Pop. Romano „ eſſent, publici fiebant. Liuius lib. 33. Agrum „ captis Coriolis publicum Pop. Rom. eſſe „ factum. Idem lib. 44. Cur publica præſenti „ pecunia locamus. Sueton. in Veſpaſ. publi- „ cum quadrageſimæ. Val. Max. lib. 6. cap. 6. „ Cum Aſiatici publici exiguam admodum „ particulam habuiſſet. In frag. legis Thoriæ, „ quicumque ad publicum fruendum, redem- „

„ tum, conductúmue habebit. In veteri lapi„ de hæc leguntur Imperator locum vineæ „ publicę occupatũ à priuatis per collegium „ Pontificum reſtituit. Item, Criſpinus Craſ„ ſus, Pontius Petronius curatores locorum „ publicorum indicandorum ex S. C. cauſſa „ cognita ex priuato in publicum reſtituerunt. Certè bona publica ſunt minus propriè bona ciuitatis cuiuſlibet, non quæ in vſu publico habentur, vt Campus Martius, viæ publicæ, theatra, amphitheatra, ſtadia, loca ſacra, vel religioſa, ſed bona publica ciuitatum quæ poſſideri, & diſtrahi poſſunt; bona debent accipi quæ ſunt in pecunia, & proprio patrimonio populi, vt prædia, lacus, ſtagna, mancipia ciuitatum & eorum peculia, l. 15. & 17. D. de verb. ſignif. Theodor. Hermenopol. ἐν τοῖς δημοσίοις οὐ περιέχονται, οὔτε τὰ ἱερὰ, οὔτε τὰ μνημεῖα, οὐδὲ τὰ ταῖς δημοσίαις χρήσεσι ἀφωρισμένα, ἀλλὰ οὐδὲ ὑποπίπτονται ταῦτα δεσπότῃ, οὐδὲ παρὰ δήμου δεσπόζονται, οὐδὲ παρ᾽ ἰδιώταις, ὡς τὰ καταχρηστικῶς δημόσια. Σήμερον οὔτε αἱ πόλεις ἔχουσι τὰ ἴδια πράγματα, οὔτε ὁ δῆμος τῶν ῥωμαίων, ἀλλὰ πάντα τοῦ βασιλέως τυγχάνουσι. In publicis nõ continentur ſacra, neque

monumenta, neque publicis vſibus aſſigna-
ta, quæ neque dominum habent, neque à
populo aut priuatis vt dominis teneri poſ-
ſunt, quia per abuſum publica dicunrur.
Hodie neque vrbes habent res proprias, ne-
que Pop. Rom. ſed omnia ſunt Imperatoris.
Quia Imperator omnia populi iura ſibi arro-
gauit, vt quæcumque olim Pop. Rom. fue-
rint, iam ſint Imperatoris. I. C. l.14. D. de
„ acquir. rer. dom. publica Pop. Rom. ſunt,
„ quæ in patrimonio habentur Pop. Rom.
„ Quæ in fiſci patrimonio ſunt, publici ap-
„ pellatione non veniunt. l.6. D. de contrah.
empt. vt publica, quæ non in pecunia po-
puli, ſed in publico vſu habentur, vt eſt
Campus Martius: & l. 72. §. fin. D. tit. ſi
res non in vſu publico, ſed in fiſci patrimo-
nio erit, venditio eius valebit, quia priuatæ
res principis publici appellatione non con-
tinentur. Igitur publicani à publico dicti
ſunt, quorum maxima Romæ & potentiſſi-
ma ſocietas fuit, cum equites Rom. eſſent,
& in prouinciis plurimum auctoritate, &
potentia valerent, vt Cic. epiſt. ad Lentul.
lib. 1. ad famil. & epiſt. ad Appium, & ad Q.
fratrem: & Liuius lib. 33. In eorum ſocietate

erant Decumani, mancipes, redemtores, magiſtri, promagiſtri, coactores, ſerui, familiares, & alij plerique qui publicanis in eo vectigali miniſtrabant, vt docet Vlpian. l. 1. D. de public. Mancipes & Decumani publicanorum erant principes, vt Cic. lib. 13.
„ epiſt. ad famil. Magiſter in ſocietate Bithy-
„ nica. Operas in ſcriptura pro magiſtro dat.
„ lib. 5. epiſt. ad Attic. promagiſtri ſcripturæ
„ noſtrarum Diœceſeon. Item, Pupius eſt in
„ operis eius ſocietatis. Eius operæ gratiſſimæ
„ ſunt ſocietati. In Bruto. Liberi ſocietatis
„ eius, quæ pecuaria de P. Cornelio, L. Mum-
„ mio cenſoribus redemerat: lib. 4. in Verrem,
„ Decumani, hoc eſt principes, & quaſi
„ ſenatores publicanorum. Magiſtri cum ta-
„ bulas nouo magiſtro traderent: lib. 5. in
„ Verrem. Magiſter ſcripturæ, & ſex publi-
„ canorum. Iuſtinus lib. 38. vocat publicano-
„ rum ſectiones. Aſconius in Verrem. Manci-
„ pes ſunt publicanorum principes, Decuma-
„ ni decumas reddunt: ſi portum, aut paſcua
„ publica redemerunt, portitores aut pecuarij
„ dicuntur, quorum ratio ſcriptura. Hi omnes
„ exigenda à ſociis ſuo periculo exigunt, &
„ Reipub. repręſentant. Mancipi pro frumento

ab aratoribus pecunias accipere non licet. „
Deſcribuntur publicani ſat. 3. Iuuenal. „

Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad buſta cadauer,
Et præbere caput domina venale ſub haſta.

Item in veteri lapide.

Qui largæ Cereris meſſes, fructúſque renatos*
Digerit in pretium, cui conſtat fama, fidéſque,
Et qui diuitias vincit pudor, ire per illos
Conſuetus portus, cura ſtudióque laboris,
Littora qui præſtat tutis fidiſſima nautis.

Impensè laudantur hoc elogio portitores, aduerſus quos tamen, quia multa per vim plebeculæ adimebant Prætor edixit apud Vlpian. lib. 1. D. de Publican. Quod publicanus, ſeu quis publicani nomine vi ademerit, quódue familia publicanorum, ſi id reſtitutum non erit, induplum; aut ſi poſt annum agetur, in ſimplum iudicium dabo. Honorius, & Valentinianus reſcripſerunt, vt quoties in diſceptatione conſtiterit, inique diſcuſſionem fuiſſe factam diſcuſſor ipſe in eodem titulo, & in eodem modo ad ſoluendum protinus vrgeatur, in quo alterum perperam fecerit debitorem. Sed vt plebi aduerſus publicanos cautum erat legibus, ſic

Digitized by Google

& publicanis aduerſus eos qui publica vectigalia fraudare vellent, aut non profiterentur. Cic. in Agrar. Decemuiri portitores omnibus omnium pecuniis conſtituti, qui non modo reges, atque externarum nationum homines excutiant, &c. Merces inſcriptæ, quas in portu inſtitor non eſſet profeſſus apud portitorem, cadebant in commiſſum. Lucillius. Idem quod illi qui inſcripta ex portu exportant clanculum me, ne portorium dent. Quintilia. Declam. 341. Quod quis profeſſus non eſt apud publicanos pro commiſſo tenetur. Declam. 349. Publicano ſcrutari liceat: Quod quis profeſſus non fuerit perdat. Profitebantur igitur merces, ne in vectigali pendendo Reip. fraus fieret. Vnde & Martianus, Merces improfeſſas vocat Tertul. in Apologet. Quantum vectigagalibus pereat fraude, & mendacio veſtrarũ profeſſionum. Varro lib. 2. de re ruſtic. c. 2. profeſſiones appellat. ſi quis profeſſus apud publicanos fuerit, non tamen ſoluerit, hoc concedente publicano, vt ſolent facere, D. Seuerus & Antoninus reſcripſerunt res in commiſſum non cadere l. vlt. D. de publican. Opinionem etiam pro cenſu in profeſſione

cenſuali vſurparunt imperatores l. vlt. C. de præd. & omnib. reb. nauic. lib. 11. Vnde & opinatores exactores militaris annonæ vocat Tribonian. l. 11. C. de erogat. milit. anno. Sedebãt vero portitores certo loco vbi merces excuterẽt, quod Suidas τελωνεῖον appellat. τελωνεῖον ὁ τόπος ἐν ᾧ καθέζεται ὁ τελώνης, καὶ τελώνιον. Macar. Homil. 43. ὥσπερ εἰσὶν οἱ τελῶναι, καθεζόμενοι εἰς τὰς στενὰς ὁδοὺς, καὶ κατέχοντες παριόντας, καὶ διασείοντες. Vt publicani ſedent in angiportibus, & retinent ac excutiunt prætereuntes. Chryſoſt. de pœnit. Achab. τί γὰρ χεῖρον τελώνου τοῦ καθεζομένου κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἀλλοτρίων πόνων τοὺς καρποὺς τρυγῶντος. Quid eſt publicano deterius, ſedente ſecus viam, qui vindemiat fructus alieni laboris. Plaut. Aſinar. Portitorum ſunt ſimiles ianuæ lenoniæ, ſi afferes tum patent. Portitores etiam fuere in Græcia, & Aſia ſub Athenienſibus, qui decimas exigerent eorum quæ mari exportarentur, vel importarentur. Socrates lib. 7. hiſt. Eccleſ. Χρυσόπολις ἐπίνειον ἐν ἀρχῇ τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ὁ Ἀλκιβιάδης δεκατευτήριον ἐκάθισε. Δεκάτας γὰρ οἱ ἀπὸ τοῦ πόντου ἐς πλέοντες παρεῖχον. Chryſopolis nauale fuit, vbi Alcibiades in faucibus Boſpori portorium

decimarum conſtituit. Decimas enim ſoluebant nauigantes à ponto. Denique qui arenarias, cretifodinas, ſalinas, & metalla conducta habuere, publicanorum loco erant: l. 13. D. de pulic. Sed & qui paſcua conducunt, publicani dicuntur Plinio lib 13. cap. 3. quos etiam ſub Imperatoribus corpus habuiſſe docet Symmachus lib. 10. e. 58. Certe olim vectigal vnum fuit paſcua dictũ: quare & in Cenſoriis tabulis omnia dicuntur paſcua, ex quibus vectigal reficitur auctore Plinio lib. 8. cap. 3. quia noui vectigalis nomen ſemper odio fuit.

DE AGRIS VECTIGALIBVS.

Cap. IV.

De Publicanis, & exactoribus vectigalium egimus ἐν πλάτει, iam & de agris vectigalibus agamus. Vectigalia proprie res & agros ſpectant, quia pro inuectione, vel euectione mercium, decimiſque & paſcuis pendebantur. Horum originẽ à capite arceſſit Appia. lib. 1. ciuil. in hæc verba ῥωμαῖοι τὴν ἰταλίην

πολέμῳ κατὰ μέρη χειρούμενοι, γῆς μέρος ἐλάμβανον, καὶ πόλεις ἐνῴκιζον, ἢ ἐς τὰς πρότερον οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον, &c. Romani nunc hos, nunc illos Italiæ populos ſubijciendo, parte agri mulctabant, in eúmque colonias deducebant, aut in iam ante condita oppida ſui generis aſcribebant. Hæ coloniæ tanquam præſidia partis bello prouinciis imponebantur, in quibus quantum erat culti agri colonis diuidebatur, aut vendebatur, elocabatúrque. Quod vero bellorum iniuria incultū ſupererat, quia ſub ſortem mittere non vacabat, per præconem inuitatis aſſignabant, quibuſcumque liberet colere, parte decima fructuum ſibi retenta in agris ſatiuis, in plantariis, aut arboreis quinta. In paſtionibus autem certum pretium definiebant, in capita minoris, maiorísque pecoris. Δεκάτη μὲν τῶν σπειρομένων, πέμπτη δὲ τῶν φυτευομένων. Vbi quod de quinta parte fructuum ait, quæ penſitaretur, videtur durius, & à Ciceronis ætate alienius, qui Siculos decimas vini, & olei, non quintam fructuum partem perſoluiſſe ait libris in Verrem. Paulo aliter Hygen. lib. 2. Vectigales, inquit, agri ſunt obligati quidam

Digitized by Google

coloniarum, aut municipiorum, aut ciuitatum antiquarum, qui & ipſi plerique ad populum Rom. pertinentes ex hoſte capti, partitíque, ac diuiſi ſunt per centurias, vt aſſignarentur militibus quorũ virtute capti erant, amplius quam eſſet deſtinatio modi. Veteres gloſ. Vectigales εἰσὶν ἀγροὶ πόλεων διηνεκῶς μισθούμενοι ἐπὶ τοιούτῳ τρόπῳ, καὶ ὅρῳ ἵνα ἐφ' ὅσον, διδόναι τὸ ὑπὲρ αὐτῶν βεκτιγάλιον τέλος μὴ ἐκβάλλωνται, μήτε αὐτοὶ, μήτε οἱ παρ' αὐτῶν εἰς τόπον αὐτῶν ὑπεισιόντες. Vectigales agri ſunt vrbium qui in perpetuum locantur, hac lege, vt quandiu vectigal ſoluerint, non eijciantur ipſi, vel hæredes. Vectigales item agri dicuntur Pop. Rom. qui ex hoſte capti vectigalia pendunt, mancipibúſque vel in ſingula luſtra, vel in annos centenos locantur, vt Hygen. de limitib. lib. 1. & l. 1. D. ſi ager vectig. l. 11. D. de publican. vbi admonebo Reſpublicas imponere agris ſuis ſolitas vectigal ad rationem vſuræ trientis. Plin. lib. 7. epiſt. Ager Reipub. mancipatus quingentis millibus nummum, vectigalis nomine infert quotannis vicena millia nummûm, quæ ratio eſt vſuræ trientis, vt vult Budæus in Pandectis. Plinij verba ſic

habent. Nam pro quingentis millibus nummûm,quæ in alimenta ingenuorum, ingenuarúmque promiſerant, agrum ex meis longe pluris actori publico mancipaui, eundémque vectigali impoſito recepi. Apud Cic. l. 5. in Verrem, Ager decumanus qui arabatur non erat eorum proprius à quibus colebatur; ſed publicus Pop. Rom. ac decumanarum conditione ac penſitatione agricolis à Cenſoribus erat attributus, qui aratores dicuntur, agri ipſi arationes. Plaut. „Trucul. male vertit res pecuaria mihi apud „vos, nunc viciſſim volo habere aratiuncu-„lam pro copia hic apud vos. Victis igitur hoſtibus intra fines Italiæ vel extra, eorum agros Cenſores colonis aſſignabant, aut elocabant iis qui colere vellent, ſub conditione vectigalis fixi. Vt enim eſt in veteri lapide, vectigal fixum eſt, aut mobile. Fixum quod agrorum eſt non perſonarum, id eſt, cenſus, ſine quo fundus non emitur: l. 2. C. lib. 4. tit. 47. ſine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe. Quare & ſi fundus in Eccleſiæ Dominum tranſiret, cenſui tamen obnoxius erat, & Eccleſia publicas functiones agnoſcere cogebatur. Ambroſ. contra

Digitized by Google

Auxent.Si tributum petit Imperator non ei negamus, agri Eccleſiæ ſoluunt tributum. Theodoricus rex apud Caſſiod. lib. 1. Variarum. Ea verò quæ à tempore beneficij ad Eccleſiam veſtram ab aliquibus eſt tranſlata poſſeſſio, commune cum vniuerſis poſſeſſoribus onus ſolutionis agnoſcat, & eius ſubiaceat functioni cuius eſt nacta iura dominij. Mobile vectigal eſt quod pro rebus mobilibus penditur, vt venalitiis & mercibus, l.vlt. D. de Publican. §. quoties quis mancipia inuecta profeſſus non fuerit, ſiue venalia, ſiue vſualia, pœna commiſſi eſt. Vectigal item certum fuit aut incertum. Certum definita fere ſtipendij ſumma, & hoc tributum dictum, ſiue ſtipendium, quod qui pendebant tributarij, ſiue ſtipendiarij dicebantur. Cæſar lib. 1. Bellli Gal. quáſque ciuitates ſtipendiarias haberent, id eſt tributarias. Cic. 5. in Verrem. Quoddam vectigal ſtipendiarium, vnde ſtipendiarij Pop. Rom. vocantur lib. 3. de legib. Incertum autem vectigal, quod propriè dicitur vectigal, & portorij nomine, decumarum, ſcripturæ, ſalis pendebatur, ex iis agris fuit, quos hoſtibus eripuerant, & colonis aſſignarant, vel

aliis qui colere vellent elocauerant, quos quicumque emerent, ſiue ciues Rom. ſiue ſocij eſſent, ſub conditione vectigalium emebant, vt ſolitum canonem perſoluerent. Incertum illud vectigal pro anni copia vberius, vel anguſtius exigebatur. Si enim vel ſterilitate, vel iniuria belli, aut aëris, anguſtior annona fuiſſet, aliquid deminuebatur de vectigali incerto, vt infra ex Appiani lib. 5. ciuil. docebimus. Interdum vectigales illi agri ad ſubſidia reipub. relicti diuidebantur lege agraria ciuibus, quibus terni, pluréſue liberi eſſent, vt Sueton. ſcribit in Iul. cap. 20. Demum cum diuites latifundia coëmerent, vt prodit Appianus lib. 1. ciuilium, & ſeruitiis replerent, Italíque paupertate & paucitate generis laborarent, tribunis rogantibus lex lata eſt, ne quis haberet agros ſupra quingenta iugera, neue quis paſceret plus centum capitibus maioris, plúſue quingentis minoris pecoris. Hanc legem tulit Cajus Licinius Stolo tribunus plebis anno vrbis *367*. Liuio narrante lib. *6*. cui legi cum fraus fieret Sempronius Gracchus legē Agrariam tulit, ne quis poſſideret ſupra quingenta iugera, vt Appianus ibidē ſcribit.

Varro lib. 1. de re ruſt. Stolonis illa lex quæ vetat plus 500. iugera habere ciuem Rom. Prima lex Agraria lata eſt Spurio Caſſio, & Proculo Virginio Conſulibus apud Liuium lib. 2. Cum Hernicis fœdus ictum, agri partes duæ ademtæ, inde dimidium plebi, dimidium Latinis diuiſurus erat Conſul Caſſius anno vrbis 270. Alterius legis Agrariæ mentio fit apud eundem lib. 5. & apud Plutarchum in Gracchis. Tandem cum legi Agrariæ, quam Gracchi tulerant, fraus fieret, Spurius Thorius legem tulit, ne agri amplius diuiderentur, ſed poſſeſſores in iis relicti vectigalia penderent pro iis, eáq; pecunia plebi diuideretur. Cicero tamen in Bruto. Spurium Thorium agrum publicum vitioſa, & inutili lege vectigali leuaſſe auctor eſt. Poſtremo ager Campanus qui unus non diuiſus ſupererat, à Cæſare Conſule diuiſus eſt, vt Sueton. in Iul. cap. 20. Cicero ad Atticum. Eò magis quod Portoriis Italiæ ſublatis, agro Campano diuiſo, quod vectigal ſupereſt domeſticum præter viceſimam?

DE PORTORIO.

CAP. V.

VECTIGALIA Pop. Rom. tribus maximè rebus definita eſſe oſtēdimus, Portorio, Decumis, Scriptura. Cic. pro lege Manil. Itáque neque ex portu, neque ex decumis, neque ex ſcriptura vectigal conſeruari poteſt. Item, vbertate agrorum, magnitude paſtionis, multitudine eorum quæ exportantur. Et iterum, cum publicani familias quas in portubus habent. Quo loco proſiluis, aut ſalictis vulgò rectè legi videtur ſalinis. Τέλος illud fuit ἐξαγωγικὸν, καὶ εἰσαγωγικόν, vectigal pro inuectione & euectione mercium, Ariſt. 2. Oeconom. ἐλλιμένιον portorium vocat, πωλουμένου τοῦ ἐλλιμενίου εἴκοσι ταλάντων, cum viginti talentis portorium venderetur. Pollux, ἐλλιμενίζεις, ἢ δεκατεύεις. Portoria, aut decimas exigis. Demoſthenes ἐλλιμενιστάς portitores V. gloſ. portorium, Τέλος ἐν λιμένι, vectigal in portu. Portarium τέλος πύλης, vectigal portæ. Fuit enim & portorium è mercibus quæ per

portas in vrbes importabantur, vel exportabantur. Heſych. εἰσπλέσιον τίμημα ἐισόδυ, ἢ τέλος, æſtimationem ingreſſus, aut portorium vocat, quæ vox facta eſt, ab εἰσέρχομαι, ingredior. In pontibus quoque pro tranſitu vectigal datum Seneca docet. Nec indignabitur ſapiens aliquid impendere vt limen tranſeat, cogitans & in pontibus quibuſdam pro tranſitu dari. Herodianus exactiones fuiſſe ait ἐπίτε ταῖς ὄχθαις ποτάμων, καὶ λιμέσι πόλεων, ἔντε ὁδῶν πορείαις, & in ripis fluminum, & portubus vrbium, & viarum tranſgreſſibns. Vectigalis quod in itinere penditur, mentio fit l. 21. D. de donat. inter. vir. & vxor. ſi quis pro vxore ſua vectigal in itinere quod præſtari ſolet, ſoluiſſet. Fuerunt & portoria rerum venalium, & caſtrorum. Liuius lib. 32. Africanus & Pætus cenſores portoria rerum venalium Capuæ, puteolíſque, item Caſtrorum portorium fruendum locarunt. Sueton. lib. 1. cap. 43. Iulius Cæſar peregrinarum mercium portoria inſtituit. Portoria ſublata ſunt eo penè tempore quo Clodius à patriciis ad plebem tranſit. Dio lib. 37. Καὶ ἐπειδὴν τὰ τέλη δεινῶς τήν τε πόλιν, καὶ τὴν ἄλλην ἰταλίαν ἐλύπει, &c.

Et quo

Et quoniam portoria grauiter, vrbem, & reliquam Italiam offendebant, Lex quæ portoria tollebat omnibus grata erat. Senatores autem offenſi Prætori qui legem ferebat (erat enim is Metellus nepos) voluerint nomen eius delere de lege, & alium pro ipſo aſcribere legis auctorem. Quod factum non eſt. Vnde apparuit eos ne beneficia quidem accepta & grata habere, quæ à perniciofis ciuibus profecta eſſent, vt ibidem Dio. Cic. lib. 2. ad Atticum. Iam illa cauſa pu-„ blicanorum quantam acerbitatem afferat „ ſociis intelleximus ex ſociis, qui nuper in „ portoriis Italiæ tollendis, non tam de porto-„ rio, quàm de nonnullis iniuriis portitorum „ querebantur. Hoc addo publicanos Ro. aliis gentibus portoria non ſoluiſſe. In tabula fœderis Ro. cum Piſidis lex ita poſita eſt. Quam „ legem portoriis terreſtribus, maritimíſque „ Termenſes maiores Piſidæ capiundis intra „ ſuos fines dixerint, ea lex iis portoriis capiũ-„ dis eſto, dum ne quid portorij ab iis capia-„ tur, qui publica Pop. Rom. vectigalia redem-„ ta habent. Et in fœdere cũ Ambracienſibus. Ambracienſes portoria quæ vellent terra „ maríque caperent, dum eorũ immunes Ro. „

ac ſocij nominis latini eſſent. Plato lib. 8. de legibus, Portoria onmia ex ſua Rep. ſuſtulit, vt mercatores ad rerũ copiam inuehendam allicerentur. Nero cauit ne cenſibus negotiatorum naues aſcriberentur, neue tributa pro illis penderent, Tac. lib. 13. Annal. Res quædam à portoriis liberæ fuere, puta quæ ad vſus domeſticos priuati ferrent, vt exercendi agri cauſſa, vel quæ ad fiſcum pertinerent, l. 5. C. de vectigal. l. locatio §. fiſcus. D. de public. Sed neque ea portorij onere premuntur quæ in vſus Præſidium, & Ducum qui præſunt exercitibus deportantur, l. 4. ibidem. Neque ij qui res fiſci tractant Portoria pro rebus ſuis pendunt. d. l. locatio. De iniuriis portitorum in mercibus excutiendis ſupra pluribus egimus, quos interdum mulctam pecuniariam impoſuiſſe Varro apud Nonium docet, Æs defraudaſſe cauponem, Cauponam luto obliuiſſe, tum portitores æra indixiſſe. His addo prouincias quaſdã fuiſſe, quæ immunes à portoriis & vectigalibus eſſent. Tacitus lib. de morib. German. Catti nec tributis conteruntur, nec publicanus atterit. Exempti oneribus, & collationibus, & tantũ in vſum proeliorũ ſepoſiti, velut tela atque arma, bellis reſeruantur.

DE DECVMIS IN GENERE.

CAP. VI.

VECTIGALIA olim & Romæ, & in cæteris gentibus, mancipibus locari, vnde pecunias reficerent, moris fuit. Ioſeph. lib. 12. orig. cap. 4. Ἐνςάσης δὲ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πωράσκεσθ τῶ πόλεων ἐν αἰγύπτω, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασι ἐν ταῖς πατρίσι διαφέροντες, &c. Cum inſtaret dies qua vectigalia vrbis vænire opportuit; emebant ij qui dignitate in patria præcellebant. Et cum vectigalia Syriæ, Phœnices, Iudeæ, & Samariæ octo millibus talentorum redimerentur, &c. Decimæ frumenti apud Cranonios pecunia redimebantur auctore Polyæn. lib. 2. κρανωνίων τῆς πόλεως τὴν τῶ σίτυ δεκάτην ἀπομισθώσης, ἀδελφὸν αὐτῦ νεώτερον τὰ τέλη καθῆκεν μισθωσάμενον, &c. Cum cunctas frumenti decimas mercede locaret, fratrem ſuum iuniorem ſubmiſit, qui vectigalia redimeret, ad ſumma pretia reditus attollens. Ita cum fratrem ſuum decumanum in vrbe conſtituiſſet, & multos ei iuue-

nes florenti ætate adiunxiſſet, qui agros obirent, vt fructus decimatos colligerent. Sic interpretor illa verba, *καὶ πολλοὺς νεανίσκους ἀκμάσαντας ἐγχείρισας περιπόλους τῶν χωρίων εἰς συλλογὴν τῶν δεκατευομένων καρπῶν*, non *εἰς συλλογίας*. Decimæ autem variæ fuere. Quædam eorum quæ in vrbem importarentur. Ariſt. Oecon. lib. 2. cap. 2. *νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ παλαιοῦ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων*, Cum Babylone lex vetus eſſet, vt decimæ eorum penderentur quæ importata eſſent. Xenoph. p. 423. *ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τὴν ἐκ τοῦ πόντου πλεόντων*, perſoluit Byzantij decimam quam debebant ij qui à porto nauigabant. Aliæ decimæ bonorum omnium fuere, quas Triumuiri per vim ab omnibus ciuibus exegerunt, ait Zonaras, *ἐδεκάτευον τὰς οὐσίας ἁπάντων πολιτῶν*. Fuerunt & Decimæ Diis votæ eorum omnium quæ nata eſſent eo anno. Dionyſ. lib. 1. *οἱ πελασγοὶ εὔξαντο καταθύσειν τὰς δεκάτας τῶν προσγενησομένων ἁπάντων*. Vnde Callimachus in Delo, *δεκατηφόρους ἀπαρχάς*, primitias decimam ferentes vocat.

Ἀλλά τοι ἀμφιετεῖς δεκατηφόροι αἰὲν ἀπαρχαὶ πέμπονται.

Sed tibi primitiæ annuæ decimanæ ſemper mittuntur. Ariſt. lib. 2. Oeconom. πρόσοδον ἐκ γῆς οἱ μὲν δεκάτην, οἱ δὲ ἐκφόριον προσαγορεύουσι, reditum è ſolo quidam decimam, alij prouentum vocant. Erant & decimæ bonorum quas Herculi pollucere moris fuit. Plaut. Sticho, vt decimam partem Herculi „ polluceam. Plutarch. in Sylla ἀποθύων τῆς „ οὐσίας ἁπάσης τὴν δεκάτην τῷ ἡρακλεῖ. Pollucens omnium bonorum decimam Herculi. Cic. lib. 2. offic. Oreſti nuper prandia in „ ſemitis decumæ nomine magno honori fue „ runt. Ariſt. apud Sudam. Τὰς γὰρ δεκάτας τῶν κοιλιῶν τῶν θυομένων ἐδίδοσαν ἐν τῷ πρυτανείῳ. Decimas abdominum victimarum quæ immolatę eſſent in Prytaneo dederunt. Idem ἀδεκατεύτους, immunes, δεκατευτὰς decumanos, vt ſupra oſtendimus. Erant & decimæ vini, & olei, vt Cic. 5. in Verrem. L. Octauio „ & C. Cotta Coſſ. ſenatus permiſit vt vini „ decumas, & frugum minutarum, quas ante „ te (Verrem) lege Queſtores in Sicilia ven- „ dere conſueſſent, Romæ venderent, legémque his rebus, quæ ipſis videretur, edicerent. „

D 3

DE DECVMIS FRVMENTI.

Cap. VII.

DECVMÆ igitur proprie decimam fructuum partem ſignificant, à quibus Ciceroni in Verrem, Ager vectigalis Pop.Rom. ex parte decima dicitur. Item, omnis ager Siciliæ decumanus eſt. Tacitus lib.de mor.German.decumates agros vocat. Eæ interdũ infra modum legitimum à Cenſoribus definiebantur.In Sicilia enim ſingula iugera ſingula medimna ſoluebant,vt Cic.5. in Ver. pro quibus tria medimna exegit Verres. In prouinciis autem Pop. Rom. non eadem ſemper ratio, modúſque decimarum ſeruatus eſt. Aſiæ enim certum non erat impoſitum ſtipendium, ſed pro anni copia, vel inopia vberius aut anguſtius vectigal exigebatur. Appian. lib. lib. 5. ciuil. οὐ πρὸς τὰ τιμήματα ὑμῖν ἐπεθήκαμεν, ὡς ἂν ἡμεῖς ἀκίνδυνον φόρον ἐκλέγωμεν, ἀλλὰ μέρη φέρειν τῶν ἑκαστότε καρπῶν ἐπετάξαμεν ἵνα καὶ τῶν ἐναντίων κοινωνῶμεν ὑμῖν. Vectigal vobis non ex cenſu impoſuimus, vt tributum periculi expers

colligamus,ſed vt partes fructuum conferretis conſtituimus, vt & rebus veſtris aduerſis communicemus. Cæteris prouinciis aut vectigal certum impoſitum eſt, quod ſtipendiarium dicitur,vt Hiſpanis, & pleriſque Pœnorum, quaſi victoriæ præmium,ac pœna belli, aut cenſoria locatio conſtituta eſt, vt Aſiæ lege Sempronia, ait Cic. lib. 3. in Ver. Siciliæ ciuitates ſic in amicitiam,fidémque recepimus, vt eodem iure eſſent, quo fuiſſent, eadem conditione Pop. Rom. parerent, qua ſuis ante paruiſſent. „Perpaucæ Siciliæ ciuitates ſunt bello à maioribus noſtris ſubactæ, quarum ager cum eſſet publicus Populi Rom. factus, tamen illis eſt redditus. Is ager à Cenſoribus locari ſolet. Fœderatæ ciuitates duæ ſunt, quarum decumæ venire non ſoleant, Mamertina & Tauromitana. Quinque præterea ſine fœdere immunes ac liberæ, &c. Præterea omnis ager Siciliæ ciuitatum decumanus eſt.„ Lege autem Cenſoria deſcriptio, & conditio in locatione vectigalium continetur, qua cauetur quibus ex rebus vectigal, quemadmodúmque capiatur, quæ plerumque erat aſperior in prouinciales, municipibus fauebat.

„ Alphenus l. in lege Cenſoria D. de verb.
„ ſignif. In lege Cenſoria portus Siciliæ ita
„ ſcriptum erat, ſeruos quos domum quis du-
„ cet ſuo vſu, pro his portorium ne dato. Cic.
„ lib. 3. de nat. deo. Noſtri quidem publicani,
„ cum eſſent agri in Bœotia Deorum immor-
„ talium excepti lege Cenſoria, negabant im-
„ mortales eſſe vllos qui aliquando mortui
„ fuiſſent. lib. 1. epiſt. 1. ad Q. fra. Poſſunt in
„ pactionibus faciendis non legem ſpectare
Cenſoriam. Ea lex fiebat à Cenſoribus cum
„ publica vectigalia locarent. Liuius lib. 43.
„ In Cenſura Claudij, & Sempronij edixe-
„ runt, nequis eorum qui Q. Fuluio, & Aulo
„ Poſtumio Cenſoribus publica vectigalia, aut
„ vltrotributa conduxiſſet ad haſtam ſuam
accederet. Varro lib. 2. de Rer. ruſtic cap. 2.
& Cic. de prouinciis conſularibus, legem
Cenſoriam vocant, quæ in publicorum lo-
cationibus dicta erat. Idem Varro luſtrum
nominatum eſſe tempus quinquennale ait,
à luendo, id eſt ſoluendo, quod quinto quo-
que anno vectigalia, & vltrotributa perſol-
uebantur. Agri igitur vectigales decumas
Pop. Romano pendebant. Hoc frumentum
militibus admetiebantur, & vrbanæ plebi

modo ſemiſſibus, modo trientibus, tandem lege Clodia ſemiſſes & trientes ſublati ſunt, gratíſque admenſum plebi vrbanæ frumentum. Frumenti autem quod ex prouinciis extrahebatur tria genera fuerunt, decumanum, emptum, & æſtimatum. Decumanum erat decuma quam quiſque arator ſine pretio dare cogebatur. Quæ ſumma pro copia vel inopia frumenti in ſingulos annos erat incerta. Emptum, quod aratores vendere accepto ex S.C. pretio cogebantur ad alendum Romæ populum. Æſtimatum, quod æſtimabat magiſtratus in cellam ſuam in vſum familiæ, cum interdum pro frumento pecuniam acciperet, vt Aſcon. in Ver. Cic. diuinat. in Ver. Queritur Sicilia tota C. Verrem ab aratoribus cum frumentum ſibi in cellam imperaſſet, eſſétque tritici modius HS. duorum, pro frumento in modios ſingulos duodenos ſextertios exegiſſe. Item. Emptum eſt ex S. C. frumentum ab Siculis Prætore Verre, pro quo frumento pecunia omnis ſoluta non eſt. Item. Mancipes à ciuitatibus pro frumento pecuniam exegerunt. Quod crimini datur Verri. Plinius Panegy. Deuehunt ipſi quod terra genuit, quod ſidus

,, aluit, quod annus tulit: nec nouis indictio-
,, nibus preſſi ad vetera tributa deficiunt. Emit
,, fiſcus quicquid videtur emere: inde copiæ,
,, inde annona. Emptum duplex fuit. Vnum
decumanum quod ex alteris item decimis
pretio perſoluto aliquando accipiebatur. Vt
enim Liuius ſcribit lib. 37. Duæ decimæ
frumenti ſæpe imperabantur prouinciis. Al-
terum imperatum, quod præter duas decu-
mas æqualiter omnibus ciuitatibus pretio
,, item ſoluto imperabatur, vt Aſcon. Cic. 5.
,, in Verrem. Decumæ in Sicilia lege, & con-
,, ſuetudine trahuntur: alteræ nouis inſtitutis
,, propter annonæ ratione͂ imperantur. Num-
mi argentei ſunt, Piſonis & Cæpionis, in qui-
bus cernuntur duo viri inter ſpicas ſedentes,
cum inſcriptione. Ad frumentum emendum
,, ex S. C. Tacit. in Agricola, Prouinciales
,, emere frumenta & vendere cogebantur, di-
,, uortia itinerum, & longinquitas regionum
,, indicebatur, vt ciuitates à propinquis Hy-
,, bernis in remota, & auia deferrent. In Lapi-
de Auguſti legitur, frume͂to priuatim coem-
pto. Coemtio dicitur συνωνή, cum vndique
fiſcus à prouincialibus etiam inuitis ſpecies
annonarias vſui publico, vel exercitui ne-

Digitized by Google

ceſſarias emit. Cura coëmendi frumenti dicitur ſitonia, vel ſitonium, lib. 57. Baſilic. Non fit coemtio ſine auctoritate principis, niſi ſi qua muncipia annonæ caritate laborent. Item, coemtio fit pro numero iugorum, & capitum, πρὸς τὴν ἀναλογὶν τῶν ζύγων ἤτοι ζυγοκεφάλων, Nouel. 17. Sed vt ad Aſconium redeamus, emitur quotannis frumentur publice in cellam magiſtratibus, & legatis imperatum. Cic. 5. in Verrem. Prætor in cellam frumentũ ſumit. Erat & honorarium frumentũ. Cic. in Piſon. Qui modus tibi fuit frumenti æſtimandi, qui honorarij, ſiquidem poteſt vi, & metu extortum honorarium nominari. Vnde ſequitur honorarium fuiſſe frumentum qui honoris cauſſa ſponte, & ſine metu Prætori daretur à Prouincialibus. Doctiſſimus Budæus in P. ad L. ſolet. de offic. Proconſ. Honorarium illud non de frumento accipit, ſed ex Plin. lib. 10. epiſt. de Honorario quod Decuriones pro introitu curiæ dabãt. Melius Iſidorus, vinum, & frumentum honorarium honori Prætoris datum ait. Poſtea canon frumentarius, canon glebæ vocari cœptus. Canon enim anniuerſariam penſitationem, preſtationem,

Digitized by Google

functionem, collationémque ſignificat. Si-
„ don. lib. 6. epiſt. 1. Debitum glebæ cano-
„ nem non petatis. Vopiſcus, canon Ægypti
„ vobis integer veniret. Lampridius in Heli-
„ gab. Iuſſit canonem P. R. vnius anni eſſe,
„ cum eo tempore iuxta prouiſionem Trajani
„ ſeptem annorum canon frumentarius eſſet.
„ Spartianus in Seuero, Rei frumentariæ quam
„ minimam repererat ita conſtituit, vt exce-
„ dens ipſe vita ſeptem annorum canonem
„ P. R. reliquerit, ita vt cottidiana 75. millia
„ modiorum expendi poſſent. Itáque canon
præſtationem ſignificat ordinariam, quam
immutari Impp. Leo & Anthemius vetue-
runt l. vlt. de canon. largitional. titul. lib. 10.
Cod. l. 1. eod. tit. l. 2. de canon. fru. vrb.
Rom. lib. 11. Cod. erant ex canone quoque
annonæ quædam annuæ ad victum cultúm-
que corporis, in frumento, vino, hordeo,
larido. Prouinciales enim pendebant fru-
menti quinquageſimas, hordei quadrageſi-
mas, vini & laridi viceſimas. Armenij quia
longius diſſiti pendebant tantum frumenti
& hordei quadrageſimas, vini & laridi quin-
tas decimas l. 9. lib. 10. Cod. de ſuſcept.
præpoſ. & arcariis. Ægyptios olim regi

quintam fructuum partem ſoluiſſe docent ſacræ litteræ geneſ. cap. 47. Beneficium autem erat principum donare poſſeſſiones demto canone, & leuare poſſeſſiones tributis l. 1. Cod. lib. 10. tit. de collat. donat. Denique vt hoc caput aliquando claudamus, in portoriis & ſcriptura publicani pecunias exigebant, nõ item ob frumentũ. Vnde lib. 1. in Ver. crimini vertitur mancipibus, quod affinitatibus pecunias pro frumento exegerint. Et 5. in Ver. puniendus Verres eſſe dicitur, quod aliquot nominibus de capite frumenti decumas detraxerit.

DE HORREIS,

CAP. VIII.

AD canonem frumentarium Romæ Horrea fuere quadrato lapide, & veterum inſulæ condendo tritico, quas ſub Nerone arſiſſe ſcribit Diacon. lib. 17. horrea fuere ad 309. variis vrbis regionibus, narrante P. Victore. Cognomina horreis ab auctoribus, horrea Aniceti, Varganteij, Galbiana, Domitiani,

Auguſti, Sejani, & aliorum. Dio lib. 58. horrea vocat ἀποθήκας. Philo in mecanic. lib. 2. σιτοβολῶνας. Themiſt. ſer. 4. σιτοφυλακεῖα, σιτοθήκας, σιτοφυλάκια. Item fuere in portubus Tiberinis horrea, & in his annonæ vrbicæ cauſa menſores portuenſes, quibus iunguntur caudicarij, id eſt frumentarij nautici l. 1. Cod. Theodoſ. de Canon. frument. V. inſcript. quinque menſores nos portuenſes, quibus vetus fuit cum caudicariis diuturnúmque tutamen. Priuata horrea ſeu granaria, ex tabulis fiebant, quorum ſtipites ſæpe in terram defoſſi. l. 18. D. de act. empt. Varro lib. 1. de re ruſt. cap. 57. triticum cōdi oportet in granaria ſublimia. Horreum frumentarium mobile ex tabulis ligneis factum l. 60. D. de acquir. rer. dom. Horrea vinaria, olearia, penuaria, & ad cuſtodiam mercium, paſſim apud I. C. leguntur. Horat. Ode 28. lib. 3.

Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.

Et Ode 28. lib. 4. Horrea autem ne frumenta computreſcerent, hac forma iubentur extrui à Philone lib. 2. μηχανικῶν. Τὰς δὲ κειθὰς δεῖ, καὶ τὰς πυρὰς ὡς βέλτιστα καθάραντας, &

σειροὺς ὡς βαθυτάτους ὀρύξαντας, καὶ τούτων τὸ τ' ἔδαφος ἀλείψαντας ὅσον ἐπὶ τέσσαρας δακτύλους τὸ βάθος; καὶ κύκλῳ περιαλείψαντας πηλῷ διηργασμένῳ, καὶ ὀχυρωμένῳ ἀμόργῳ. Ἔστω τὰ μὲν δύο μέρη χνοῦς, τὸ δὲ ἓν ἄμμος εἰς τὸν πηλὸν ἐμβεβλημμένα, ὡς ἂν ξηρανθῶσι. Ἐμβληθέντος δὲ τοῦ σίτου δεῖ ὄξους κεραμεῖον ὡς δριμυτάτου, εἰς τὸ μέσον ἄχρι τοῦ τραχήλου κατορύξαι, καὶ περιβαλόντα ἄνωθεν κωνοειδεῖ σχήματι πλίνθοις καταλεῖψαι πηλῷ. οὕτω γὰρ ἄσηπτος γίνεται. Hordeum & triticum optime purgare oportet, & ſpecus altiſſimos fodere, ſolúmque luto facto, & amurca munito circumquaque alto quatuor digitos inungere. Duæ ſint pulueris partes, vna arenæ, quæ luto admiſceantur, vt ſiccari poſſint. Cum autem triticum ingeſtum eſt, defodere oportet vas fictile aceti acerrimi in medio vſque ad collum, & deſuper lateribus in coni ac metæ ſpeciem amplecti, lutóque inungere. Ita enim triticnm non computreſcit. Vitruuius lib. 5. cap. 9. Fodiuntur & exinaniuntur „ quam altiſſime ſtructilès cloacæ cum tubu- „ lis, complentur ea loca carbonibus, deinde „ inſuper ſabulone eæ ambulationes ſternun- „ tur, & ex æquantur vt ſint ſiccæ. In his ſunt „

theſauri ciuitatis. Eo enim facilè ſal importatur, frumenta publicè priuatímque expeditius congeruntur, tum ambulationes hypæthræ aperiuntur, & menſuræ tributim ſingulis capitibus deſignantur. Aliud horreorum genus ita deſcribit Philo lib. 2. φυλάττεται ὁ σῖτος ἐν ὑπερῴοις, διαλελειμμένοις ἐν ἀμόργῳ τοὺς τοίχους, καὶ τὸ ἔδαφος, καὶ τὰς θυρίδας ἔχουσι, καὶ διαπνοὰς πλέους ἐσραμμένας, πρὸς βορρᾶν, καὶ πεφραγμένας, δικτύοις, ἵνα ὑπὸ τῶν ὀρνίθων μὴ κατέσθηται, μήτε θηρεία ἐγγίγνηται. Triticum aſſeruatur in cœnaculis quorum parietes amurca inuncti, & ſolum ipſum, & feneſtras plures, & ſpiracula obuerſa ad Boream habeant retibus munita, ne ab auibus comedatur, aut animalia innaſcantur. Horrea tamen non in cœnaculis vulgo erant, ſed defoſſa, vt indicat Varro lib. 1. cap. 1. rer. ruſt. Quidam granaria habent ſub terris, ſpeluncas dictas σειρὰς, vt in Cappadocia. Caſſiodor. epiſt. 12. lib. 12. horrea ſubterranea. Lege Columel. lib. 1. cap. 6. Plin. lib. 18. cap. 38. alia fuere penſilia, & in editiore ædium parte, Varroni ſublimia dicuntur, Vitruuio ſublimata lib. 6. cap. 9. Columellæ penſilia. Lege Palladium lib. 1. cap. 19.

cap.19. Quia autem fuere olim ſubterranea, Varro lib. 4. de ling. lat. Horreum in quo frumenta conduntur ab horrido dici putat. Vnde & condita vocantur, frumenta in horreis condita lib. 10. Cod. de condit. in pub. hor. Horreis Pop. Rom. præpoſitus erat comes horreorum, qui piſtores mancipes habuit l. 11 Cod. tit. 16. Piſtores pani ciuili conficiendo obnoxij, qui mancipes dicti l. 1. & 2. Cod. de frumento vrbis.

DE INVECTIONE FRVMENTI.

CAP. IX.

DECIMAS ex agris vectigalibus exigi, & in horrea condi Romæ, vt annona ſubleuaretur, oſtendimus. Per initia quidem Ædilium munus fuit, vt frumentum populo binis æris admetirentur. Poſtea ipſi Imperatores per ſe annonam curarunt, præfectóſque, ſeu curatores annonæ inſtituerunt, qui Kal. cuiúſque menſis frumentum per teſſeras diuiderent. Teſſeris acceptis itabant ad horrea, vbi frumentarij populo frumentum

admetiebantur. Demum in locum frumenti ſucceſſit panis gradilis, vt doctiſſimus Lipſius in Electris ſuis docuit. Certè nulla ciuitas paulo amplior fuit, vbi rei frumentariæ curatores non eſſent. Iam olim Athenis decem annonæ præfecti fuere, qui cogerent mercatores duas partes tritici quod in portum illatum erat in aſtu deferre iuſto pretio ad plebem alendam. Suidas. Οἱ ἀθηναῖοι δέκα ἐκλήρουν ἐπιμελητὰς τοῦ ἐμπορείου, οἷς προσέτατ(τ)ον τῆς τε ἐμπορείων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου καταπλέοντος εἰς τὸ ἀττικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν. Romæ autem frumenta petebantur è prouinciis, maxime Ægypto, Africa, Sicilia, Sardinia. Prudent. in Symmach.

Reſpice nunc, Libyci deſiſtat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad oſtia Tibris
Mittere triticeos in paſtum plebis aceruos.

Idem alio loco.

Númne Leontini ſulcator ſoluere campi
Ceſſat frugiferas Lilybeo ex littore cymbas.
Nec dat vela fretis, Romana nec horrea rumpit
Sardorum congeſta vehens granaria claſſis.

Lucanus lib. 7. de Sardinia & Sicilia.

Nec plus Heſperidum longinquis meſſibus vlla,

Nec Romana magis complerunt horrea terræ,
Vbere vix glebæ ſuperat ceſſantibus auſtris.
Siciliam & Sardiniam horrea fiſcalia vocari
docet Iuſtin. lib. 44. Si Africæ frumenta
deeſſent è Macedonia petebantur ait Sym-
mach. lib. 3. epiſt. 1. Idem lib. 4. Caſtiga- „
tione iudicum , quod alimentaria ſpectat „
inuectio , Africa fruges dabit. Sed libera
Repub. ſi quando annona publica parum
proceſſerat, priuati quibus ampla res domi
eſſet interdum populo ſuis ſumptibus fru-
mentum admenſi ſunt. Plutarch. in Craſſo
ὁ . κράσσος τρεῖς μῆνας σιτηρέσιον ἑκάστῳ ῥω-
μαίων, ἐκ τῶν αὐτοῦ παρέσχηκε. Craſſus tres
totos menſes frumentationem vnicuique ci-
uium Rom. de ſuo præbuit. Marco Seio
vitio datum non eſt quod in annonæ carita- „
te aſſe modium dedit, vt Cic. lib. 2. offic. „
Sub imperatoribus quoque ſi grauis annus,
aut ſterilis eſſet, ſenatores ad populum
alendum frumenta conferebant, Vt Sym- „
mach. epiſt. 68. lib. 7. Nobis, inquit, „
tardior Africanorum nauium commeatus „
incutit curas, & ſterilitas conditorum. Qua „
propter ad collationem vocati remedia pa- „
triæ vſitata promiſimus. Id temporis præ-

fectus vrbi curabat annonam auctore Ammian. Marcel. Imperatores ipſi ſæpe horrea inuiſebant vt annonæ conſulerent. Quare
„ tridui frumento in horreis viſo Auguſtus
„ ſtatuit veneno mori, ſi è prouinciis claſſes
„ interea non veniſſent, vt Suetonius & Diaconus lib. 7. Imò & ſub Gotthorum rege
„ Theodorico ſulcatoriis nauibus fiſcale fru-
„ mentum Romam deportabatur, ait Caſſio-
„ dor. lib. 2. epiſt. Columella. lib. 1. cap. 1.
„ Ibi, inquit, nunc ad oſtiam locamus, vt
„ nobis ex tranſmarinis prouinciis aduehatur frumentum. Claudius Imperator oſtiam interdum itabat vt frumenta inſpiceret. Dio lib. 58. οὗτός τε ἐς τὰ ὤστια πρὸς ἐπίσκεψιν σίτου κατέβη. Idem tres viros prætorios conſtituit, qui ea quæ publico déberentur exigerent, & lictores, cæteráque eis miniſteria dedit. Cúmque grauis annonæ penuria eſſet, non modo in præſens annonæ conſuluit, ſed & in futurum. Ἐπεισάκτου γὰρ παντὸς ὡς εἰπεῖν τοῦ σίτου τοῖς ῥωμαίοις ὄντος, ἡ χώρα ἡ πρὸς ταῖς τοῦ Τιβέριδος ἐκβολαῖς, οὔτε κατάρσεις ἀσφαλεῖς, οὔτε λιμένας ἐπιτηδείους ἔχουσα, ἀνωφελές σφισι τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἐποίει. Cum enim è prouinciis frumentum omne

Romanis aduheheretur, regio ad Oſtia quibus Tyberis in mare ſe exonerat, cum neque appulſus nauium tutos, neque portus opportunos haberet, inutile eis maris robur efficiebat. Exceptis enim iis quæ ſuo tempore inueherentur, & in horrea conderentur nihil per hyemem importabatur. Cui rei vt conſuleret portum præparauit. Ἐξορύξας τῆς ἠπείρου χωρίον οὐ σμικρὸν τὸ πέριξ πᾶν ἐκρηπίδωσε, καὶ τὴν θάλασσαν ἐς αὐτὸ ἐσεδέξατο. Continentis locum peramplum effodiens omnia circumquaque lapidibus fundauit, & in eum locum mare admiſit, piláſque ingentes, & aggeres cum vtrinque in ipſo mari effodiſſet, circumquaque mari aggeres illos complexus eſt, inſulámque fecit, in qua turris ignes oſtentans excitata eſt. In quos vſus ea turris fuerit indicat Statius lib. 3. ſyluar.

Te leboúmque domos, trepidis vbi dulcia nautis
Lumina noctiuagæ tollit pharus æmula lunæ.

Iuuenal. Sat. 12.

Tyrrenamq́; pharon, porrectaq́; brachia rurſus.

Sueton. in Claudio cap. 20. Portum Oſtiæ „ extruxit, circumducto dextra ſiniſtráque „ brachio, & ad introitum profundo iam ſalo „

„ mole obiecta, quam quo ſtabiliùs fundaret,
„ nauem antè demerſit, qua magnus obeliſcus
„ ex Ægypto fuerat aduectus, congeſtíſque
„ pilis ſuperpoſuit altiſſimam turrim in exem-
„ plum Alexandrinæ phari, vt ad nocturnos
„ ignes curſum nauigia dirigerent. De pharo
Alexandrina Epigramma Græcum.

Πύργος ἐγὼ ναύτῃσιν ἀλωομένοισιν ἀρήγων
Εἴμι ποσειδάωνος ἀπενθέα πυρσὸν ἀνάπτων.

Turris ſum nautis errantibus opem ferrens, accendens Neptuni lampadem luctu carentem. Claſſis certe Alexandrina puteolos primum appellebat, iam inde ab Auguſto,
„ vt Sueton. cap. 98. & Seneca epiſt. 78. Su-
„ bitò nobis hodie Alexandrinæ naues appa-
„ ruerunt, quæ præmitti ſolent, & nunciare
„ ſecuturæ claſſis aduentum: tabellarias vo-
„ cant. Gratus illarum Campaniæ aſpectus
„ eſt. Omnis in pilis Putelorum turba conſiſtit,
„ & ex ipſo genere velorum, Alexandrinas,
„ quamuis in magna turbia nauium, intelligit.
„ Solis enim licet ſupparum intendere, quod
„ in alto omnes habent naues. Cùm intrauêre
„ Capreas, & promontorium, ex quo
„ *Alta procelloſo ſpeculatur vertice Pallas.*
„ Cæteræ velo iubentur eſſe contentæ: ſup-

parum Alexandrinarum inſigne eſt. Ad Mi- ,,
ſenum promontorium ſæpe naufragium fa- ,,
ctum. Tacit. lib. 15. Pretio frumenti nihil ,,
additum eſt ſub Nerone, quamuis ducentas ,,
ferme naues portu in ipſo violentia tempe- ,,
ſtatis, & centum alias Tyberi ſubuectas for- ,,
tuitus ignis abſumpſiſſet. Ibidem. Nero cer- ,,
tam ad diem in Campaniam redire claſſem ,,
iuſſerat, non exceptis maris caſibus. Ergo ,,
gubernatores quamuis ſæuiente pelago à ,,
Phormiis mouere, & graui Africo dum pro- ,,
montorium Miſeni ſuperare cõtendunt Cu- ,,
manis littoribus impacti. Mari igitur fru-
menta Romam conuehebantnr. Claudia-
nus lib. de bello Gildonico.

Frugiferas certare rates, lateq́ videbam ,,
Punico Niliacis concurrere Carbaſa velis. ,,

Item alio loco.

Tot mihi pro meritis Lybiam, Nilumq́ dedere, ,,
Vt dominam plebem, bellatoremq́ ſenatum ,,
Claſſibus æſtiuis alerent, geminoq́ viciſſim ,,
Littore diuerſi complerent horrea venti. ,,

Naues cum puteolos appuliſſent, vectores
& nautæ candidati, coronatíque thura liba-
bant. Sueton. in Auguſto cap. 98. Statius
lib. 3. ſyluar.

Modo nam trans æquora terris
" *Prima Dicarcheis Pharium grauis intulit annum;*
" *Prima ſalutauit Capreas, & margine dextro*
" *Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Mineruæ.*

Sed & Conſtantinopolim mari frumenta conuehebantur. Themiſt. ſerm. 6. Διὰ τὴν σιτοπομπείαν ὑπηρετεῖ ἡ θάλασσα τῇ τοῦ βασιλέως ὁρμῇ, καὶ ὁ χειμέριος πλοῦς. Οὔκουν αἱ σιτοθῆκαι μεσταὶ εὐρῶτος, καὶ ἀραχνίων, ἀλλ' ὑπερχείλεις, καὶ ὑπέραντλοι, οὐδὲ ἀπαξιοῖ βασιλεὺς αὐτόπτης γίνεσθαι τῶν θησαυρῶν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ χρυσοῦ ταμιεῖα ἑτέροις φυλάξειν ἐπιτρέπει, τὰ σιτοφυλακεῖα δὲ αὐτὸς περινοστεῖ. Mare vt frumenta conuehantur, ſtudio Imperatoris, & nauigatio hyberna ſeruit. Non igitur horrea ſunt plena rubigine, & araneis, ſed frumento referta, neque indignum videtur Imperatori inſpicere hos theſauros. Ærarium quidem aliis committit, ipſe frumenta, & horrea per ſe luſtrat. Addo & litteris Imperatoris, quas σφυρηλάτους Themiſtius vocat, quaſi ſolidas, & malleo ductas, ſigillóque regio ſignatas, priuatis frumenti & olei, cæterarúmque rerum maximum modum attributum. Sic ille ſerm. 4. Δαπανῶμεν πορὺς βασιλικοὺς ἐκ τῶν σιτοφυλακίων τῶν δημοσίων,

ὡς καὶ οἱ νεκροθάφοι, καὶ οἱ βαλανεῖς; δεῖ ἐξετάζειν ὅτι μοι οὐκ ἐξὸν οὐ σίτου μόνον διακοσίους μεδίμνους, οὐδ' ἐλαίου ἴσα κεράμια παρὰ βασιλέως καρποῦσθαι, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ μακροῦ καταλόγου τῆς ἀπαθείας, ὁπόσον ταῖς δέλτοις ταῖς σφυρηλάτοις ἀκολουθεῖ. Conſumimus frumenta regia ex horreis publicis, vt ſutores, ſartores, & balnearij. Conſiderandum eſt, quod cum mihi liberum eſſet à rege percipere non modo ducentos medimnos frumenti, totidemque vaſcula figlina olei, verùm etiam prolixum illum beneficiorum ac voluptatum catalogum, quæ litteris regiis comites ſunt, nolui admittere. Poſtea *σφυρήλατον* vocat *δέλτον χρυσῆν*, aureas litteras, ſeu aureum diploma. Prolixus ille catalogus eſt meo animo is de quo agitur tit. 23. lib. 11. Cod. Ex quo apparet populo alendo contuliſſe prouinciales frumentum, oleum, porcinam, bubulam, qui canon, & commeatus dicitur, quem curante præfecto vrbi, & præfecto annonæ aduehebant nauicularij l. 2. Cod. de frument. vrb. Conſt. lib. 11. Iuſtin. lib. 44. Hiſpaniam Romanis frumentum, vinum, mel, oleum, equorum pernices greges, metalla, linum, ſpartum, minium pepen-

diſſe ſcribit. Certè, annonæ in ſpeciebus conſiſtunt, veluti frumento, vino, oleo, pane, carne, ſale, melle, Tributa in corporibus, veluti auro, argento, ære, equis, veſtibus, quæ intributiones, & contributiones dicuntur, l. vlt. D. de cenſib. Annonæ quibus opponuntur corpora dicuntur prodigia, ſeu τερέξιμα l. 5. tit. 3. lib. 10. Cod. Quæcumque pro reliquis prodigiorum in annonario titulo in quibuſcumque corporibus ſub auctione licitanda ſunt. Prodigia illa à prodigendo, & conſumendo. Vulgo legitur prodiga; fortè an prodigua. Oleum certè perpetuum Seuerus Imperator. P. R. dedit.
„ Lamprid in Alexand. Oleum quod Seuerus
„ populo dederat, quódque Heliogabalus im-
„ minuerat, turpiſſimis hominibus præfectu-
„ ram annonæ dando, in integrum reſtituit.
„ Aurelianus primus carnem diuiſit. Vopiſcus
„ in Aureliano. Idem & carnem porcinam
„ Pop. Rom. diſtribuit, quæ hodie diuiditur.
Statuerat & vinum populo gratuitum dare, vt quemadmodum oleum, panis, & porcina gratuita præberentur, ſic etiam vinum. Panes ætate Iuuenalis datos eſſe certum eſt, cum ipſe dicat Sat. 10.

Atque duas tantum res anxius optat,
Panem, & circenſes.

Panis hic gradilis dictus eſt, quod è gradibus qui in vnaquaque regione Romæ erant ad piſtrina daretur, vt conſtat è P. Victore, & & Cod. Theodoſ. tit. annon. ciuil. Caſſiodor. lib. 9. variar. Vt ſiue in gradu, ſiue in „ alijs locis frumentorum condita potuerint „ inueniri, dentur frumenta piſtoribus, tum „ deinde populo panes. Prudent. lib. 1. in „ Symmach.

Omnis qui celſa ſcandit cœnacula vulgus,
Quique terit ſilicem varijs diſcurſibus atram,
Et quem panis alit gradibus diſpenſus ab altis.

Iam olim panes illi dati videntur cum Varro Cererem dictam Empandam paganalibus eſſe velit, quod in aſylum qui confugerent eis panes darentur. Vnde precatio verbis conceptis, Te Anna Peranna Panda. Interpretantur vet. gloſ. Pandam γῆν ἀριστερόν, l. 1. Cod. lib. 11. tit. 23. Annona in pane „ cocto domibus exhibenda eſt. Ita enim de- „ bet canon ab inclytæ memorię Conſtantino „ præſtitus, à Theodoſio auctus, expendi: ne „ cogantur ciues de publico ſibi emere, quæ „ alijs vendere potuiſſent. Ideò vetat Impera- „

„ tor, cuiquam, ne diuinæ quidem domui „ frumentum de publicis horreis pro annona „ penitus præberi, ſed integrum canonem „ mancipibus conſignari, vt panes coquantur. Alij autem fuere panes ciuiles & populares, alij militares, lib. 11. Cod. de Annonis ciuil. l. 1. vbi nihil ex annonis ciuicis (ita enim legendum non publicis,) ſcholarum nomine vindicari debere monet Imperator. Annona enim aut militaris fuit, aut ciuilis. Militibus præter ſtipendia dabantur, quæ ad victum, cultúmque corporis pertinebant, cibi, & veſtes. Lamprid. in Seuero. Milites non pretioſis veſtibus ornabat, dicens imperium eſſe in virtute, non decore. Plutarch. in Gracchis, auctor eſt legem à C. Graccho latam de veſtibus militibus è publico dandis ſine ſtipendiorum detrimento. Panes illi ciuiles eſſe videntur, quos Conſtantinus magnus populo dedit, & Palatinos vocauit quia ex palatio petebantur. Suidas, παλατῖνοι εἶδος ἄρτων, οὓς ἐφιλοτιμήσατο τῷ δήμῳ κονσταντῖνος ὁ μέγας, καθ' ὃν ὑπάτευε χρόνον, οὕτως ὀνομάσας αὐτοὺς, οἷα ἐκ τοῦ παλατίου χορηγουμένους. Idem fiſcalis appellatur panis à Cornuto ad hæc verba Perſij Sat. 3.

Et populo cribro decuſſa farina.

Panem, inquit, non delicioſius cribro diſcuſſum, ſed plebeium de populi annona, id eſt fiſcalem. Item, hunc panem fingit gregalem, & plebeium eſſe poſitum. Ij panes fuere bilibres, & ſiliginei ab Aureliano dati, vt vopiſcus in Aureliano. Iam verò multæ ciuitates fuere, quibus Imperatores frumenta ad panes coquendos largiti ſunt. Socrates enim lib. 2. hiſto. ſcribit, Conſtantinum magnum Alexandriæ σιτηρέσιον inſtituiſſe in pauperum gratiam. Symmach. lib. 10. epiſt. 53. Conſtantinus 150. millia modiorum in alimoniam puteolanis quotannis dedit. Quæ ſumma à Diuo Conſtante regente Remp. media parte mutilata eſt. Poſt quem Conſtantius æquè relatus in cœlum, ſupplicatione depoſita annonam puteolani populi 25. mil. modiorum adiectione cumulauit. Vide locum luculentum. Conſtantinus idem Conſtantinopoli octoginta millia frumenti in ſingulos dies præbuit. Conſtantinus filius eius quia Hermogenes occiſus erat, ἐζημίωσε τὴν πόλιν ἀφελὼν τοῦ σιτηρεσίου τοῦ παρασχεθέντος παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡμισείαν ὑπὲρ τέσσαρας μυριάδας.

Οὐ'κἔτω γὰρ ἐγγὺς μυριάδες ἐχορηγοῦντο πρότερον τοῦ σίτου ἐκ τῆς ἀλεξανδρέων κομιζομένου πόλεως. Mulctauit vrbem, detraxítque 40. millia modiorum frumenti, quod in ſingulos dies Alexandria petitum Conſtantinopolitanis diuidebatur ait Socrates lib. 2. cap. 3. huius *σιτήσεως*, ſeu frumentationis meminit Zoſinus lib. 1. *διένειμε τῷ δήμῳ Βυζαντίων σίτησιν, ἣν μέχρι τοῦδε διέμεινεν ἔχων.* Conſtantinus dedit populo Byzantino modum frumenti, quem ad hoc vſque tempus accipere perſeuerat. Legendus ea de re Euagr. lib. 3. Iulianus Auguſtus frumenti modum aſſignauit Antiochenis, vt ipſe teſtatur in Miſopog. *ἔνθεν εἰσήγαγον ὑμῖν μέτρον, τετταράκοντα μυριάδας. Ὡς δὲ ἀνήλωτο καὶ τοῦτο, πρότερον μὲν πεντακισχιλίους, ἑπτάκις δὲ χιλίους ὕστερον, εἶτα νῦν μυρίους, οὓς ἐπιχώριον ἐστι λοιπὸν ὀνομάζειν μοδίους ταῦτα οἰκόθεν ἔχων ἀπὸ τῆς αἰγύπτου κομισθέντα μοι σίτον, ἔδωκα τῇ πόλει.* Inde vobis modum frumenti, quadringenta millia, intuli. (Fortè legendum *μέτρων*, id eſt menſurarum, ſeu modiorum 40. myriadas) quo numero conſumpto, primum quinque millia, poſtremo nunc decem millia modiorum, vt vos iam nominare conſueuiſtis, quod om-

ne triticum ex Ægypto ad me allatũ fuerat è domo & patrimonio ciuitati donaui, & pro quindecim menſuris non amplius argenti accepi, quam pro decem pendere ſolebatis. Præter ſolitum canonem 125. modios nomine parapeteumatis Theodoſium dediſſe oſtendit l. 2. de annon. ciuil. lib. 11. Cod. illud παραπέτευμα fuit, cum teſſeræ populo darentur, de quibus Apuleius lib. de mundo. Plura poſſem in hoc argumentum niſi doctiſſimus Lipſius occupaſſet, quem adito. Piget enim me obtrudere, quæ ab alijs obſeruata ſunt.

DE SCRIPTVRA.

CAP. X.

IN agris vectigalibus ſcriptura tertium locum obtinuit, quæ propriè dicta eſt ratio eorum qui vectigal è paſcuis percipiunt: interdum pro ipſo accipitur vectigali, quod è paſcuis reficitur. Dicuntur calles & ſaltus. Feſtus, ſcripturarius ager publicus appellatur, in quo vt

Digitized by Google

pecora paſcantur certum æs tribuitur, quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore. Lex Thoria mulctat eos quorum pecora agros publicos depaſcunt, vt docet Cic. 2. de orat. inde mulctatitia pecunia refecta, ex qua ludi florales editi. Ouid. 5. faſt.

Rem populus recipit, mulctam ſubiere nocentes,
Vindicibus laudi publica cura fuit,
Mulcta data eſt ex parte mihi: magnóq; fauore,
Victores ludos inſtituere nouos,

Certè olim vectigal Romanis vnum fuit paſcua dictum, quare & in Cenſoriis tabulis omnia dicuntur paſcua, ex quibus vectigal reficitnr, ait Plinius lib. 8 cap. 3. Magiſtri ſcripturæ erant qui vectigalia deſcribebant, quos Lucillius ſcripturarios vocat. de
„ Callibus Tacit. lib. 4. Erat in iiſdem regio-
„ nibus Curtius Lupus cui prouincia veteri
„ ex more calles euenerat, Cic. pro Sextio.
„ Italiæ calles, & paſtorum ſtabula prædari cœpiſſe. Ea prouincia minimi negotij fuit.
„ Sueton. in Iul. cap. 19. Eandem ob cauſam
„ opera optimatibus data eſt, vt prouinciæ
„ futuris conſulibus mimini nègotij, id eſt Syl-
„ uæ, calléſque darentur, qua maximè iniuria
„ inſtinctus Cæſar. Iſidorus lib. 15. cap. 16.

Callis

Callis eſt pecudum inter montes anguſtum ,,
& tritum iter, à callo pedum vocatum, ſiue ,,
callo pecudum perduratum. Varro lib. 2. ,,
R. R. cap. 10. Neque ſenes, neque pueri ,,
callium difficultatem, ac montium arduita- ,,
tem, atque aſperitatem facile ferunt, quod ,,
patiendum illis qui greges ſequuntur, præ- ,,
ſertim armentitios, ac caprinos, quibus rupes ,,
ac ſyluæ ad pabulum cordi. Plautus Pſeu- ,,
dolo. Calles vocat caudicalem prouinciam. ,,
Feſtus, ſaltus vbi ſyluæ & paſtiones ſunt, ,,
quarum cauſa caſæ quoque ibi ſunt. Varro ,,
lib. 4. de ling. lat. quos agros non colebant ,,
propter ſyluas, aut id genus, vbi pecus poſſit ,,
paſci, & poſſidebant, ab vſu ſuo ſaltus nomi- ,,
nauerunt. Ea pronincia data conſulibus, vt
ſyluas in quibus ſæpe graſſantur latrones re-
purgarent. ideóque præſidio militari opus
fuit. Iuuenal. Sat. 3.

Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et pontina palus, & Gallinaria pinus.

Alexander Seuerus apud Lampridium ſyluas
in publicos vſus thermarum deputauit. Sed
& ſyluæ interdum à Cenſoribus locatæ, vt
ex arboribus vectigal exigeretur. Iuuenal.

Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur

Iudæis, quorum cophinus fœnumque ſuppellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iuſſa eſt
Arbor.

Iuriſconſultus Paſtores ſaltuarios commemorat D. de inſtruct. & inſtrumento legat. l. 8. ſi fundus ſaltus, paſtionéſque habet, greges pecorum, paſtores ſaltuarios. Sed de ſcriptura Cic. ad Attic. lib. 1. P. Terentius meus neceſſarius operas in portu & ſcriptura Aſiæ pro magiſtro dedit. pro flacco. Homines eos quibus odio ſunt noſtræ ſecures, nomen acerbitati, ſcriptura, decumæ, portoriũ morti. Lex autem ſcripturæ fuit, vt qui inſcriptum pauiſſet, lege Cenſoria committeret. Varro lib. 2. cap. 1. R. R. Quemadmodum & inſcriptæ merces, quas in portu inſtitor profeſſus nõ eſſet, apud publicanum in commiſſum cadebant. Ideo paſtores numerum capitum ſui pecoris apud ſcripturariũ profitebantur, & in ſingula capita aliquid pendebant, quæ ſcriptura dicta eſt. Plaut. Trucul. Vbi non eſt ſcripturam vnde dent, incuſant publicanos. Non licuit autem ſcripturario pecudem ob ſcripturam accipere, Plaut. Trucul.

Nam aduerſum legem à me, ob meam ſcripturam
pecudem accepiſſet.

DE TRIBVTO ET CENSV.

CAP. XI.

DE tributo quædam in vniuerſum præmiſſimus, jam preſſius in eodem argumento verſabimur. Tributi collatio, ait Feſtus, „ alia eſt in capite, alia in cenſu. „ Dicitur & quoddam temerarium tributum, „ quod nulla habita rerum, perſonarumue ra- „ tione, ſi res grauior inciderat, indicebatur, „ cuiuſmodi poſt vrbem à Gallis captam col- „ latum eſt, quia proximis quindecim annis „ cenſus alius non erat. Item bello punico ſe- „ cundo, M. Val. Læuino, M. Claudio Marcel. „ Coſſ. cum & Senatus, & P. R. in ærarium „ quod habuit detulit. Apud Liuium lib. 26. temerario illo tributo matronæ aurum & ornamenta ſua contulerunt, viduarum & pupillorum bona in ærarium collata, quæ bello confecto tribus penſionibus redderentur. Fuit igitur tributum aliud ordinarium, quod in caput, atque in ſolum quotannis impoſitũ eſt, alterum extraordinariũ imperatum lege, vel S.C. vt ſi naues, nautæ, milites, ac in eos

Digitized by Google

ſumtus neceſſarij prouincijs imperarentur. Tributum in caput capitatio, tributum in ſolum, vel agros, cenſus, quod à Platone lib. 12. de repub. maximè probatur qui ex cenſu cuiúſque & annuis fructibus tributa indicenda ait. Cuius modi autem cenſus apud Romanos eſſet, docet Theoph. inſtit. §. vlt.
„ tit. de libert. κῆνσος ἦν σανὶς, ἤτοι χάρτης ἔνθα
„ ῥωμαῖοι ἀπεγράφοντο τὰς οἰκείας περιουσίας,
„ ἐπὶ τοῦ ἐνκαιρῷ πολέμου κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας
„ ὑποστάσεως ἕκαστον εἰσφέρειν. Cenſus tabula fuit in qua deſcriptæ Romanorum opes, vt ſi res poſceret, quiſque pro ſuis facultatibus tributum inferret. Suidas κῆνσος, eſt ἐξέτασις ῥωμαίων πλήθους, id eſt, recenſio P. R. qui potius recenſus, quam cenſus dici debuit, qualem
„ apud Sueton. Iulius Cæſar egit; recenſum
„ populi, nec more, nec loco ſolito, ſeduicatim per dominos inſularum egit. Dio lib. 53. Auguſtus τὰς ἀπογραφὰς ἐξετέλεσε, recenſum peregit. Idē τῶν γαλατιῶν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν ἐκόσμησε, Galliarum cenſum peregit, & vitam ac rempub. ornauit. lib. 55. noluit cenſere ſubditos extra Italiam, ne res nouas molirentur Auguſtus tamē in Syria cenſum egit, apud Ioſeph.

lib. 18. Origin.& Luc. 2. A cenſendo cenſus dictus, & cenſitor, bonorum æſtimator. Ciues capite-cenſi, proletarij apud Liu. lib. 1. Homines cenſi, vel cenſiti ſunt tributarij l. 1. de Immu. nem. conced. Cod. Gellius lib. 15. cap. 10. qui in plebe Romana non amplius quam mille quingenta æris in cenſum deferebant, proletarij, qui nullo aut per quam paruo ære cenſebantur capite cenſi dicti. Cenſuales profeſſiones, libri cenſuales in iure ſæpe commemorantur. Olim cenſebantur ciuium Ro. capita,& bona, in eoque cenſu villas omnes ædes dicunt, vt Varro lib. 4. ling. lat. Cic. Pro Flacco, cenſui cen-„ ſendo, vocat, prædia quæ mancipi erant, & à „ domino in cenſum deducta, quæ emi, & ve-„ nire ex iure ciuili, & ſubſignari apud ærariũ, „ & Cenſorem poterant. Suidæ item κῆνσος „ dicitur ἐτήσιον τέλος, cenſus annuum vectigal. Heſychio ἐπικεφάλαιον capitatio, καὶ εἶδος νομίσματος, & nummi quoddam genus. Luc. 20. vocatur φόρος tributum. Matth. 18. numiſma cenſus. Chriſtus denarium obtulit pro cenſu; quanquam cenſus agrorum erat, non perſonarum, Nouel. Theodoſ. & Valent. neque domibus diuinis. Cenſus item

magiſter fuit l. 25. Cod. de teſtam. qui in tabulis cenſualibus numerum omnium qui
„ ſub ditione Rom. Imper. eſſent, habuit.
„ Cenſum autem ſeruius Tullius inſtituit, ex
„ quo belli paciſque munia non viritim vt
„ ante, ſed pro habitu pecuniarum fierent ait
„ Liuius. Ex iis qui centum millium æris, aut
„ maiorem cenſum haberent 60. confecit cen-
„ turias, &c. Dionyſ. lib. 4. ἐκέλευσεν ἅπαντας ῥωμαίους ἀπογράφεσθαι. Iuſſit omnes Romanos deſcribi, & æſtimari eorum bona argento, legitimo iureiurando præſtito, æſtimationem veram, & ex optimis bonis eſſe, ſcriptis nominibus patrum, vxorum & numero filiorum, & ætate quam ipſi agerent, & loco ac pago in quo habitarent, vt ibidem ſcribit Dionyſius. Hæc origo cenſus, hæc forma olim fuit: poſtea cenſus appellati ſunt deſcriptiones iugerum & capitum. Cenſitores & Cenſores qui cenſum agerent. Peræquatores & Inſpectores, qui emendarent prædiis inſpectis, & adæquatis inuicem, vt ij releuarentur quibus eſſet grauius onus aſcriptum; grauarentur quæ cenſita eſſent leuius l. vlt. Cod. de Annon. & Tribut. Euſeb. lib. 4. de vita Conſtant. ἄνδρας ἐξι-

σωτὰς, ἐπόπτας; vocat, peræquatores inſpectores. Græci interpret. ἐπόπτης λέγεται ὁ ἐξισωτής, inſpector dicitur exæquator. Caſſiod. lib. 10. Var. vt ad prædium de quo querela eſt diligens inſpector accedat, & rebus moderata inquiſitione trutinatis, quicquid grauaminis poteſt habere poſſeſſor rationabiliter abrogetur. Symmach. lib. 9. epiſt. 10. Principalibus & tabularijs liberum eſt, alios à diſpendio vindicare, aliis indebitum munus imponere. Principales illi ciuitatum & & curialium dicuntur, qui modum tributi definiebant, alióſque onerabant, alios leuabant. Saluian. lib. 5. quæ enim non ſunt, non modo vrbes, ſed etiam municipia, atque vici, vbi non quot curiales fuerint, tot tyranni ſint. Item, quis locus eſt vbi non à principalibus ciuitatum, viduarum, & pupillorum viſcera deuorentur. Vt enim l. 1. Cod. de cenſib. & cenſit. Tabularij ciuitatum per colluſionem ſarcinam potentiorum ad inferiores transferebant. Ideóque Imperatores ciuitatum tabularios flammæ ſupplicio addicunt, qui præter æquum alios immunes eſſe voluerint, alios onerarint. l. 1. Cod. de immunit. nemin. Conced. l. 9. & 11.

Cod. Theodoſ. de annon. & tribut. Vniuerſi enim pro ſuæ poſſeſſionis, iugationiſque portione certam penſitationem præſtabant, & pro numero animalium quibus poſſeſſiones exercebant. l. 1. lib. 10. Cod. tit. 48. In ſingula iuga, & capita quaternæ ſiliquæ definiuntur. Cod. Theod. lib. 12. tit. 4. Ea penſitatio dicitur iugatio, ſi eſt pro iugo tantum. Huc facit Nouel. 17. Ἀναγκάσεις δὲ τοὺς δημοσίους πράκτορας, ἤτοι τοὺς ἀπαιτητὰς ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀποχαῖς φανερὰ ποιεῖν ἅπαντα ἐφ᾽ οἷς αὐτὰς διδόασι, τουτέστι, τότε πόσον τῶν ζυγοκεφάλων, ἢ ἰούγων, ἢ ἰουγαλίων, ἢ ὅπως δή ποτε ἂν αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν, καὶ ὑπὲρ τινῶν αὐτὰ, καὶ ποίων χωρίων ἀπαιτοῦσι. Coges publicos mancipes, aut exactores in ſuis acceptilationibus omnia diſerte indicare ſuper quibus eas edunt, hoc eſt, modum & numerum iugorum, & capitum, ſeu quæ eſt alia appellatio in iis locis, & pro quibus & qualibus prædiis iſta exigunt. Ζύγη iuga, ζυγοκέφαλα iugatio & capitatio. Vnde apparet aliud eſſe iugationem, aliud iugationem cum capitatione coniunctam, quæ ζυγοκέφαλα dicuntur. Olim id agri ſpatium quod vno iugo boues vno die exarare poterant iu-

gerum appellatum, vt Plinius lib. 18. cap 3. Varro lib. 1. cap. 10. Re. ruſtic. Nam in Hiſpania interiore metiuntur iugis, in Campania verſibus, in agro Romano, ac Latino iugeris. Iugum vocant, quod iuncti boues vno die exarare poſſint. Tamen ex ſententia Saſernæ, ad iugera ducenta arui boum iuga duo ſatis eſſe ſcribit, ad centum iugera iugum opus eſſe. Vet. gloſ. arpendia πλέϑρα, aruipendium σχοῖνος γεωμετρικός. Columel. lib. 5. cap. 1. ſemijugerum aripennem vocat. Plin. lib. 18. actus 120. pedum eſt, duplicatus in longitudinem iugerum facit. Fabius lib. 1. cap. 10. 240 longitudinis pedes iugeri menſuram eſſe, dimidióque in latitudinem patere. Cic. 5. in Verrem. Qui in ,, ſingulis iugis arant. Tabularij rationem con- ,, ficiebant iugerum, & eorum quæ inferebantur publico l. 1. & 7. Cod. de exact. tribut. Sidon. lib. 4. epiſt. 10. habens in eo tabularium in tributis. Eránt que in ſingulis prouinciis duo tabularij, alter fiſcalis arcæ, alter largitionalium titulorum l. 12. de numerar. Cod. Theodoſ. & l. 30. de ſuſceptor. Cod. Theodoſ. Sed vt ad veterem tributi formam redeamus, ante Seruium regem tri-

butum in capita conferri moris fuit, adeo vt cum regi pecunia opus eſſet æquo pauperes ac diuites onere premerentur, narrante Dionyſio lib. 4. Τὰς μὲν τῶν στρατιωτῶν καταγραφὰς κατὰ τὴν διαίρεσιν ἐποιεῖτο τὴν τῶν λόχων, τὰς δὲ τῶν εἰσφορῶν ἐπιταγὰς κατὰ τὰ τιμήματα τῶν βίων, &c. Milites deſcripſit Seruius Rex per centurias, tributa indixit ex cenſu, & æſtimatione bonorum. Sumptus autem in commeatum militum, & alia onera belli quanti ſufficerent æſtimans, diuiſit eodem modo in centum nonaginta centurias, & vnumquemque pendere iuſſit. Vnde factum, vt ditiores cum pauciores eſſent in plures centurias diuiſi ſæpius militarent, & plura con-
,, ferrent. Idem ſcribit Liuius lib. 1. Seruius
,, Tullius quadrifariam vrbe diuiſa regionibus,
,, collibúſque, partes quę habitabantur Tribus
,, appellauit, vt ego arbitror ab tributo: Nam
,, eius quoque æqualiter ex cenſu conferendi
ab eodem inita ratio eſt. Lex 12. tabularum eodem pertinet apud Cic. Cenſores populi pecuniam cenſento, exinde per ordines partiunto. Superbus autem Rex antiquum inſtitutum retulit, & in caput cuiuſque denarios decem exegit, auctore Dionyſio lib. 4.

Digitized by Google

ἔπειτα κατέλυσε τὰς ἀπὸ τῶν τιμημάτων εἰσφορὰς, καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον ἀποκατέστησε, καὶ ὁπότε δεήσειε αὐτῷ χρημάτων τὸ ἴσον διάφορον ὁ πενέστατος τῷ πλουσίῳ κατέφερε. τοῦτο τὸ πολίτευμα πολλοὺς τοῦ δημοτικοῦ πλήθους ἐπηνάλωσεν. ὅτι πρώτης εὐθὺς εἰσφορᾶς ἀναγκαζομένου κατὰ κεφαλὴν ἑκάστου δραχμὰς δέκα εἰσφέρειν. Poſtea tributum è cenſu Tarquinius ſuperbus aboleuit, & priſtinam rationem in capita tributi redintegrauit, & ſi quando egeret pecunijs, tenues ex æquo cum diuitibus pendebant. Quod inſtitutum multos è plebecula perdidit, quæ coacta eſt prima ſtatim indictione decem drachmas inferre. Valerius Publicola rationem à Seruio inſtitutam retulit, vt ex cenſu, & bonorũ æſtimatione quiſque penderet. Plutarch. in public. ἐπῃνέθη δὲ, καὶ διὰ τὸν ταμιευτικὸν νόμον ἐπεὶ γὰρ ἔδει χρήματα εἰς τὸν πόλεμον εἰσενεγκεῖν ἀπὸ τῶν οὐσιῶν τοὺς πολίτας, &c. Laudatus eſt Val. Public. quia legem de ærario poſuit. Quando enim oportebat pecunias ex cenſu ciues ad bellum conferre, cum neque ipſe adminiſtrationem pecuniæ attingere vellet, neque amicos ſuos pateretur, neque omnino pecunias in domum priuati alicuius inferri, ærarium inſtituit Satur-

ni ædem, quo hodiéque vti perſeuerant Romani. Quæſtores autem duos ex iuuenibus creandi populo poteſtatem fecit. Primi creati ſunt Publ. Veturius,& Minutius Marcus. Idem Publicola, Viduas, & orphanos onere tributi liberauit, *ὀρφανοῖς παισὶ καὶ χήραις γυναιξὶ ἀνεθεῖσαν τὴν εἰσφοράν*, ait Plutarch. in ſecundo Publicolæ conſulatu bona æſtimata ſunt,& cēſus actus,& modus tributi ad onera belli reſtitutus, quēSeruius rex inſtituerat. Dionyſi lib. 5. *Τιμήσεις δὲ ἐγένοντο τῶν βίων, καὶ τάξεις τῶν εἰς τοὺς πολέμους εἰς φορῶν, ὡς Τύλλιος ὁ βασιλεὺς ἐνομοθέτησεν.* Poſtea Senat° pauperes immunes eſſe decreuit ab omnibus vectigalibus quæ ſub regibus pendere ſolebant, nec eos inferre tributum ad ſubſidia belli, magno lucro in cōmune apponens ſi tenuiores corpora pro ſalute Reipub. periculo obijcerent. *Τοὺς πένητας ἀτελεῖς ἁπάντων ἐψηφίσαντο εἶναι τῶν κοινῶν τελῶν ὅσα βασιλευομένης τῆς πόλεως ἐτέλουν, καὶ ἀνεισφόρους τῶν εἰς τὰ στρατιωτικὰ, καὶ*
" *τοὺς πολέμους ἀναλισκομένων ἐποίησαν*, &c.
" Liuius lib. 2. Portorijs quoque, & tributo
" plebe liberata, vt diuites conferrēt qui oneri ferendo eſſent, pauperes ſatis ſtipendij pendere, ſi liberos educent. Portoria enim à re-

gibus indicta, & exacta ſcribunt Plutarch. in Publicola, Dionyſ. lib. 5. & 6. Appius ait, „ Plebs vltra modum laſciuit & inſoleſcit quia „ portorijs & vectigalibus liberata eſt, quæ „ pendebat ſub regibus, & ſoluta pœnis qui- „ bus ciuium corpora illi afficiebant. *καὶ νῦν πέρα τοῦ μετρίου τρυφῶσι τελῶν ἀφειμένοι ὧν ἐτέλουν βασιλεῦσι πρότερον, καὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα τιμωριῶν, αἷς ἐκολάζοντο ὑπ᾽ αὐτῶν.* Quanquam autem à Publicola tenuiores tributi onere fuere liberati, poſtea tamen ea tempora inciderunt, quibus tributum imperaretur, vt in illo ſene apparet, de quo Liuius lib. 2. „ Sabino bello dixit ſe militantem, quia pro- „ pter populationes agri non fructu modo ca- „ ruerit, ſed villa incenſa fuerit, direpta omnia, „ pecora abacta, tributum imperatum, æs alie- „ num feciſſe. Erat enim, vt ſupra oſtendimus, ærarium in æde Saturni à P. V. Publicola inſtitutum, Quæſtoréſque patricij creati ex eo tempore, qui ſi qua populo tributa imperata eſſent, pecunias exigerent, & ſeruarent. Quod ærariũ Cæſone fabio, & Tit. Virginio Coſſ. anno ab vrbe condita 275. exhauſtum fuiſſe ſcribit Dionyſ. lib. 9. *ἐλλείπει δὲ αὐτοὺς ἤτε εἰς τοὺς φρουροὺς δαπάνη πολλὴ σφόδρα ἐσομένη.*

τῦτε κοινῦ ταμείυ διὰ τὰς συνεχεῖς ςρατίας ἐξαναλισκομένυ, καὶ τῶν ἰδίων ἀπειρηκότων ταῖς εἰσφοραῖς. Eos malè habebant ſumptus qui futuri erant in cuſtodes magni & impenſi, cum ærarium cõmune propter frequentes expeditiones exhauſtum eſſet, & priuati onera tributi ferre non poſſent. Nihilominus ſuis ſtipendijs vnuſquiſque è populo militare tenebatur iam inde ex quo à Seruio Tullio deſcriptio claſſium facta erat. Nec ante id tempus ſtipendij militaris mentio facta eſt, quo Tribuni conſulari poteſtate fuerunt C. Craſſus, Sp. Nautius Rutilius T. Sergius Fidenas, S. Iulius Tullius. Apud Liuium lib. 4. decreuit ſenatus, vt ſtipen-
„ dium miles de publico acciperet in quod ſti-
„ pendiũ militare indictum tributum. Agri pu-
„ blici diuidendi, coloniarúmque deducenda-
„ rum oſtentata ſpes, & vectigali poſſeſſoribus
„ agrorum impoſito in ſtipendium militum
„ erogandi æris. Poſtea ſubijcit. Additum
„ deinde vt decerneret ſenatus, vt ſtipendium
„ milites de publico acciperent, cum ante id
„ tempus de ſuo quiſque functus eo munere eſſet. Idque ſub annum ab vrbe condita 345. coacti ſunt enim omnes tributum ex cenſu

quotannis in ſtipendium inferre. Igitur indicto tributo edixerunt Tribuni auxilio ſe futuros ſi quis in militare ſtipendium non contuliſſet. Patres bene cœptam rem perſe- „ ueranter tueri, conferre ipſi primi & quia „ nondum argentum ſignatum erat, æs graue „ plauſtris quidam ad ærarium conuehentes „ ſpecioſam etiam collationem faciebant. Sti- „ pendiũ illud bello Vejēte peditibus aſſignatum eſt, Equitibus Anxure capto aliquot poſtannis aliud attributum, vt Liui lib. 4. Sæpe tamen tributi exactio à tribunis impe- „ dita eſt, apud Liui. lib. 5. Tantum abeſſe „ ſpem leuandi fœnoris, vt tributo nouum „ fœnus contraheretur in murum à Cenſori- „ bus locatum ſaxo quadrato faciendum. In „ opera enim publica, non tantum in milirare ſtipendium à Cenſoribus tributũ indictum. Stat lib. 3. Sylu.

—— Quantum Romana ſub omni
Pila die, quantúmq; Tribus, quid templa, quid alti
Vndarum curſus. quid propugnacula poſcant
Aequoris, aut longè ſeries porrecta viarum.

Anno vrbis 361. Faliſcis â Senatu pecunia imperata eſt in ſtipendium militum eius anni, vt populus Rom. tributo vacaret. Anno

538 bello ſecundo Punico Senatus decreuit, vt duplex ſtipendium præſens omnibus militibus daretur. Anno 529. Conſules edixerunt ex S. C. vt qui L. Æmilio, C. Flaminio Cenſoribus millibus æris quinquaginta ipſe, aut pater eius cenſus eſſet vſque ad centum millia, aut cui poſtea res tanti eſſet facta, nautam vnum daret cum ſex millium ſtipendio, auctore Liuio lib. 23. Populus certe Romanus non antequam Paulus Æmilius Perſeum Regem Macedoniæ vicit, tributi onere ſe liberauit, narrante Val. Max. lib. 4. cap. 3. tum enim tanta vis auri, argentíque in vrbem illata eſt, vt tributum pendere deſierit vſque ad Hirtium & Pauſam Coſſ. vt Plutarch in Paulo Æmil. Plin. lib. 33. cap. 3 „Intulit & Æmilius Paulus Perſeo Rege „Macedoniæ deuicto prædam pondo trium „millium, à quo tempore P. R. tributum pen„dere deſiit. Vel vt alij legunt, Perſeo Rege victo è Macedonica præda, HS. bis millies, id eſt quinque milliones. Oroſius tamen lib. 5. ſcribit bello Marſico ærarium adeo exinanitum, vt loca quæ circum Capitolium Pontificibus, Auguribus, decemuiris, & Flaminibus fruenda erant data, publicæ pecu-

niæ

niæ inopia venierint. Poſt Hirtium & Panſam ſæpe tributi mentio facta. Cic epiſt. ad Cornificium. De ſumptu quem in rem militarem facere,& feciſſe ſcribis, nihil ſanè tibi poſſum opitulari, propterea quod & orbus Senatus Hirtio, & Panſa Coſſ. & incredibiles anguſtiæ pecuniæ publicæ, quæ conquiritur vndíque, vt optime meritis militibus promiſſa ſoluantur. Quod quidem fieri poſſe ſine tributo non arbitrior. Epiſt. ad Brutum. Maximus nodus eſt in Repub. rei pecuniariæ. Obſurdeſcunt enim magis cottidie viri boni ad vocem tributi, quod ex centeſima collatum impudenti cenſu locupletum in duarum legionum præmijs conſumitur.

BIBLIOTECA NAZ. [illegible] ROMA [illegible] EMANUELE

DE AERARIIS.

CAP. XII.

ZONARAS tom. 3. Ærarium δημόσιον πρυτανεῖον vocat. lib. 54. Baſilic. Sacrum ærarium βασιλικὸν κόσμον. Nicetas veſtiarium τῆς βασιλείας, βασιλικὸν ταμεῖον. Vet. gloſ. γαζοφυλάκιον regium ornatum, veſtiarium

regni,regium ærariũ, aut aurarium χρυσῶνα, gazophylacium. Plutarch. ταμεῖον. Tria autem Rom. fuere æraria, Publicum à Publicola inſtitutum, Sanctius, & militare ab Auguſto. Sanctius ærarium ditatum maximè eſt ex manubijs hoſtium. Aſia deuicta ex Cypro, Cato quingenta millia talentorum reportauit. Florus lib. 3. Epit. cap. 9. Val. Max. lib. 8. cap. 16. Plin. lib. 33. cap. 3. Florus lib. 4. cap 2. Sanctum ærarium vocat. Appius Claudius Cento de Celtiberis ouans in hoc ærarium mille pondo argenti tulit, & quinque millia auri, Liui. lib 40. Tandem omnia æraria dicta ſunt, ſacratiſſima, vel ſancta. l. 2 Cod. de quadrien. præ-
„ ſcript. Sed audiendus Feſtus, Ærarium P. Ro.
„ in æde Saturni habuit, in quo ciuium tribu-
„ ta, ac ſociorum vectigalia, & præda imperatorum aſſeruata. Ideo rationem ad ærarium
„ reduces è prouincia conſules referebãt. Cic.
„ in Piſonem. Rationem ad ærarium retulit
„ continuo Cæſar, vt lex iubebat. Hoc ſæpe
„ exhauſtum, & multa ei remedia quæſita, in
„ quibus hoc quoque vt pecuniæ publicæ
„ quæ reſiduæ apud quemque eſſent, exhibe-
„ rentur, ait Aſconius in Cornel. id autem

maximè pertinebat ad Cornelium Fauſtum „ Dictatoris filium. Alterum Sanctius ærarium „ fuit in quo aurum viceſimarium. Liui. lib. 27. „ Bello ſecundo Punico, Fabio quintum, & Flacco quartum Coſſ. aurum viceſimarium, „ quod in ſanctiore ærario ad vltimos caſus „ ſeruabatur promi placuit. Cic. lib. 7. ad Atticum. Pecuniam de ſanctiore ærario proferrent. Miſſus enim eſt Lentulus Conſul ad aperiendum ærarium ad pecuniam Pompeio ex S. C. proferendam, qui protinus aperto ſanctiore ærario ex vrbe profugit. Cæſar lib. 1. Ciuil. cap. 4. Protinus aperto ſanctiore ærario. In eo pecunia Gallici tumultus cauſa aſſeruabatur. Appian. lib. 2. Ciuil. τὰ δὲ κλεῖθρα τῶν δημοσίων ταμείων ἐξέκοπτε, καὶ τῶν δημάρχων ἑνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἠπείλει, τῶν τε ἀψαύστων ἐκίνει χρημάτων, ἅ φασιν ἐπὶ κελτοῖς πάλαι σὺν ἀρᾷ δημοσίᾳ τεθῆναι μὴ σαλεύειν εἰς μηδὲν, εἰ μὴ κελτικὸς πόλεμος ἐπίοι. Clauſtra publicorum ærariorum excidit, & Metello vni è tribunis plebis prohibenti mortem interminatus eſt, & pecunias quas attingere nefas erat commouit, quæ cum exſecratione conditæ erant, ſi quis eas niſi ad tumultum Gallicum mouiſſet. Lucan. lib. 1.

—*Tum conditus imo*
Eruitur templo multis intactus ab annis
Romani cenſus populi. —

Plinius tradit Cæſarem ex ærario protuliſſe laterum aureorum 26. millia,& in numerato pondo 300. millia. Tertium ærarium militare, ab Auguſto inſtitutum, vt Sueton. in „Auguſto. cap. 49. Vtque perpetuo ac ſine „difficultate ſumptus ad tuendos eos, proſe-„quendóſque ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus nouis inſtituit. Dio lib.55. ad quod explendum viceſima legatorum, & hæreditatum, viceſima quinta venalium mancipiorum, centeſima rerum vænalium, bona damnatorum illata vt Tacit. & Zonar. „Imo & legem Poppæam incitandis cœlibum „pœnis, & augẽdo ærario militari Auguſtum „ſanxiſſe Tacit. ſcribit lib.3. Dio lib. 59. anno ab vrbe condita 759. Agrippæ poſthumi bona in ærarium militare illata ſunt. Huic ærario proprij præfecti fuerũt. In vet. inſcrip. Plinius ſecundus præfectus ærarij militaris, præfectus ærarij Saturni, Legatus legionis ſextæ Gallicæ, Decemuir litibus iudicandis, Curator aluei Tiberis, & riparum. Item L. Meratio, C. filio, Voluſio Proculio præ-

fectis ærarij militaris. Tacit. lib. 5. cum de vitellio loquitur. Clauſtra ærarij, cui præfe- „ fectus erat, & militarem pecuniam rebus „ nouis obtuliſſe. Bona damnatorum in id ærarium illata eſſe oſtendit Plin. Panegyr. Quam „ iuuat cernere ærarium ſilens & quietum, & „ quale ante delatores erat. Nunc templum „ illud, nunc vere Deus, non ſpoliariũ ciuium, „ cruentarúmque prædarum ſæuum recepta- „ culum. Locupletabant & fiſcum & ærarium „ non tam Voconiæ, & Iuliæ leges, quam ma- „ jeſtatis ſingulare ac vnicum crimen eorum „ qui crimine vacarent. Claudian. Panegyr. „ Honor.

Non infelices tabulæ, non haſta refixas
Vendit opes, auidúſq; emptor non enſe citatur,
Nec tua priuatis creſcunt æraria damnis.

Olim & quæſtores ærario præfuerunt, & penes ſenatum ærarij diſpenſatio fuit. poſtea penes Imperatores. Cic. in Vatin. Eripueras „ ſenatui ærarij diſpenſationem, qnam nun- „ quam Pop. Rom. appetiuit. Certè Dio lib. „ 53. ſcribit Auguſtum abuſum ærario, fiſcumque & ærarium nomine, non re diſtinxiſſe. De ijs qui ærario præfecti ſunt, abunde Lipſius. ἐπέχω.

DE CAPITATIONE.

Cap. XIII.

CApitatio dicitur ab Appiano φόρος τῶν σωμάτων, tributum corporum in Syriacis, καὶ διὰ ταῦτά ἐστι Ἰουδαίοις ἅπασι ὁ φόρος τῶν σωμάτων βαρύτερος τῆς ἄλλης περιουσίας. Quia ſæpe rebellarunt Iudæi tributum capitis grauius illis impoſitum eſt, quam reliquarum facultatum. Idem in Lybicis, τοῖς δὲ ἄλλοις φόρους ὥρισαν ἐπὶ τῇ γῇ, καὶ ἐπὶ τοῖς σώμασι, alijs indixerunt tributum in agros & corpora. Demoſt. in Timocratem τὰς εἰσφορὰς τὰ κτήματα, καὶ οὐ τὰ σώματα ὀφείλειν. Tributa debere poſſeſſiones, non corpora. Græci nonnunquam pecunias pro capitibus, ψυχικὰ δημόσια, animales functiones appellant. Cenſum Heſychius ἐπικεφάλαιον. in vet. gl. tributum Capitulare Cod. Theodoſ. l 14. de extraord. ſiue ſord: muner. Capitularia functio l. 15. Capituli neceſſitas l 18. Capituli onus. Capitula grauia. Gregor. magnus lib. 1. cap. 1. indicti. 9. epiſt. 47. Tertullian. Apologet.

Digitized by Google

Hominum capita ſtipendio cenſa. Iuriſconſultus tributum capitis l. 3. D. de cenſib.
Ætatem in cenſendo ſignificare neceſſe eſt, ,,
quia quibuſdam ætas tribuit ne tributo ,,
onerentur, Veluti in Syriis à 14. annis ,,
maſculi, à 12. fœminæ vſque ad 65. annum ,,
tributo capitis obligantur. Plutarch. lib. de puer. inſtit. τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόμενον, pecuniam pro capitibus l. vlt. §. qui annonam D. de muner. & honor. cenſum capitis. Hilar. lib. ad Conſtant. Cenſum capitis ,,
remittis quem Chriſtus ne ſcandalo eſſet ex ,,
ſoluit. Nouellæ κεφαλητιόνας. Capitularij dicti ſunt ij qui capitationem exegere l. 2. de priuil. eor. qui in ſacro pal. mil. Cod. ne exactorum, vel turmariorum, quos capitularios vocant, curam ſubeant. Symmach. lib. 9. epiſt. 10. poſtulant enim capitularij ,,
taxationem tyronis ab hominibus meis ,,
Iidem Cephaleotæ dicuntur Cod. Theodoſ. lib. 6. de patrocin. vicor. Ius Orientale de de Imperatore ait, inſpicere & deſcribere pueros iuſſit naſcentes, vt exigeretur capitatio. ἐποπτεύειν καὶ ἀναγράφειν τὰ τικτόμενα βρέφη πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸν λεγόμενον κεφαλητίωνα. Eadem de re Zonar. κεφαλητίωνα τελεῖν

δογματίσας αὐτοὺς κτ̀ τοὺς ἰουδαίους, κ̀ τὰ παρ' αὐτοῖς τικτόμενα ἄρρενα διαγράφεσθ. Edicens vt capitis tributum Iudæorum more ſoluerent, deſcriberéntque pueros mares qui nati eſſent. Vnde apparet aliquid in capita penſitatum eſſe cum Chriſtus pro capite ſuo ſoluerit, cui nulli agri fuere, & aliud eſſe tributum pro capite, aliud pro æſtimatione bonorum, quanquam interdum vtrumque tributum pro capite,& ex cenſu coniunctim ſolutum eſt, vt ſupra oſtendimus ex Appiano. Ioſephus in Iudæa cenſeri ſcribit ſeptingentas & quinquaginta hominum Myriadas, ídque liquere ex tributo quod in capita ſinguli pendunt. Romæ ante Seruium Regem tributum capitis ſolutum eſt, qui cenſum primus inſtituit, & iterum à Tarquinio Superbo tributum capitis reſtitutū, narrante Dionyſ. lib. 4. in Gallia certe pro ſingulis capitibus tributi nomine vicenos quinos aureos pendebant, quos Iulianus Auguſtus ad „ ſeptem redegit, auctore Ammian. Marcel. „ lib. 16. pro capitibus ſingulis tributi nomine „ vicenos quinos aureos reperit flagitari. In quibuſdam Codicibus legitur pro capitulis ſingulis. Conſtantinopoli Copronymus ca-

pitationem κεφαλητίωνα indixit, vt Cedrinus. Ægyptij præter tributum in capita, & ex cenſu annonam & frumentum 4. menſium vrbi Romæ pendebant. Ideo Ioſephus ſcribit Ægyptum multo amplius in ſingulos menſes penſitaſſe, quam Iudæam toto anno. Ex Galliis tantumdem pene, quam ex Ægypto reficiebatur. Velleius Patercul. lib. 2. „ Auguſtus facta Ægypto ſtipendiaria pene „ idem contulit in ærarium quod Iulius Cæſar „ Gallia ſtipendiaria facta. Tributi modus in Ægypto ſeptem plus minus fuere auri milliones, vt Strabo lib. 17. Capita etiam pro capitis tributo ponuntur in Flauienſium Panegyr. ad Conſtant. Tum certe parentes „ adultorum non pœnitet quorum onera re- „ miſſa ſibi lætantur. Septem millia capitum „ remiſiſti, quartam amplius partem noſtrorũ „ cenſuum. Sidon. Carm. 3. ad Majorianum.

Leſtrigonas nos eſſe puta, monſtrumq́; tributum,
Hic capita vt viuam tu mihi tolle tria.

Capita dicuntur releuata, & poſſeſſiones releuatæ. l. 6. Cod. de collat. donat. Capitatio l. vlt. §. penult. D. de munerib. & honorib. Fuitque capitatio hominum & animalium l. vlt. Cod. Theodoſ. tit. 20. lib. 11.

„ Exceptis quæ in capitatione humana, atque
„ animalium, diuerſis qualiacunque conceſſa
ſunt. Romæ capitatio ſublata à Seruio Tullio Rege inſtituto cenſu, deinde ab Auguſto Cæſare l. 2. de capitat. ciu. cenſ. exi. & l. vlt. D. de cenſib. & l. duodecim tabula-
„ rum apud Cic. lib 2. de legib. Cenſores po-
„ puli pecuniam cenſento, exinde per ordinem
partiunto. Iudæos olim didrachmum in capita penſitaſſe vulgatum eſt, ex Mat. cap. 17. vt miniſterio templi inferretur. Exod. 3. Quæ res anſam præbuit Veſpaſiano, vt omnes vbique Iudæos duas drachmas Ioui Capitolino Romam inferre cogeret, auctore, Zonara. Plebs vrbana capitis tributum non pendebat, ſed ruſticana tantum extra muros poſita. lib. 11. Cod. l. 1 tit. ne ruſticani ad vllum obſ. Et quidem in hac ruſticanorum penſitatione cum antea per ſingulos viros, per binas vero mulieres capitis norma cenſeretur, Imperatores ita moderati ſunt, vt binis & ternis viris, mulieribus vero quaternis vnius pendendi capitis munus iniungeretur. l. 10. Cod de agric & cenſ. & colo. lib. 11. pro modo autem capitationis annonariæ ſpecies tribus penſionibus illatæ ſunt

l 13. Cod. de annon. & tribut. lib. 10. fuit
& capitatio prædiorum de qua ſaluian. lib. 5. ,,
Cum poſſeſſio ab his receſſerit, capitatio nõ ,,
recedit. Proprietatibus carent & vectigali- ,,
bus obruuntur. Et l. vlt. Cod. de patroc. ,,
vic. functiones omnes quas metronomiæ ,,
debent, & publici vici, pro antiquæ capita- ,,
tionis profeſſione. lib. 9. Cod. de action. ,,
empt. Si minor à venditore dicta ſit capita- ,,
tio, & maior inuenta ſit, in tantum conueni- ,,
tur in quantum ſi ſciſſet emtor ab initio mi- ,,
nus daret pretij. Ea prædiorum capitatio
vocatur iugatio, iugeratio, quia vt ait
Varro, alij iugis, alij iugeris metiuntur.
Ex quibus verbis aliquid inter iugationem,
& iugerationem intereſſe putes. Iugatio
ζεῦγος, iugatio cum capitatione ξυγοκέφαλα.
Cenſuales, Tabularij, Principales, Capitu-
larij, capitationem, & iugationem indice-
bant. Symmach. lib. 9. epiſt. 10. ſed prin- ,,
cipalibus, & tabulariis liberum eſt, alios ,,
à diſpendio vindicare, alijs indebitum mu- ,,
nus imponere. Quibus ideo iugorum nu-
merus exponi ſolitus l. 1. Cod. Theodoſ.
de priuil. dom. Auguſt. dicuntur principa-
les decurionum. l. omnis Cod. de his quæ

adminiſt. & l.4.Cod. Theodoſ. de extraord. ſiue ord.muner. Firmic.lib. 4. Matth.cap.2. faciet vel principales ciuitatum publicis rationibns præpoſitos. Cæterum agri in cenſum referebantur, vt nomen fundi, quot iugerum eſſet, adnotaretur l.4.D.de cenſibus. Quibus autem ab Imperatore remiſſum eſt tributum capitis, iiſdem remiſſum eſt & tributum ex cenſu. l. vlt. §. Diuus D. de cenſib. Cicero peſſimam eorum conditionem eſſe dixit, qui ſtipendiarij eſſent ipſi, atque agri, id eſt, qui tributa in caput, & in agros penderent, quia hæc fuit nota captiuitatis, „ vt Tertul. in Apolog. Agri tributo onuſti „ viliores, hominum capita ſtipendio cenſa „ ignobiliora. Nam hæ ſunt notæ captiuitatis. Certè nonnullos fuiſſe qui aliquid in capita, aliud pro cenſu ſoluerent dubium non eſt, & interdum vtrumque tributum coniunctum, & aliquot aureis definitum, ex ratione cenſus, & capitis. Vt enim ſupra oſtendimus ex Appiano Iudæi in capita & ex cenſu tributum pendebant. Syri ac Cilices annuam centeſimam pro modo cenſus vniuſcuiuſque. Huc pertinent Lampridij „ verba in Alexandro. Vectigalia publica ita

contraxit, vt qui decem aureos ſub Helio- „ gabalo præſtiterant, tertiam partem aurei „ præſtarent. Tuncque primum ſemiſſes au- „ reorum formati ſunt, & tremiſſes dicente „ Alexandro, etiam quartarios futuros quod „ minus non poſſet.

DE INDICTIONIBVS.

CAP. XIV.

INDICTIONES dictæ ab indicendis tributis, quia ſubditi monerentur, vt ſe ad ſolutionem compararent priuſquam collecta exigeretur. l. vlt. Cod. de indict. indicitúrque hoc genus collectæ, pro rebus quæ poſſidentur, quibus ſi ſponte ceſſerit poſſeſſor, onere penſitationis huius liberatur, ſicuti vſusfructus perit, re perempta, vel flumine occupata. l. repeti l. cum vſumfructum D. quibus mod. vſufruct. quod tamen negat Saluian. lib. 5. ætate ſua vſurpatum. Pleri- „ que, inquit paupereulorum, atque miſero- „ rum ſpoliati reſculis ſuis, & exterminati „

Digitized by Google

„ agellis ſuis, cum rem amiſerint, amiſſarum
„ tamen rerum tributa patiuntur. Caſſiodor. lib. 9. variar. Indictionem tributi vocat. Indictio interdum accipitur pro annua penſitatione, quæ pro poſſeſſionibus præſtatur, quod munus patrimoniorum fuit, & onus fructuum, lib. 10. Cod. de indictione.
„ Aſcon. ad lib. 4. in Verrem, omne genus
„ penſitationum in hoc capite poſitum eſt,
„ canonis, oblationis, indictionis. Canon eſt ordinarium tributum, oblatio voluntarium, indictio nouum & ſuperadditum. Indictio non poteſt indici niſi ab eo, cui lege, aut iure imperij id competit. l. 1. Cod. de ſuperind. l. 1. Cod. de vacat. muner. Indicebatur autem luſtro quoque, aurum, argentum, aut ferrum. Cod de indict. Canonem de portoriis & vectigalibus quæ eodem tenore perpetuo procedunt accipimus cum Vlpiano l. Fiſcus §. final. D. de iure fiſci. In quo nihil minus inferri ærario debet, immutabili forma canonis remanente l. vlt. de Can. largit. lib. 10. Cod. tit. 23. Doctiſſimus Budæus Canonem domanio regio Galliarum ſimillimum fuiſſe ait, oblationem non abſimilem iis quæ vulgo vocantur auxi-

lia, cuiuſmodi eſt octaua vini heminatim diuenditi, & viceſima eius quod cuppatim, culleatímque venit, reliquarûmque mercium quæ à copis, ſeu ſolidariis negotiatoribus venduntur, & quæ à minutariis, qui propolę dicuntur. Ad oblationem pertinent ea quæ prouinciales ſponte, & gratulandi animo Imperatoribus offerebant, vt ſtrenæ, ſtipes quas ex voto pro ſalute Auguſti quotannis mittebant in lacum Curtium, vt Sueton. lib. 2. cap. 57. Item vota quæ tertio die poſt. Kal. Ianuar. pro ſalute principis ſuſcipiebantur. Sueton. lib. 4. cap. 42. Plin. epiſt. lib. 10. Vota, domine, priorum annorum prouincialium pietate perſoluimus. Item libra auri obriſi ex voto, quæ tranſiit in ſpeciem indicti. l. 1. Cod. de oblat. vot. de auro coronario Gell. lib. 5. Liuius lib. 44. & 48. Spartianus in Adrian. l. 1. Cod. de auro coronar. quod ab alijs ſponte, à Iudæis vt neceſſarium munus offerebatur. l. Iudæorum Cod. de Iudæis. Honorarium frumentum quod olim Prætoribus in Sicilia datum eſt, oblationi adſcribendum. Iam verò indictio Ciceroni collecta, collatio, ſymbola, ἔρανον Polluci lib. 8. cap. vlt. Vulgo *Taille*.

Similis capitationi. indictionis primæ, ſecundæ, tertiæ, meminit Caſſiodor. lib. 3. epiſt. 25. „Siliquatici titulum, quem fide „dominicatus iure dederamus diſcuſſione in„dictionis primæ, ſecundæ, vel tertiæ per „prouinciam Dalmatiam ordinatio tibi noſtra committit. Item epiſt. 31. lib. 5. Indictiones autem quædam fuere canonicè, & è lege factæ, quædam extraordinariæ, & per magiſtratus ex improuiſo decretæ collationes l. 1. Cod. de indictione, quemadmodum ex Feſto docuimus olim tributum ordinarium, & temerarium ſiue extraordinarium fuiſſe, quod ſuperindictum poſtea vocatum eſt, quia ſupra canonicam functionem indiceretur. Indictio item ſignificat ſpatium quindecim annorum qui in ſe reuoluuntur. Græci vocant ἐπινεμήσεις, quas Cedrenus ſub Auguſto incepiſſe ſcribit, anno 15. eius Imperij, καὶ ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι αἱ ἴνδικτοι ἀρξάμεναι ἀπ' αὐγούστου καίσαρος ἐν ἔτει ιε τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ ἰνδικτίων, τουτέστιν ἰνακτίων, ἡ περὶ τὸ ἄκτιον νίκη. Cœperunt numerari indictiones ab anno 15. Imperij Auguſti Cæſaris. Vocatur autem indictio quaſi in actio, aut victoria ad actium. Alio loco ait

ait indictiones anno ſecundo Imperij Auguſti cœpiſſe, pag. 142. & pag. 178. ἡ ἐπωνυμία τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου, ἡ μὲν ῥωμαΐζουσα φωνὴ τὸ μήνυμα σημαίνει. Μηνύει γὰρ ἡ ἀρχὴ τὴν περίοδον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἰνδικτίων, ἡ δὲ ἑλλὰς φερωνύμως ἔθηκε τὴν ἐπηνέμησιν. Οὐ γὰρ εἰς ἀπαράβατον, καὶ ὡρισμένον βάρος τὸ παλαιὸν οἱ φόροι τοῖς ὑπηκόοις ἐτάττοντο, ἀλλὰ ἡ καρπῶν γένεσις τὴν σύνταξιν αὐτοῖς ἐφιλανθρωπεύσατο. Σπανίζουσι γὰρ ἐλάφρυνεν, εὐθυνοῦσι δὲ οὐκ ἐβάρυνε, καὶ διένειμεν ἀλύπως τοῖς φορολογουμένοις τὸ ἀνάλογον, καὶ τότε ὅτε χρεία ἐκάλει. Μηδενὸς δὲ ὄντος τοῦ φορολογουμένου, οὐδ' ὅλως ὁ φόρος ἐπράττετο, ἀλλὰ ἐγένετο κέρδος ὁ πόνος ὅλος τοῖς γεωργήσασι. Indictio, cognomentum circuli anniuerſarij, romana quidem voce indicationem ſignificat. Initium enim indictionis oſtendit* circuitum, dicitúrque indictio. Grecia autem Epenemeſim vocauit, nomine rem ſignificante, id eſt diſtributionem. Non enim tributa intoleranda & definita ſubditis olim imponebantur, ſed copia fructuum modum tributi humaniſſime diſpenſabat. Si enim (lego σπανίζουσα εὐθυνοῦσα) penuria eſſet, leuabatur onus, ſi copia, non grauabatur, & habita ratione fructuum ex æquo tri-

H

buta proportione indicebantur, prout vſus poſceret. Si fructus nulli eſſent, tributum omnino non imponebatur, & labor vniuerſus erat lucro agricolis. Auctor Græcus parum explicatè loquutus eſt, nec ſatis accomodatè ad rem. Neque enim ab Actio, neque ab indicando, ſed ab indicendo indictio eſt appellata. Quod ſubijcit de releuandis tributis, bene ex parte habet, quòd à ſenatu, aut ab Imperatoribus ſi grauis annus fuiſſet, releuarentur coloni, & publicani. Propterea in lege Cenſoria adſcriptum fuit, ſi quis frui publico publicanus nō poteſt. Polybius lib. 6. ἔχει δὲ περὶ πάντων τῶν προειρημένων τὴν κυρίαν τὸ συνέδριον. Καὶ γὰρ χρόνον δοῦναι καὶ συμπτώματος γενομένου κουφίσαι, καὶ τὸ παράπαν ἀδυνάτου τινος συμβάντος ἀπολῦσαι τῆς ἐργωνίας. Senatus de omnibus quæ ſupra dicta ſunt pro arbitrio ſtatuere poteſt. Et enim dare tempus, & ſi aliquis caſus acciderit, leuare, & liberare ſolet mancipes ac redemptores, ſi omnino vectigalia exigere non potuerint.
„ Publicanos quidem remiſſionem petentes
„ Iul. Cæſar tertia mercedum parte releuauit, ait Sueton. in Iul. cap. 20. Auguſtus τὰ παλαιὰ συμβόλαια τῶν εἰς τὸ κοινὸν ὀφειλόντων

κατέκαυσε. Syngraphas, & contractus veteres eorum qui publico debebant combuſſit, ait Zonaras. Trajanus collationes remiſit, vt Plin. in Panegyr. Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. qui τῶν κατ' ἔτος εἰσφορῶν, τῶν ὑπὸ τῆς χώρας συντελουμένων τὴν τετάρτην ἀφελὼν μοῖραν, τοῖς τῶν ἀγρῶν δεσπόταις ἐδωρεῖτο ταύτην. Οὕτως οἱ καρπῶν οἰκήτορες διὰ τεττάρων ἐνιαυτῶν ἦσαν ἀνείσφοροι, qui cum quartam partem collationum quæ per regiones pendebantur, ſuſtuliſſet, eam poſſeſſoribus agrorum donauit. Ita fructuum poſſeſſores quarto anno nihil pendebant. Dio lib. 54. Ἐπειδὴ ἡ ἀσία τὸ ἔθνος ἐπικουρίας τινὸς διὰ σεισμοὺς μάλιστα ἐδέετο, τόντε φόρον αὐτῆς τὸν ἐτήσιον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων τῷ κοινῷ ἐσήνεγκε, καὶ ἄρχοντα οὐκ ἐκ τοῦ κλήρου, ἀλλ' οὐκ αἱρετὸν ἐπὶ δύο ἔτη προσέταξε. Quia prouincia Aſia ob terræ motus adminiculo indigebat, de ſuo tributum annuum in ærarium intulit, & ſuffragiis populi, non à ſe ipſo lectum præſidem eo miſit: quem locum Xylander non ſatis intellexit. Ammian. Marcel. à Iuliano aurum coronarium indultum ait, & remiſſa debita multa diuturnitate congeſta. Auſonius à Gratiano donata reſidua. Saluian. lib. 5.

ſi quando, vt nuper factum eſt, defectis vrbibus minuendas in aliquo tributarias functiones poteſtates ſummæ exiſtimauerunt, ilico remedium cunctis datum, ſoli inter ſe diuites partiuntur Verba Auſonij ad Gratianum.
„ Vel illud vnum cuiuſmodi eſt, de condona-
„ tis reſiduis tributorum? Quis vnquam Im-
„ peratorum hoc prouinciis ſuis vberiore te
„ indulgentia dedit. Fecerat & Trajanus olim
„ ſed partibus retentis. Plin. Panegy. Vetuiſti
„ exigi, quod deberi non tuo ſæculo cœperat.
Dicebantur indulgentiæ. Legendus Caſſiodor. lib. 4. variar. epiſt. 36. & 38. Pertinax Imperat. vectigalia omnia quæ in vrbium portis, fluuiorum ripis, aut in viis, & itineribus pendebantur ſuſtulit, vt Herodianus. lib. 2. Nicephorus Botoniatus Imperator creatus, omnia remiſit quæ fiſco debebantur, vt eſt in iure Orient. in conſtitut. Botoni. Marcus Anton. Philoſophus ſupellectilem Imperatoriam vendidit, ne populum nouis vectigalibus oneraret, vt Capitolin.
„ Symmach. in epiſt. ſi tributa adijciantur in-
„ ſolita, forſitan conſueta ceſſabunt. Superindictum autem, vt ad indictiones redeamus, dicitur onus vltra ſolitam & canonicam

collationem indictum, cuiuſmodi eſt in iure Orientali, quod iuſſit Leo Iconomachus, vt procuratores prouinciarum vltra ſtatutum tributum in ſingula numiſmata accipiant miliariſium vnum, & in ærarium regium conferant vnde muri reficiantur. Ἐκέλευσε τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρίσιον ἕν, καὶ λαμβάνειν αὐτὰ τὰ βασιλικὰ, καὶ κτίζειν αὐτά. Superindicta Zonaras p. 236. vocat ὑπέρτιμα, ὑπέρπλεα l. 1. Cod. Theodoſ. lib. 10. tit. 17. ſuperindictio dicitur. Omnes omnino quocunque titulo poſſidentes, quod delegatio ſuperindictione videbitur amplexa, velut canonem cogantur inferre l. 1. Cod. de indictionib. lib. 10. Vectigal ſuperindictum tollitur, cuius nomen graue & odioſum erat, & canon pro eo inducitur.

DE VECTIGALI MACELLI.

CAP. XV.

VECTIGAL olim Macelli fuit pro iis quæ ad hominum victum pertinerent, quod ſublatum eſſe ait Liui. lib. 38. ſed poſtea reſtitutũ eſt. Sueton.

Calig. cap. 40. pro eduliis quæ tota vrbe venirent certum ſtatutúmque exigebatur. Macellum Plutarch. κρεωπώλιον. v. g. Macellarius ὀψωνιοπώλης. Sueton. in Iul. cap. 25. Ea quæ ad epulum pertinerent Macellariis oblocata. Item, diſpoſitis circa Macellum cuſtodibus qui obſonia contra vetitū retinerent. Erant in Macello καπήλεια ϗ ἡβητήρια, vrbi iuuenes popinones gulæ indulgebant.

DE SALINIS.

Cap. XVI.

SALINARVM vectigal Romæ ab Anco Martio inſtitutum, & exactis regibus ſublatum eſt, auctore Plin. lib. 31. cap. 7. Liuius lib. 2. Altero poſt reges exactos anno Salis vendendi arbitrium, quia impenſo pretio veniebat in publicum omni ſumptu adempto conceſſum priuatis: tum reſtitu-
,, tum M. Liuio & C. Claudio Cenſoribus,
,, vt Liui lib. 29. his verbis, Vectigal etiam
,, nouum ex ſalaria annona ſtatuerunt. Sex-
,, tante ſal & Romæ, & per totam Italiam erat.
,, Pluris in foris & conciliabulis, & alio alibi

pretio præbendum locauerunt. Deinde ſublatum videtur ſalis vectigal libera ciuitate, cum Cic. lib. 2. ad Atticum epiſt. 16. Por ,, toriis Italiæ ſublatis agro campano diuiſo, ,, nullum vectigal ſupereſſe domeſticum præ- ,, ter viceſimam dicat. Salinarum tamen meminit Cic. pro lege Manil. vbi Hotoman. ſalictis, pro ſalinis legit, & Turnebus ſyluas reponit. Salinas enim id temporis in Prouinciis Pop. Rom. fuiſſe certum eſt, quanquam forte in Italia non fuit vectigal ex ſalinis. Italicæ enim coloniæ erant immunes à tributo capitis & ſoli, quod ius Italicum dicitur l. 1. D. de cenſib. cum vectigalia omnia lege Thoria à P. Thorio tribuno plebis lata ſublata eſſent ex fundis Italicis, vt Appianus lib. 1. ciuil. & Cic. in Bruto Fuere & quædam coloniæ iure Italico donatæ à Cæſaribus immunes à tributis. l. 3. Cod. de Epiſc. & Cler. & l. 1. 6. & vlt. D. de cenſib. ſub Imperatoribus autem ſalis vectigal reuocatum eſt Symmach. lib. 10. epiſt. 58. ,, Cum mancipes ſalinarum magno ex numero ,, ad paucos redacti, neceſſitatis publicæ mo- ,, lem ferre non poſſent. Vlpian. l. 17 D. de ,, verb. ſignif. Publica vectigalia intelligere ,,

,, debemus, ex quibus vectigal fiſcus accipit, ,, quale eſt vectigal portus, vel venalium re- ,, rum, item Salinarum, & metallorum, & ,, picariarum. l. 13 D. de publican. & vectig. ,, ſed & hi qui ſalinas, & arenarias, & cretifo- ,, dinas, & metalla habent, publicanorum loco ſunt. Vectigalium enim publicorum ſociis permiſſum eſt corpus habere, vel ſali- narum, vel aurifodinarum. l. 1. D. quod quiſque vniuer. Fuerunt & ſalinæ priuatæ quæ in cenſum deferri iubentur, l. 4. §. ſali- næ D. de cenſib. Liberæ priuatis, non minus quam ſulphurariæ, argentifodinæ, auri & cretæfodinę, ex quibus Imperatores decimas capiebant l. Cuncti Cod. de Metallariis lib. 11. vbi admonebo, quanquam à priuatis ſalinæ poſſideri poſſunt & ſal in prædiis pri- uatorum gigni, vel eorum ſumptu fieri, ſal tamen ipſum iuris eſſe publici, eiúſque cauſſa vectigal publico deberi, nec ſalis pu- blicum eſſe commercium ſine auctoritate principis l. Forma D. de cenſib. l. Inter pu- blica. D. de verb. ſignif. l. Si quis Cod. de vectigal. Qui ſalinis publicis erant præpoſiti dicebantur alabarchæ, quam vocem doctiſſi- mus Cujatius repoſuit l. 9. Cod. de vectigal.

& commiſ. & arabarchiæ vocabulum expunxit. Ioſephus lib. 2. cap. 5. ἀλώσεως, & lib. 18. & 20. orginum, ἀλαβαρχίας, & τοῦ ἀλαβαρχήσαντος. Alexandriæ meminit. Cic. ad Atticum lib. 2. epiſt. 17. Velim ex Theophane accipere quonam animo ſit in me Alabarcheſ. Iuuenal. Satyr. 1.

Neſcio quis titulos Aegyptius, atque Alabarches.
Doctiſſimus Cujatius Alabarchen magiſtrū ſcripturæ interpretatur, quia apud Phauorinum alaba ſcripturam ſignificat, ſeu atramentum quo ſcribimus. Euſeb. Cæſar. lib. 2. hiſtor. Eccleſ. Alexandrum Alabarchen commemorat; & Ioſeph. lib. vlt. origin. apud quem Ruffinus ἀλαβάρχην præfectum ſalis interpretatur. Quæ interpretatio ſi vera eſt, lubentius legam ἀλασάρχην, quaſi τῶν ἀλῶν ἀρχήσαντα, vel ἀλοσάρχην, quam alabarchen, niſi fortè alaba lingua Ægyptia ſalem ſignificat. Cæterum nefas fuit ſine perſona mancipum, id eſt ſalinarum conductorum, ſales emere, aut vendere l. Si quis Cod. de vectigal. Malefici verò & mulieres in opus ſalinarum ob maleficium dabantur. l. 6. de captius & poſtlim. l. 8. D. de pœnis. Atheneus lib. 3. ſcribit in Troade Tragaſſeum

Salem plebis vſui ſine pretio expoſitum fuiſſe, cui cum Antigonus vectigal impoſuiſſet exaruit. In Syria & Iudæa iam olim vectigal ſalis fuiſſe diſcimus ex lib. 1. Machab. vbi Demetrius ſcribit ad Iudęos, ἀφίημι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἀπὸ τῶν φόρων, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἁλὸς, καὶ ἀπὸ στεφάνων, καὶ ἀντὶ τοῦ τρίτου τῆς σπορᾶς, καὶ ἀντὶ τοῦ ἡμίσεως τοῦ καρποῦ ξυλίνου. Iudæos omnes immunes eſſe iubeo à tributis & pretio ſalis, & coronarum, & à tertia parte ſementis, & pro media parte fructus è ligno.

DE VECTIGALI FVMI, vmbræ, & aëris.

Cap. XVII.

EO vſque regum, ac imperatorum acerbitas proceſſit, vt pro fumo, aëre, & vmbra quarundam arborum tributum exigerent. De Capnico, ſeu fumo, quod vectigal Nicephorus Imperator reperit, audiendus Zonaras in Nicephoro. Τούτου καὶ ἡ καπνικοῦ ἐπίθεσις ἐννόημα κάκιστον, ἐπαχθέντος τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ πτωχείων γηροκομείων τε καὶ μονα-

νασηρείων παροίκοις, καὶ πάντι μητὲ γῆν ἔχοντι, μητὲ τέλος, καὶ τὸ τοὺς ἐξ ἀπόρων ὅπως δήποτε ἐς εὐπορίαν μετενεχθέντας χρήματα ἀπαιτεῖσθαι. Nicephorus indixit tributum è fumo quod peſſimo exemplo repertum, & indictum omnibus accolis, & parœcis Eccleſiarum, & earum domuum, vbi ſenes, & pauperes, & Monachi alerentur, licet neque agros haberent, neque vectigal ſoluere ſolerent, & exegit pecunias ab iis qui ex inopibus induſtria ſua diuites facti eſſent. Legendus Cedrenus p. 411. & p. 933. & Zonaras tomo 3. p. 100. De vectigali vmbræ ex arboribus, Plin. lib. 12. quis non miretur arbo- „ rem vmbræ gratia tantum ex alieno petitum „ orbe. Platanus hæc eſt iam ad Morinos vſque „ peruecta, ac tributarium etiam detinens „ ſolum, vt gentes vectigal & pro vmbra pen- „ dant. Michaël Paphlago vectigal pro aëre quem aſpirando trahimus inſtituit. Cedrin. Πονηρότατος ὢν περὶ ἣν ἄν τις εἴπῃ κακίαν, πᾶσαν ἐφεῦρεν ὁδὸν ἀδικίας, προσθεὶς ἐπέκεινα τῶν τελεσμάτων διδόναι ἕκαστον τῶν χωρίων ὑπὲρ ἀερικοῦ κατὰ τὴν ποιότητα ἧς ἴσχυεν αὐτοῦ. Cum igitur in omni genere iniuſticiæ maximè ingenioſus eſſet, omnem rationem iniuriæ

reperit, addens ſupra ſolita tributa, vt quiſque pro hauſtu aëris aliquid penderet pro ſuis facultatibus. Huc pertinet illud Peſcennini nigri apud Spartianũ, vos terras veſtras leuari cenſitione vultis. Ego verò etiam aërem veſtrum cenſere vellem. Chryſoſt. ad id, in vanum turbatur omnis homo. Διὰ τὰ χρήματα ἐλεύθερα στοιχεῖα πεπράκαμεν. Ὁδοὶ τελωνοῦνται, ὁ ἀὴρ ὠναῖς ὑποβάλλεται, δεκατολόγοι, φορολόγοι, τελῶναι τὰς πόλεις συνέχουσι. Vt pecunias congeramus, elementa libera vendidimus. Viæ vectigales ſunt, aër venalis eſt, decumani, portitores, vrbes obtinent.

DE ALLELENGYO, & Chartiatico.

Cap. XVIII.

Fvit & quoddam genus tributi in quo diuites pro tenuibus ſpondebant, cum onera militiæ ſuſtinenda eſſent, ideóque allelengyon appellatum. Zonaras p. 100. tit. 3. Στρατεύεσθαι τοὺς ἀπόρους ἐκ τῶν θεμάτων ἐθέσπισε, καὶ παρὰ τῶν ὁμοχώρων ὅπλα τε αὐτοῖς χορηγεῖσθαι, καὶ ἀναλώματα

κ̀ τὰ τῆς ἀπόρων τέλη τοὺς εὐπορῦντας εἰσπράττεσθαι, ὃ ἀλληλέγγυον ὀνομάζεται In conſtitut. Nicephori περὶ στρατείας τῆς ἀπόρων lib. 1. iuris Orient. & tit. περὶ ἀλληλεγγύου Baſilij Porphyrogenetæ, & in Conſtitut. Roman. tit. περὶ προσόδου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ad munera belli diuites pro tenuibus 18. numiſmata dare tenentur. Nicephorus tenues è prouinciis cogi ad militam edixit, & vicinos, ac municipes eis arma, & ſumptus præbere, & diuites ſoluere vectigalia pauperum, quod tributum dicitur allelengyon ὅτι ἄλλοι ὑπὲρ ἄλλων ἐγγυῶσι Quia alij pro alijs ſpondent, & ſoluunt. Chartiaticum autem tributi genus fuit inquo duos folles pendebant officialibus pro chartis, vt Zonaras Ἐπόπτας προυβάλετο, ἐπισκέπτων ἐπαύξειν. σφᾶς τὰ δημόσια, ἀπαιτεῖσθαι δὲ καὶ ὑπὲρ χαρτιατικοῦ ἐπὶ τῷ νομίσματι δύο κεράτια. Exploratores inſtituit, quibus præcepit, vt reditus publicos augerent,& pro chartiatico in nũmum duos folles exigerent.Vide Cedrinum & Zonaram in Nicephoro. Officialibus & miniſtris Magiſtratuum chartas præbitas docet Frontin. lib.2.de aquæd.In iure Orientali Nicephorus iuſſit ἐποπτεύεσθαι πάντας, κ̀ ἀνα-

βιάζεσθαι (τὰ τύπων) δημόσια τέλη παρέχοντας, καὶ χαρτιατικοῦ ἕνεκα ἀνὰ κεράτια δύο, καὶ πάντας τὰ καπνικὰ ἀπαιτεῖσθαι. In omnes inquiri, & cogi vt publica vectigalia pendant, etiam chartiatici nomine duos folles, & ab omnibus vectigal fumi exigi. Deleo τὰ τύπων.

DE OCTAVA, QVINTA, & quadrageſima.

CAP. XIX.

CALIGVLA vectigalia noua, atque inaudata primum per publicanos, deinde quia lucrum exſuperabat, per centuriones, tribunóſque prætorianos exercuit, nullo rerum aut hominum genere omiſſo, cui non tributi aliquid imponerent. Pro eduliis quæ tota vrbe venirent certum, ſtatúmque exigebatur ait Sueton. cap. 40. Pro litibus atque iudiciis vbicumque conceptis quadrageſima ſummæ de qua litigaretur, ex geruloram diurnis quæſtibus pars octaua. Fuit & octaua omnium mercium quæ venirent. l. 7. Cod. de loc. & cond.

Vectigal octauarum l. 7. Cod. de vectigal. octauas dependere l. 8. eod. tit. Octuarij qui vectigal octauæ exigunt. Quintam ex plantariis & arboretis Appianus lib. 1. ciuil. commemorat. Fuit & octaua rerum venalium promercalium quæ portus nomine exigeretur, de qua l. ex præſtatione Cod. de vectigal. & com. Liuius lib. 32. Portoria rerum venalium commemorat. de vectigali rerum publicè venalium l. 4. Cod. tit. 19. lib. 12.

DE VICESIMA EORVM qui manumitterentur.

CAP. XX.

CNEVS Manlius Conſul legem nouo exemplo ad Sutrium in Caſtris tributim de viceſima eorum tulit, qui manumitterentur, auctore Liuio lib. 7. Arrian. lib. 2. cap. 1. diſſert. Epict. Cum aliquis verterit apud prætorem ſeruum ſuum nihil præſtitit, niſi & viceſimam eius dederit. Ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸν αὐτοῦ δοῦλον οὐδὲν ἐποίησε, &c. καὶ

„ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. Eius meminit „ Cic. lib. 2. epiſt. 16. ad Atticum. Portoriis Italiæ ſublatis, &c. Nullum vectigal ſupereſt domeſticum præter viceſimam. Aurum viceſimarium dictum eſt quod ex ea viceſima reficiebatur, & ad vltimos caſus ſeruabatur in ærario ſanctiori apud Liuium lib. 27. Εἰκοστῶναι dicti qui aurum illud viceſimarium exigerent. Arrian. lib. 3. diſſert. cap. 26. Ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος διὰ τί δοκεῖτε. Ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον. In vet. gloſ. Εἰκοστώνης ὁ τὰς εἰκοστὰς ἀπαιτῶν, viceſimarius, qui viceſimas exigit. Seruus vult dimitti liber quid cauſæ eſſe putatis? Quia viceſimariis cupit dare argentum. Εἰκοσώτην libentius legam, quam εἰκοστώνην, cum Lipſio, niſi quis εἰκοστώνην interpretetur εἰκοστὰς ὠνήσαντα, redemtorem viceſimarum.

DE VICESIMA HEREDITATVM.

Cap. XXI.

AVGVSTVS ærarium militare inſtituit, ad quod explendum viceſimam hereditatum, & legatorum inferri

inferri iuſſit, cuius meminit Plin. lib. 7. „
epiſt. 14. quantum à publicanis viceſimam „
partem hereditatis emiſti? Dio lib. 55. Τήν τε
εἰκοστὴν τῶν τε κλήρων, καὶ τῶν δωρεῶν, ἃς ἂν οἱ
τελευτῶντές τισι, πλὴν τῶν πάνυσυγγενῶν, ἢ καὶ
πενήτων καταλείπωσι κατεστήσατο, ὡς καὶ ἐν τοῖς
τοῦ καίσαρος ὑπομνήμασι τὸ τέλος τοῦτο γεγραμ-
μένον εὑρών. Ἐσήχθη μὲν γὰρ καὶ πρότερόν ποτε,
καταλυθὲν δὲ μετὰ ταῦτα αὖθις τότε ἐπανήχθη.
Auguſtus viceſimam hereditatum inſtituit,
& donationũ quas morientes legarent aliis,
quam qui proximi agnati, aut pauperes
eſſent, vt qui vectigal illud in Cæſaris mo-
nimentis ſcriptũ reperiſſet. Inſtitutum enim
iam olim fuerat, cúmque ſublatum eſſet,
denuo reuocatum eſt, lege Iulia, quæ pro-
priè viceſima hereditatum dicitur, in earum
legum inſcriptionibus, quæ ſumtæ ſunt ex
duobus Æmilij Macri εἰκοστῶν, Viceſimarum
libris; vult autem non tantum vt viceſima
hereditatum fiſco præſtetur, verum etiam
vt tabulæ teſtamenti ſtatim aperiantur, ne
vectigali neceſſario mora fiat, vt docet Pau-
lus lib. 4. ſentent. tit. *6*. Onera enim impe- „
rij coëgerunt pleraque vectigalia inſtitui, vt „
pro vtilitate communi, ita ſingulorum iniu- „

,, riis, ait Plin. in Panegyr. His viceſima re-
,, perta eſt, tributum tolerabile, & facilè hæ-
,, redibus duntaxat extraneis, domeſticis gra-
,, ue. Itáque illis irrogatum eſt, his remiſſum;
,, videlicet, quòd manifeſtum erat quanto
,, cum dolore laturi, ſeu potiùs non laturi ho-
,, mines eſſent, diſtringi aliquid, & abradi
,, bonis, quæ ſanguine, gentilitate ſacrorum,
,, denique ſocietate meruiſſent. Id genus vecti-
,, galis per publicanos exactum oſtendit Pli-
,, nius his verbis. Ratus improbè, & inſolen-
,, ter, ac penè impiè his nominibus inſeri
publicanum. Lampridius ſub Heliogabalo
auctor eſt, mulionem viceſimam heredita-
tum curaſſe, quod minus mirum videri de-
,, bet, cum apud Sueton. cap. 76. Iulius Cæſar
,, publicis vectigalibus ſeruos peculiares præ-
poſuerit. In veteri lapide legitur, procurator
22. hereditatum, pro magiſter 20. heredi-
tatum. Pomponius l. 2. §. ex his auditori-
bus D. de orig. iuris ſcribit, Aulum offi-
lium de legibus viceſimæ primum ſcripſiſſe.
Sub occaſione viceſimæ apud Eutropium
lib. 8. Hadriani edictum introductum, quod
ſublatum ſignificat Iuſtini. leg. 3. Cod. de
edicto. Diui. Had. tol. ſic enim ille, quia

viceſima hereditatis à noſtra receſſit repub. „
Antiquatis nihilominus , & alijs omnibus „
quæ circa repletionem, & interpretationem „
eiuſdem edicti promulgata ſunt. M. Anto- „
ninus Philoſophus leges etiam addiderat de viceſima hereditatum, narrante Capitolino. Viceſimarij dicti qui conducebant viceſimam. Legendus Paulus lib. 4. ſent. tit. *6.* & Dio lib. 55.

DE VICESIMA QVINTA Venalium mancipiorum.

CAP. XXII.

AVGVSTVS Cæſar cum pecuniis egeret ad onera militiæ , & vigiles alendos, vectigal inſtituit viceſimæ quintæ mancipiorum. Dio lib. 55. προσδεόμενος δὲ δὴ χρημάτων ἔς τε τοὺς πολέμους, καὶ ἐς τὴν τῶν νυκτοφυλάκων τροφὴν, τότε τέλος τὸ τῆς πέντε ϗ εἰκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει. Tacit. lib. 13. de „
Nerone loquens, vectigal quintæ & viceſi- „
mę venalium mancipiorum remiſſum ſpecie „

„ magis, quam vi. Quia cum venditor pen-
„ dere iuberetur, in pretium emptoribus ac-
„ creſcebat.

DE QVADRAGESIMA.

Cap. XXIII.

Qvadragesimæ portorium fuit, quod præter inſtrumenta itineris omnes res publicano debent, ait Quintil. declamat. 359. Meminit eius portorij. Sueton. in
„ Veſpaſ. cap. 1. Titus Flauius Petro coactio-
„ nes argentarias factitauit. Huius filius co-
„ gnomine Sabinus publicum quadrageſimæ
„ in Aſia egit. Manebántque imagines à ciui-
„ tatibus ei poſitæ, ΚΑΛΩ͂Σ ΤΕΛΩΝΗ'-
„ ΣΑΝΤΙ, ei qui pulcrè vectigalia exegit.
Quadrageſimam à Nerone abolitam prodit
„ Tacit. lib. 13. Manet, inquit, abolitio qua-
„ drageſimæ, quinquageſimæque, & ſi quæ
„ alia exactionibus illatis nomina publicum
inuenerunt. Poſtea reuocatum eſt id vecti-
„ gal, quod deprecatur Symmach. lib. 5.
„ epiſt. 63. Quadrageſimæ portorium ſiue

vectigal, non rectè poſcitur à Senatoribus ,,
candidatis : quia noſtri ordinis functiones ,,
onerari geminis incommodis non oportet. ,,
Quæſo vt vrſorum tranſuectionem cupidi- ,,
tati mancipum ſubtrahas. Fuit & quadra-
geſima litium à Caligula inſtituta. Sueton. ,,
Calig. cap. 40. Exigebatur pro litibus, at- ,,
que iudiciis vbicunque conceptis quadrage- ,,
ſima ſummæ de qua litigaretur. ,,

DE QVINQVAGESIMA.

Cap. XXIV.

FVit & quinquageſimæ portorium pro feris, & mercibus quæ importarentur. Symmach. lib. 5. epiſt. *6*0. Quæſtores ordinis no- ,,
ſtri nunquam ferarum ſuarum portorium ,,
contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio ,,
V C. Quæſtorio candidato quinquageſimæ ,,
vectigal exigitur, quod ſolos vrſorum nego- ,,
tiatores, vtpotè quæſtui ſeruientes, oportet ,,
agnoſcere. Huius quinquageſimæ Tacitus meminit lib. 13.

De centeſima rervm venalium.

Cap. XXV.

CEntesima rerum venalium impoſita eſt vrbi & Italiæ ab Auguſto poſt bella ciuilia anno 759. quo tempore ærarium militare inſtitutum, vt Sueton. Auguſto cap.
„ 49. Vocatur centeſima auctionum & cente-
„ ſimus rerum in auctione venalium nummus.
„ Tacit. lib. 1. Centeſima rerum venalium
„ poſt bella ciuilia inſtituta deprecante popu-
„ lo: edixit Tiberius militare ærarium eo
„ ſubſidio niti. Idem, Cappadocia in prouin-
„ ciam redacta, fructibus eius ratus leuari
„ poſſe centeſimæ vectigal ducenteſimam in
in poſterum ſtatuit, vt Dio lib. 57. poſt Sejani mortem. Καὶ μετὰ τοῦτο, τέλος τῆς ἑκατοστῆς ἤγαγε. Caligula centeſimam auctionum Italiæ remiſit. Ducenteſimam inſtituerat Tiberius, vt centeſima leuiorem, poſtea cum centeſimam abolita ducenteſima reſtituiſſet, Caligula centeſimam aboleuit. Alia fuit centeſima cuius meminit Appianus in

Digitized by Google

Syriacis, qui Syros, & Cilices tributi nomine quotannis centeſimam cenſus quemque ſui ſoluiſſe ait, ἐπὶ καὶ σύροις, καὶ κίλιξι ἐτήσιος ἑκατοστὴ τοῦ τιμήματος ἑκάστῳ.

DE VECTIGALI VRINAE, & ſtercoris.

Cap. XXVI.

Vectigal vrinæ à Veſpaſiano repertum docet Sueton. cap. 23. „ Reprehendenti filio Tito, quòd „ etiam vrinæ vectigal commen- „ tus eſſet, pecuniam ex prima penſione ad- „ mouit ad nares, ſciſcitans num odore offen- „ deretur: & illo negante, Atqui, inquit, „ è lotio eſt. Quod idem Dio his verbis ſignificat, καὶ πρὸς τίτον ἀγανακτοῦντα περὶ τοῦ οὔρου τέλει, ὃ καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων κατεδεδείχθη, εἶπε λαβὼν ἐξ αὐτοῦ χρυσοῦς πεπορισμένους, καὶ δείξας αὐτῷ, ἰδοὺ τέκνον εἴ τι ὄζουσι? Tito ægre ferenti vectigal vrinæ quod poſt alia indictum eſt, dixit acceptis aureis ex eo vectigali, & oſtenſis, vide fili, ſi quid olent? hoc vectigal à fullonibus exactum, qui ad dibaphas lotio

vſi, quod acre ſit, & tingendis veſtibus aptum. Athenæus lib. 1. Τὸ δὲ ἀφ' ἡμῶν διηθούμενον οὖρον ἐστι δριμύ. Τὰ γοῦν ἱμάτια τούτῳ χρώμενοι πλύνουσι οἱ γναφεῖς. Haud ſcio an idem fuerit vectigal cum eo quod à foricariis redimebatur, quódque exigebatur ab iis qui de die veſicam exonerare vellent in amphoras, quæ per angiportus erant collocatæ. Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 17. Dum
,, eunt, nulla eſt in angiporto amphora quam
,, non impleant, quippe qui veſicam plenam vini habēt. Eas amphoras Petronius Gaſtras, quaſi ventres vocat. Lucret. lib. 4.

,, *Puſi ſæpe lacum propter, ſe, ac dolia curta*
,, *Somno deuincti credunt extollere veſtem,*
,, *Totius humorem ſaccatum vt corporis fundant.*

Foricarij non modo de vrina, verum & de ſtercore vectigal exegiſſe videntur. Foricæ enim Nonio ſunt ſtercora liquidiora, & Probo forire eſt deijcere, & deonerare ventrem. Iuuenal. Sat. 3.

——Inde reuerſi
Conducunt foricas.——

Foricarij dicuntur foricarum conductores l. 17. §. fiſcus D. de vſuris. Conſtantinopoli vectigal illud pro vrina, & ſtercore homi-

num, & brutorum exactum eſt, dictúmque Chryſargyron. Manaſſes in politic. de Zenone Imperator.

Ἡ πρόρριζος ἀναίρεσις τῆς προσόδου κιβδήλου,
Ἣ λέγεται χρυσάργυρος αὐθεφόποις φορολόγοις.
Ἅπας ἀνήρ τε καὶ γυνὴ, παῖς, κόρη τε, καὶ βρέφος,
Προσαίτης, ἀπελεύθερος, οἰκέτης, οὐκ ἱκέτης
Ὑπὲρ σκυβάλου κοπρηροῦ, καὶ δυσοδμίας οὔρου
Ἓν ἐξ ἀργύρου νόμισμα παρεῖχε τῷ ταμείῳ.
Τουτὶ δὲ καὶ τοῖς κτήνεσι ἐπέκειτο τὸ βάρος,
Βουσί τε, τοῖς ἡμιόνοις τε, καὶ μὴν τοῖς ἵπποις,
Ὑπὲρ ἑκάστου δὲ κυνὸς, ὑπὲρ τῶν ὀναρείων
Ἓξ φόλλεις κατεβάλλετο τοῦ κτήνους ὁ δεσπότης.
Ὁ τοίνυν ἀναστάσιος δυσωπηθεὶς ἐν τάξει
Ἄνδρα μονήρη, καὶ σεμνὸν μετερχόμενον βίον,
Τοσοῦτον ἄχθος ἤλασε, καὶ τηλικοῦτον μῖσος
Προθέλυμνον τὸ βλάστημα τὸ τῆς αἰσχροκερδείας
Ἐξανασπάσας, καὶ πυρὶ δοὺς ἀφανισθῆναι.

Abolitio radicibus exciſis vectigalis ſublesti, & adulterini, quod publicani Cryſargyron vocant. Vir omnis, mulierque, puer, & & puella, mendicus, libertus, ſeruus, fruſtra ſupplex (οὐκ οἰκέτης forte melius legeretur id eſt, non ſeruus) pro ſtercoraceis excrementis, & putrida vrina nummum vnum argenteum præbebat ærario. Idem onus

impoſitum iumentis, bubus, mulis, equis, Pro ſingulis canibus,& aſinis, ſex folles dominus iumenti pendebat. Anaſtaſius autem reueritus virum ſolitarium, vitæ venerabilis tantum onus abegit,& rem odio dignam, germen turpis lucri funditus euellens, igni permiſit, vt periret. Idem Cedrinus teſtatur in Anaſtaſio. Zozimus lib. 2. à Conſtantino magno id vectigal inſtitutum eſſe ſcribit. *Οὗτος καὶ τὴν εἰσφορὰν ἐπήγαγε χρυσίου τε, καὶ ἀργύρου πᾶσι τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς μετιοῦσι τὰς ἐμπορίας, καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι παντωνίαν προτιθεῖσι, μέχρι καὶ τῶν εὐτελεστάτων, οὐδὲ δυστυχεῖς ἑταίρας ἔξω ταύτης ἐάσας τῆς εἰσφορᾶς. Ὥστε ἦν ἰδεῖν μέλλοντος τοῦ τετραέτους ἐνίστασθαι χρόνου, καθ' ὃν ἔδει τοῦτο τὸ τέλος εἰσφέρεσθαι, θρήνους ἀνὰ πᾶσαν πόλιν, καὶ ὀδυρμούς.* Conſtantinus tributum indixit auri & argenti omnibus mercatoribus, & per vrbes quidlibet vendentibus, ne pauperrimis quidem exceptis, aut ipſis etiam miſeris meretricibus, ita vt cum quadriennium veniſſet, quo vectigal illud inferri oportet, vbique per vrbes lamenta, & quæſtus audirentur. Negat Euagrius Conſtantinum huius tributi auctorem lib. 3. cap. 40. *Λέγει δὲ ὁ Ζώσιμος, ὡς αὐτὸς*

πρῶτος τὸ καλούμενον χρυσάργυρον ἐπινοήσας, ἀνὰ τετραετηρίδα, τοῦτο τέθεικε τέλος εἰσάγεσθαι. Ait Zoſimus Conſtantinum vectigal Chryſargyri quod quarto quóque anno penderetur inſtituiſſe, ſed falſo, cum à Veſpaſiano ſit inſtitutum. Id aurum luſtrale dictum eſt, rubrica de nauicular, ſeu Naucler. Cod. lib. 11. Luſtrale tamen aurum latius patet, vt ſit onus negotiatorum, mercatorum, lenonum, meretricum. Lampridius in Alexandro vocat aurum negotiatorum. Erant propria quædam eius penſitationis ſcrinia l. 5. Cod. Theodoſ. de luſtral. collat. dicitur & auraria collatio Caſſiodoro. Senatores immunes non erant à præſtatione auri, argentíque luſtralis, quod mercaturæ nomine pendebatur Imperatori, ſi per ſe, vel per homines ſuos negotiarentur, & alia diſtraherent, quam quæ in proprio rure gignerentur. l. 3. & 6. Cod. Theodoſ. de luſtral. collat.

DE DECIMA HEREDITATVM.

Cap. XXVII.

EX lege Papia decima deducebatur ex legatis à viro vxori, vel ab vxore marito relictis, ſi illis non eſſent legitimi liberi, l. 2. Cod. de infirmand. pœn. cælib.

DE VINI PORTORIO.

Cap. XXVIII.

VINI portorium ætate Ciceronis in Gallia nullum fuit, aut exiguum, vt ex his verbis pro M. Fonteio apparet. „Cognoſcite „nunc de crimine vinario, quod „illi inuidioſiſſimum, & maximum eſſe vo„luerunt. Crimen à Pletorio, iudices, ita „conſtitutum eſt: Fonteio non in Gallia pri„mum veniſſe in mentem, vt portorium vini „inſtitueretur, ſed hac in Italia propoſita ra„tione, Roma profectum. Itáque Titurium „Toloſæ quaternos denarios in ſingulas vini „amphoras portorij nomine exegiſſe. Cro-

duni Porcium, & Numium ternos victoriatos: Vulchalone Seruæum binos HS. & victoriatos CIↃ. Atque in his locis Croduni, & Vulchalone ab his portorium eſſe exactum, &c. Negat. Cicero id factum.

DE TRIBVTO ARTIFICVM.

CAP. XXIX.

ALEXANDER Seuerus apud Lampridium Brachariorum, linteonũ, citrariorum, pellionum, plauſtrariorum, argentariorum, aurificum, & aliarum artium vectigal inſtituit, ex quo thermas quas fundauerat pluribus vſibus ornauit.

DE VECTIGALI MATRIMONII.

CAP. XXX.

SVETONIVS in Caligula cap. 40. Caligula matrimonia obnoxia vectigali eſſe voluit.

DE OCTAVA LIBERTORVM.

Cap. XXXI.

DIo lib. 50. Triumuiratu Lepidi & Antonij imperatũ libertis quotquot in Italia degerent, ſi ducenta HS. vel amplius poſſiderent, vt octauam partem ſuarum facultatum in publicum inferrent. Ab ingenuis quoque quadrans annui reditus exactus.

DE TRIBVTO EX VICIS.

Cap. XXXII.

ISaacivs Commenus Imper. ſtatuit canonem, ſeu canonicum tributum, pro vico habente triginta caminos, ſeu fumos, καπνοὺς, aureum vnum, argenteos duos, arietem vnum, hordei modios ſex, vini menſuras ſex, farinæ modios ſex, gallinas triginta, vide lib. 1. iuris Orientalis in conſtitut. Nicephori περὶ στρατείας τῶν ἀπόρων.

DE VECTIGALI E FLVMINIBVS.

Cap. XXXIII.

QVia principes lacus, & flumina curant, ac tuentur l. 2. D. de rer. diuiſ. Ideo vectigalia è fluminibus & lacubus illis pendi moris eſt. l. Quod principis D. de aqua plu. arcend. Herodian. lib. 2. ſcribit Pertinacem ea vectigalia ſuſtuliſſe in quibus nihil auxilij nautis, & mercatoribus præſtatur, puta ſi portu ſoluitur, aut ſub pontibus tranſitur, quæ tamen hodie exigi ſolent. Imo & ius piſcandi in portibus cum ad principem pertineat ex eo vectigal exigitur. l. Inter publica §. 1. D. de verb. ſignif.

DE VECTIGALI LVPANARIVM.

Cap. XXXIV.

CAligvlam ex capturis proſtitutarum quantum quæque vno concubitu mereret exegiſſe ſcribit Sueton. in Calig. cap. 40. Tertul. lib. de fuga, Lenones vectigales eſſe

„ oſtendit his verbis. Maſſaliter totæ Eccle-
„ ſiæ tributum ſibi irrogarunt. Erubeſcendum
„ enim cum in matricibus beneficiariorum &
„ curioſorum, inter tabernarios, & lanios, &
„ & fures balnearum, & aleones, & lenones,
„ Chriſtiani quoque vectigales continentur.
Sueton. in Calig. cap. 40. Additúmque ad caput legis, vt tenerentur publica, & quæ meretricium, quæue lenocinium feciſſent. Æſchines contra Timarchũ oſtendit Athenis *πορνικὸν τέλος* fuiſſe, ideſt, vectigal è quæſtu meretricio. Alexander Seuerus lenonum vectigal, & meretricum in ſacrum ærarium inferri vetuit narrante Lampridio, ſed ſumptibus publicis deputauit ad inſtaurationẽ Theatri, Circi, Amphitheatri. Philo librum ſcripſit, *περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι*, vt oſtenderet, capturas meretricum in templum non admittendas. Iuſtinus Apologet. *Ὃν τρόπον λέγονται οἱ παλαιοὶ ἀγέλας βοῶν, καὶ αἰγῶν τρέφειν, οὕτω νῦν καὶ παῖδας εἰς τὸ αἰσχρῶς χρῆσθαι μόνον, καὶ ὁμοίως θηλειῶν, καὶ ἀνδρογύνων, καὶ ἀρρητοποιῶν πλῆθος κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπὶ τούτου τοῦ ἄγους ἕστηκε, τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς λαμβάνετε.* Quomodo veteres dicuntur armenta boum, &

greges

greges caprarum aluiſſe, ita nunc pueros ad obſcœnos vſus alunt,& multitudo fœminarum, & exoletorum, & hominum ſpurco ore patrantium vbíque ad hoc flagitium proſtat, & ex his capturas, & collationes accipitis. Vide l. 7. Cod. de ſpectacul. & ſcenic. & lenon. & Nouel. 14. de lenonib. Euagrium lib. 3. cap. 39.

DE METALLIS, ET varijs fodinis.

CAP. XXXV.

METALLA quoque in vectigalibus fuere, quæ & publicanis locabantur. Plin. lib. 33. cap. 4. Extat lex Cenſoria Ictimulorum aurifodinæ, qua in Vercellenſi agro cauebatur, ne plus quinque millia hominum in opere publicani haberent. Quicumque volebat metallarij officium profiteri, prius præſtabat fiſco 8. ſcrupulos in baluca, id eſt, in arenato, vel minuto auro puro. Scrupulus xxiiij. pars vnciæ eſt l. 1. Cod. de metallar. & metal.

Baluca Græcis dicitur χεύσαμμος. Plin. lib. „ 33. cap. 4. Vitruui. lib. 7. cap. 9. Quæ au-
„ tem in Epheſiorum metallis fuerunt offici-
„ næ,nunc traiectæ ſunt ideo Romam, quod
„ id genus venæ poſtea eſt inuentum Hiſpaniȩ
„ regionibus, ex quarum metallis glebæ por-
„ tantur, & per publicanos Romæ curantur.
Polybius ad Carthaginem nouam non minus quadraginta millia hominum aſſidue in operæ fodinarum verſari ſcribit. Strabo lib. 3. Fodinas auri principes ſibi reſeruaſſe, vt in fiſcum inferrentur, argenti priuatis hominibus reliquiſſe ſignificat. Vſos autem publicanos ad fodienda metalla metallariis, qui inopus metalli damnati eſſent oſtendit Caſſiodor. epiſt. 3. lib. 9. & Iuriſconſ. l. 1. §. 1. D. de requir.vel abſent. damnand. Fuere & aurifodinæ,ſeu aurariæ iuris priuati, quas ſibi Tiberius reſeruauit bonis priuatis proſcriptis,vt Cornel. Tacit. lib. 4. Præſtabant & ſingulis annis aurileguli 7. ſcrupulos auri l. Per annos Cod.de metallar. lib. 11. Si quis in ſuo ſolo cuniculos auri effoderet decimam auri præſtabat fiſco l. Cuncti,eod. tit. Erant autem in metallis procuratores metallorum qui ad tempus præficiebantur,

quod antequam exactum eſſet ad aliam dignitatem non euehebantur l. 4. dict. tit. de metallar. Alij fuere metallis cum vxore & & liberis addicti, vt ſeruirent, quibus ſolutis tota eorum familia libera erat : quidam fuere in metallum damnati qui ad tempus vincti metallis operam præbent. l. vlt. eod. tit. l. Aut damnum §. eſt pœna. cum ſequent. D. de pœnis. Quartum fuit genus eorum qui dicti monetarij, qui metallum tractabant & ſignabant. l. 1. de falſ. monet. Cod. Theodoſ. l. 1. l. 7. l. 13. Cod. de Murileg. lib. 11. qui in moneta operantur l. 6. §. 1. D. ad l. Iul. pecul. Suidas *μονιτάριοι οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται*. Caſſiod. lib. 5. var. epiſt. 39. Item ſulphuris, æris, ferri, cretæ, arenæ, auri, argenti, aluminis fodinæ, D. de publican. Tum vectigal ex Cotoriis vbi exciduntur Cotes ferro ſubigendo. l. 15. D. tit. de publican. Picariæ ſunt in quibus pix coquitur, vel foditur. Nam picem foſſilem inueniri ſcribit Plin. lib. 16. cap. 12. Item lapidicinæ, ſtypteriæ l. 3. §. fin. D. de reb. eor. Picariæ autem ætate Ciceronis fuere, cuius verba hæc ſunt in Bruto, Liberi ſocietatis eius qui picarias de P. Cornelio „

„ & Luc. Mummio cenſoribus redemiſſet. De ferrariis, ſeu ferrifodinis lege Caſſiod. lib. 3. epiſt. 25. & 26.

DE SOLARIO.

Cap. XXXVI.

Solarivm dictum eſt vectigal pro ædibus quas nonnulli in ſolo Reip. extruxerint, ſiue tributum pro ſolo l. 1. Cod. de diuerſ. præd. & l. 2. D. ne quid in loc. vel itin. pub. his verbis, ſi tamen
„ obſtet ædificium id publico vſui, vtique is
„ qui operibus publicis procurat, debebit id
„ deponere, aut ſi non obſtet ſolarium ei im-
„ ponere. Sic enim vectigal hoc appellatur,
„ ex eo quod pro ſolo pendatur. l. Si legatum
„ §. 1. D. de operib. pub.

DE TRIBVTO TERTIARVM.

Cap. XXXVIII.

Tertiæ fuere cum tertia pars agrorum, aut redituum ſolueretur, quod vectigal ſubditis ſuſpectum ait

Caſſiodor.lib. 1. epiſt. 14. Ita & illis ſuſpectũ ,, tertiarum nomen auferimus, & à noſtra ,, manſuetudine importunitates cõpetentium ,, ſubmouemus. lib. 2. epiſt. 16. Tertiarum ,, deputationem vocat, & epiſt. 17. Tertiarum illationes. Sed nomen illud tertiarũ in tributi appellationẽ tranſit epiſt. 1. lib. 14. lib. 7. epiſt. 20. & 21. binam & ternam commemorat.

DE TRIBVTO IN MENSEM.

CAP. XXXVIII.

PORTORIA in ſingulos dies fuere, ſcriptura, & decumæ, ſeu canon agrorum in annum. Chryſargyron in luſtrum, Cod. Theodoſ. lib. 11. de auri luſt. collat. Vnde & luſtrale aurum dictum eſt χρυσαργύρου συντέλεια, Item aurum quod à negotiatoribus & mercatoribus vno quoque luſtro pendebatur. Itinerarium Beniamini oſtendit vrbis Conſtantinopolitanæ vectigal ex foris rerum venalium & portu, ac mercatorum penſionibus, vicies mille aureos in ſingulos dies refeciſſe. Dio lib. 54. in Gallia εἰσφορὰς κατὰ μῆνα, menſtruum tributum fuiſſe commemorat.

DE TRIBVTO PRO MORTVIS.

CAP. XXXIX.

QVODDAM vectigal pro mortuis penſitatum eſſe ait Boundica Britannica apud Xiphilinum in Nerone. Ἴστε ὅσον καὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν τελοῦμεν: ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ μόνοις καὶ νεκροὶ ζῶσι πρὸς τὰ λήμματα. Οὐδὲ γὰρ τὸ τελευτῆσαι παρ᾽ αὐτοῖς ἀζήμιόν ἐστι. Scitis quantum pendamus pro mortuis. Romanis ſolis etiam mortui viuunt, vt aliquid ex iis accipiant. Neque enim mori licet apud eos ſine tributo & mulcta. Lampridius ait Commodum vendidiſſe ſepulturas. Conſule Cic. 7. in Verr. Aliquid etiam pendi ſolitum eſſe pro cadaueribus eorum qui alibi mortui referrentur in patriam, cum portas vrbium, aut portus inirent, docet Imperator l. vt. Cod. de relig. & ſumpt. funer. Ariſtot. lib. 2. Rhet. Καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρει. Vnde prouerb. ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, à mortuo vectigal exigere. Νεκροκορίνθια dicta ſunt ſpolia è Corintho euerſa. Vide legem 37. D. de relig. & ſumpt. funer.

DE AEDILITIO VECTIGALI.

Cap. XL.

Fvervnt & Romæ Ædilitia vectigalia quæ prouinciales ludorum nomine Ædilibus Rom. pendebant, quæque eis in ornatum fori, & apparatum munerum conferebant. Cic. lib. 2. epiſt. ad Q. Fratrem. Quantum ,, verò illud eſt beneficium tuum, quod ini- ,, quo & graui vectigali Ædilitiorum magnis ,, noſtris ſimultatibus Aſiam liberaſti. ,,

DE SILIQVATICO.

Cap. XLI.

Siliqvaticvm vectigal fuit quod mercibus omnibus impoſitum eſt. Caſſiod. lib. 4. epiſt. 19. lib. 2. epiſt. 19. & epiſt. 4. Siliquatici præſtatio- ,, nem, quam rebus omnibus nundinandis, ,, prouida definiuit antiquitas, in frumentis, ,, vino, & oleo dari præſenti tempore non ,,

iubemus. Dicitur à Græcis *κερατισμός*. Siliqua *κεράτιον*, ſex ſiliquæ faciunt ſcrupulum. Decem & octo ſiliquæ drachmam, ſeu denarium. Κεράτια ſunt xij. folles. Eſt & illud ſiliquatici genus quod debetur in ſingulas iugationes, non ex capitibus, vel rebus mobilibus l. 1. Cod. Theodoſ. de agentib. in reb. vbi non curialis qui curiali hæres extiterit in ſingulas iugationes quotannis curiæ inferre ſiliquas quatuor tenetur, id eſt ſextam partem ſolidi, dimidiam tremiſſis l. Vnica, Cod. de impon. lucrat. deſcript. lib. 10. Cod. & l. 16. Cod. de agentib. in reb. Caſſiod.
„ lib. 2. epiſt. 4. Quicquid ad Antiochum,
„ ſiliquatici, vel monopolij titulos exercen-
„ tem, noſtra iuſſione pertinuit. lib. 3. epiſt. 25.
Siliquatici titulum, fide dominicatus conceſſum eſſe ait. epiſt. 16. ordinationem ſiliquatici vocat. Theodoſius & Valentinianus augendo ærario quod exhauſtum fuerat, ſiliquaticum inſtituerunt, vt nundinis quibúſque decreto loco & tempore conſtituto, ex qualibet mercium negotiatione fiſco in ſingulos ſolidos venditor dimidiam ſiliquam, itidem emptor dimidiam inferret, vt videre eſt in Conſtit. Imperat. Theodoſ. & Valent.

Lege Caſſiod. lib. 5. epiſt. 13. & lib. 2. epiſt. 26. ſiliquatarium & ſiliquarium vocat ſiliquæ exactorem.

DE MONOPOLIO.

Cap. XLII.

Monopolivm fuit, ſi certæ perſonæ, vel certò corpori cōceſſerit princeps, vt ei ſoli ius ſit vendendæ certæ mercis, ſub onere conferendæ in fiſcum penſionis. Strabo lib. 17. τῶν βαρυτίμων καὶ τὰ τέλη. Καὶ γὰρ δὴ καὶ μονοπωλείας ἔχει. Id eſt, rerum grauis pretij vectigalia. Habent enim monopolia. Caſſiod. lib. 2. epiſt. 4. Antiochum ſiliquatici, vel monopolij titulos exercentem vocat. Epiſt. 30. Monopolij, ſiliquatici, Aurarię penſionis aliquid impendunt, niſi priuilegio principis liberentur. Plin. lib. 8. cap. 37. è monopolio lucrum inuentum ait. Vetantur monolia conſtitutione Zenon. Cod. de monopol.

DE SILIQVA, ET CANONICIS ſolidis conductorum.

Cap. XLIII.

SEnatorias etiam domos Romæ, & in prouincijs ſiliquam contuliſſe, & conductores cum diuites, tum tenues canonicos ſolidos pependiſſe docet Theodoricus apud Caſſiod. lib.2.Epiſt.25. Nuper itáque prouincialium iudicũ relatione comperimus, domos quaſdam præpotentium, ſuas non implere per ordinem functiones. Hinc fieri, vt dum illationis quantitas procurari quæritur, à tenuibus, ſumma potior exiguatur. Superbia deinde conductorum canonicos ſolidos non ordine traditos, ſed ſub iniquo pondere imminentibus fuiſſe projectos: nec vniuerſam ſiliquam, quàm reddere conſueuerant, ſolenniter intuliſſe. Et epiſt. 24. Igitur prouincialium iudicum relatione, ad magnificum virum Præfectum prætorij directa, comperimus, ſic primæ tranſmiſſionis tempus exemptum, vt nihil aut parum à Senatorijs domibus conſtet illatum. Allegantes, per

hanc difficultatem tenues deprimi, quos magis decuerat ſubleuari. Hæc ego ſic exaudio, tributum ædibus omnibus & Senatorum & plebeiorum, ſeu canonicos ſolidos impoſitos eſſe, & plebeios Senatoriæ functionis onere plerumque eſſe oppreſſos. Exactores enim à potentibus contempti in tenues graſſabantur, vt ibidem oſtendit Theodoricus. Poſtea ſubiungit. Atque ideo P. C. ſic æquabiliter ordinate, vt quicquid vnaquæque domus Senatoria profitetur, deſtinatis procuratoribus per prouincias trina illatione perſoluat.

DE SEXTARIO.

CAP. XLIV.

APVLIÆ & Calabriæ negotiatores Sextarium pendere cogebantur, quo onere Theodoricus eos liberat apud Caſſiod. lib. 2. epiſt. 26. & multā triginta librarum auri præfectis regiæ ſedis imponit, ſi qui ſextarium à negotiatoribus exegerint.

DE TRIENTIBVS ET SEMISSIBVS.

Cap. XLV.

FRvmentvm Romæ non vno ſemper, & eodem pretio Ædiles admetiri ſolitos vulgo notum eſt, interdum, aſſibus, binis æris, quaternis æris, ſemiſſibus, trientibus, vnde quinta prope pars vectigalium reficiebatur. Clodius tribunus plebis vt populum emereretur, trientes, & ſemiſſes remiſit, & gratis populo frumentum Ædiles admetiri voluit. Cic. Pro Sext. vt remiſſis trientibus, & ſemiſſibus quinta prope pars vectigalium tolleretur. Auctor ad Herenniũ meminit legis frumentariæ de ſemiſſibus & trientibus. Plin. lib. 18. cap. 3. Manius Marcius Ædilis plebis, primus frumentum populo in modios „ aſſibus donauit. Liuius lib. 31. Ædiles fru„ menti vim ingentem, quod ex Africa pro„ conſul Scipio miſerat, quaternis æris populo „ cum ſumma fide, & gratia diuiſerunt. lib. 33. „ Ædiles curules, M. Fuluius nobilior, & C. „ Flaminius tritici decies centum M. binis „ æris populo diuiſerunt. Aſcon. ad orat. Cic.

pro Mil. Clodius annonariam legem tulit, quæ ſummè popularis fuit; vt frumentum populo quod ante ſemiſſe æris, ac trientibus in ſingulos modios dabatur, gratis daretur. C. Gracchus trientes, & ſemiſſes in modios definierat. Liui. lib. 60. C. Gracchus Tiberij „ frater pernicioſas aliquot leges tulit, inter „ quas frumentariam, vt ſemiſſe, & triente fru- „ mentum plebi daretur. „

DE TYROCINIO.

CAP. XLVI.

IN vectigali numerari poteſt præſtatio tyronum, qui pro opibus cuiúſque, & agris indicebãtur, quæ res improbata, & ad perniciem militaris diſciplinæ inuenta eſt, cum vulgo ignauos, atq; ineptos tyrones darent, aut pro ijs aurum inferrent. Vegetius lib. 1. cap. 7. Hanc cauſam Romani exitij eſſe ait, hinc tot vbique „ ab hoſtibus illatæ ſunt clades, dum longa „ pax militem incurioſius legit, dum poſſeſ- „ ſoribus indicti tyrones per gratiam, aut diſſi- „ mulationem probantur. Symmach. lib. 9. „

„ Epiſt. 10. Poſtulant taxationem tyronis ab „ hominibus meis Capitularij.lib. *6*. epiſt. *63*. „ Nam & Tyronum conquieuit indictio, & „ argenti nobis facta gratia eſt. Cum enim quædam prouinciæ triticum, equos, oleum, & cætera id genus tributa inferrent, omnes in omnibus prouincijs, imo in ipſa etiam Italia poſſeſſores, niſi qui priuilegio tecti eſſent, deſidente imperio, Tyrones præſtare, aut tyrocinij nomine aurum pendere cogebantur. Ex conſuetudine iſtius penſitationis Ioannes à Coſta Toloſæ iuris profeſſor eruditiſſimus in Veriſimilibus ſuis veram imperatorij reſcripti C. de condict. ob turp. cau. aduerſus doctiſſimum Cujacium interpretationem expreſſit, quam hic apponere non pigebit. Verba reſcripti ſic „ habent. Imp. Diocletianus & Maximianus „ A A. Dioni militi. Quod euitandi tyrocinij „ cauſa dediſſe te apud competentem iudicem „ ei de quo quereris, indubiæ probationis luce „ conſtiterit, inſtantia eius recipies: qui me- „ mor cenſuræ publicæ, poſt reſtitutionem „ pecuniæ etiam concuſſionis crimen inultum eſſe non patientur. Tyrocinium dicitur onus præſtandi Tyronis quod cuilibet poſſeſſori,

niſi priuilegio aliquo tutus eſſet, incumbebebat. ab hoc onere milites liberi erant. Exactores tyrocinij à Dione milite aurum euitandi tyrocinij cauſa exegerant. Miles apud Imperatores conqueſtus eſt, qui aurum militi reſtitui quod ob turpem cauſam à coactoribus erat extortum iuſſerunt, & concuſſionis crimen inultum eſſe noluerunt. Hæc omnino vera eſt reſcripti ſententia, hæc facti ſpecies. Immunes enim milites ab hac præſtatione tyronum fuiſſe docetur l. 18. l. 7. Cod. Theodoſ. lib. 7. tit. 13. de tyronib. Pro tyronibus ſingulis viginti quinque ſolidos numerari potuiſſe certum eſt ex l. 13. eod. tit. interdum 36. ſolidos l. 7. ibid. vel triginta ſolidos l. 20. Tyrocinium autem pro tyronum præbitione, vel onere præſtationis huius ponitur. l. 2. ibid. Ex quibus apparet præſtationem hanc tyronum, aut euitandi tyrocinij cauſa 25. ſolidorum, non temere in vectigali numerari poſſe. Conſulatur ſuper ea re Ioannes à Coſta vir doctiſſimus in veriſimilibus.

DE VECTGALI EX LACVBVS.

Cap. XLVII.

Vectigalia ex lacubus reficere ſolitos eſſe argumento erit lacus Lucrinus, qui boni ominis cauſa in locandis vectigalibus primus à Cenſoribus addicebatur mancipibus, narrante Feſto. Quare Vlpianus, lacus piſcatorios, & portus in cenſum à domino deferiendos eſſe ait l. 4. de cenſibus, & lib. 3. Heriodianus προσόδους τῆς ἁλείας vocat. l. 17. D. de verb. ſignif. Piſcarias vulgo legunt. Quædam etiam vrbes fuere quæ piſces vectigalis nomine penſitarent, cum ob ſoli duritiem & ſterilitatem lardum ſoluere non poſſent, vt Rhegini apud Caſſiod. lib. 12. Variar.

DE INTERPRETIO NEGOTIATORVM.

Cap. XLVIII.

Nterpretivm tributum non fuit, ſed onus iniuſtum, quod à mercatoribus exigi vetitum eſt. Inter-

Interpretium & interpondium, Græci vocant παράλληλον, id eſt, numerum aut pondus, quod alteri numero aut ponderi plene reſpondet. Negotiatores ſi frumentum Reipub. neceſſarium coëmiſſent iuſſu Reipub. ſi fortè frumento Reſp. non indigeret, frumentum ſibi retinere cogebantur, præſtitis aliquot ſolidis pro interpretio, quod vetat Theodoric. apud Caſſiod. lib. 2. epiſt. 26.
Vt frumenta quæ per ſupradictos negocia- ,,
tores publico comparantur, non iterum ab ,,
iiſdem interpretij nomine ſolidorum quan ,,
titas exigatur. Legendum puto, vt frumenta ſi per ſupradictos, &c. Interpretium pro pretio emptionis ſumitur, aut pecunia quæ reſpondet, & quaſi par eſt illi pretio.

DE METOECIO ET ENOECIO.

CAP. XLIX.

ATHENIS fuit μετοίκιον, id eſt, vectigal decem vel duodecim drachmarum quod inquilini in ærarium inferebant, & publicano tres obolos. Heſychius,

τέλος ὁμέτοικοι ἐτίθεσαν ἐν τῇ πόλει, δραχμὰς δέκα. Τῷ δὲ τελώνῃ τριώβολον. Harpocration duodecim drachmas pendi ait. Μέτοικοι ἀνὰ δραχμὰς δύο καὶ δέκα τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἐτέλουν. Inquilini duodecim drachmas quotannis in ęrarium inferebant. Pollux lib. 3. cap. 4. Μέτοικος ὁ τὸ μετοίκιον συντελῶν, τὸ δὲ δύο καὶ δέκα τῷ δημοσίῳ δραχμὰς, καὶ τῷ γραμματεῖ τριώβολον. Fuit & Romæ penſio quæ habitationis cauſa pendi ſolita, quam Sueton. in Iulio habitationem vocat, cap. 38. Annuam etiam habitationem Romæ vſque ad bina millia nummum, in Italia non vltra quingenos ſextertios remiſit. Dio in actis anni 707. Ἐνοίκιον vocat. Τὸ ἐνοίκιον, ὅσον ἐς πεντακοσίας δραχμὰς ἦν ἐνιαυτοῦ ἑνὸς, ἀφῆκε. Remiſit penſionē vnius anni vſque ad quingentas drachmas. & lib. 48. in actis anni 713. idem ſcribit. Quia carò in vrbe conſtabant habitationes, cum Cicero M. Cælium qui à patre ſemigrauerat, & ſi filium-familias, triginta millibus habitaſſe ſcribat. Ea penſio dicitur in Vet. gloſ. obuentio: ſed in vectigali non nuneranda eſt.

DE FISCO.

CAP. L.

FIscvs ſaccus eſt publicus, vnde & fiſcellæ, & fiſcinæ dicuntur. Hunc habent exactores, & in eum mittunt debitum quod redditur regibus, ait Iſidorus lib. 20. orig. cap. 9. Ariſtoph. Acharn. Τὴν ἐκ τῶν ῥαβδῶν πλεκτάνην, id eſt ſportam, vel ciſtam è viminibus, & virgis vocat. Cedrenus fol. 139. Ἡ σπόρτα παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἢ σπυρὶς, ἣ καὶ φίσκος καλεῖται, κἂν διαφέρωσι, τῷ, φίσκον μὲν καλεῖσθαι τὴν ῥαβδωτὴν πλεκτάνην, σπόρτην δὲ τὴν φλοιώδη. Sporta & corbis, & fiſcus eandem vim habent. Quanquam hoc differunt, quod fiſcus eſt virgata ciſta, ſporta eſt è cortice. Aſcon. diuinitat. in Verrem, ſportæ, ſportulæ, ſportellæ, ſunt vtenſilia ad maioris ſummæ pecunias capiendas. Vnde quia maior ſumma eſt pecuniæ publicæ, quam priuatæ, vt pro cenſu priuato loculos, & arcam, & ſaccellos dicimus, ſic pro publico theſauro ærarij dicitur fiſcus. Sueton. in Claudio, poſitis ante ſe cum pecunia fiſcis

hortatus eſt ad ſubueniendum. Prudent.

Iuuat infarcire crumenis
Turpe lucrum, & grauidos furtis diſtendere fiſcos.

Vet. gloſ. fiſcum eſſe aiunt, κόφινον, ἐν ᾧ τὰ τῶν δημοσιουμένων ἐτίθετο χρήματα. Μετὰ ταῦτα δὲ ταμιεῖον γέγονε καίσαρος, ἐν ᾧ παρεφυλάττετο τὰ φισκάλια χρήματα, καὶ ἐγίνοντο ταμειακὰ, ἅτινα τὸ παλαιὸν ὄντα τοῦ δήμου, μετανέχθησαν ἐν τῇ τοῦ βασιλέως οὐσίᾳ. Id eſt, fiſcum eſſe, cophinum, in quo pecuniæ publicæ ponebantur. Poſtea ærarium fuit Cæſaris, in quo aſſeruabantur fiſcales pecuniȩ, quȩ factæ ſunt ærarij publici, & per initia cum eſſent populi, ſub poteſtatem imperatoris ceciderunt. Heſychius, φίσκος δημόσιον ταμιεῖον πολύχρημον. Fiſcus publicum ærarium opulentum. Poſtea fiſcus vſurpatus eſt pro ratione priuatorum principis theſaurorum ab ærario ſeparata. Tacit. lib. 5. bona ærario ablata, vt in fiſcum cogerentur. Dio lib. 53. ſcribit in fiſcum ſeu ærarium principis tributa ex prouinciis Cæſaris illata eſſe, in ærarium verò publicum ſtipendia ex prouinciis quas populo Cæſar reliquerat. Verbo quidem publica vectigalia à bonis principis ſeparata erant, reipſa tamen ea Cæſaris arbitratu

diſpenſabantur. Λόγῳ μὲν τὰ δημόσια ἀπὸ τῶν ἐκείνου ἀποκεκριμένα, ἔργῳ δὲ καὶ ταῦτα πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀνηλίσκετο. Fiſcus interdum pro ærario, & ærarium pro fiſco accipitur, Inſtitution. §. penult. tit. de vſucapionib. Princeps tamen quędam poſſidet vt priuata, quæ patrimonio regio tribuuntur, vnde procurator Cæſaris lib. 1. D. de offic. procurat. Cæſ. & comes rerum priuatarum l. 1. C. de offic. comit. rer priuat. Bona propria Cæſaris, ſeu res priuatæ & patrimonium Cæſaris, de iis exaudiuntur, quæ Cæſar antequam Imperator renunciaretur, habuit, & aliunde, quam iure imperij. Alia bona princeps habet regio iure quæ ad fiſcum pertinent, quæ curantur ab aduocato fiſci. C. de aduoc. fiſc. & quaſi propria principis dicuntur apud Vlpian. l. 2. §. hoc interdictum D. ne quid in loc. pub. Vt autem fiſcus maior eſt marſupio, & bulga, ſic ærarium maius fiſco. Imper. Grat. Valent. & Theod. in ſingulis prouinciis arcas fiſcales eſſe voluerunt l. 4. de numerar. actuar. &c. lib. 12. Cod. Adrianus apud Spartianum, damnatorum bona in fiſcum priuatum redigi vetuit, omni ſumma in ærario publico recepta. Iuuen. Sat. 4.

Quicquid conſpicuum, pulchumq́, ex æquore toto
Res fiſci eſt, vbicumque natet: —

Bona caduca, ſi cui ſuus hæres non eſſet, in prouinciis ad fiſcum redibant, eràntque procuratores, & rationales qui bona huiuſmodi legerent, tolleréntque, Tacit. lib. 3. Annal. Strabo lib. 17. Ἄλλος δὲ ἐστὶν ὁ προσαγορευόμενος ἴδιος λόγος, ὃς τῶν ἀδεσπότων, καὶ τῶν εἰς καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι. Id eſt, alia erat dicta priuata ratio, vel rationalis priuatorum, qui inquirebat in ea quæ domino carerent, & in Cæſarem reciderent. Poſtea tamen caduca ſublata ſunt. l. 1. Cod. de caduc. tol. Seneca lib. 7. de benefic. cap. 6. „ Cæſar omnia habet, fiſcus eius priuata tantùm, ac ſua: & vniuerſa in imperio eius „ ſunt, in patrimonio propria. Plin. Panegyr. at forraſſe non eadem ſeueritate fiſcum qua ærarium cohibes. Imò tanto majore, quanto plus tibi licere de tuo, quam de publico credis. Xiphiln. in Nerone. Theaſuros regij cubiculi vocat, Seneca patrimonium principis. Χ' ὁ μὲν τοὺς ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι θησαυροὺς ἐξήντλησε, καὶ τέλη τε οὐκ ἐθισμένα ἐξελέγετο Ille quidem theſauros regij cubiculi exhauſit, & vectigalia non ſolita exegit.

Victorius Conſtantio fiſcum lienem dictum eſſe ait, quod eo creſcente artus reliqui tabeſcant. Is ab omnium vectigalium præſtatione immunis eſt Prædia tamen rei priuatæ in quibus ſunt iam confiſcatorum bona, non excuſantur à præſtatione annonarum & opinionis, nec à cenſu debito tranſuectionum. l. 3. de collat. fund. fiſcal. lib ij. Cod. fiſco item addicuntur ea quæ auferuntur quaſi indignis l. 7. D. de legat 3. Item dimidia pars theſaurorum qui forte reperti ſunt. lib. 1. iur. Oriental. in conſtit. Nicephori tit. περὶ στρατείας τῶν ἀπόρων. Vectigal inſtitutum eſt quo à magiſtratibus inſpici res eorũ iuſſit, qui ex pauperie ſubito ad opes perueniſſent, ab iiſque veluti qui theſauros reperiſſent pecuniam poſtulari. Certè qui in ſuo theſaurum inuenit ſuum facit, ſi in alieno forte reperit, cum domino partitur, ſi de induſtria in alieno inuenit, Theſaurus domini eſt, vt docent Iuriſconſulti l. 1. Cod. de theſaur. Philoſtratus in Sophiſtis, auctor eſt Philoſophum Athenis cum in ſuo theſaurum reperiſſet, ſcripſiſſe ad Trajanum, reperi theſaurum, reſpondiſſe Imperatorem, vtere. Illum addidiſſe, major eſt theſaurus

quam pro Philoſopho. Cui Trajanus, Abutere. Alexander Seuerus theſauros ijs qui reperiſſent reliquit, auctore Lampridio. Imò & Cod. Theodoſ. lib. 11. tit. 7. liber cuilibet effodiendi auri datur aditus, ita tamen ſi fiſco inferat 8. ſcrupulos in balluca, quæ nuper effoſſa è terra dicitur χρύσαμμος Pollux τὴν χρυσίδα ψάμμον vocat. Vet. gloſ. Balluca ἀχώνευτος γῆ, ἢ χρυσώδης. Γήδιον χρυσοῦ ἀκαθάριστον. Libra obruſæ 12. vncijs conſtat, libra ballucæ 14. quia πολλὴν μείωσιν ἔχει Multum imminuitur cum fornacibus excoquitur. ad fiſcum pertinebant & hereditates eorum qui heredem. Imperatorem ſcripſerant ex veteri more apud Sueton. in Auguſt. Tiber. & Caligu. & l. 1. D. de iure fiſci. quanquam Auguſt. ex ignoti teſtamento nihil vnquam capere ſuſtinuit, Narrante Sueton. cap. 66. nec Adrianus apud Spartian. nec Antoninus Pius apud Capitoli. nec Domitianus ab ijs qui liberi eſſent, vt Dio lib. 58. Malè item quæſita & retenta fiſco adiudicantur; Deinde res magni pretij, minoris empta, ſi fraus emptoris conſulto interuenerit fiſco addicitur l. 1. Cod. de monop. de quibus legendi iuriſconſulti l. 3. D. de iure fiſci. Solus prin-

ceps in fiſcum redigere poteſt, & ij quibus cum mero & mixto imperio regalia iura conceſſerit l. noſtro. imper. tit. de pace Conſtant. in fine feudor. Ea autem quæ fiſco debentur, dicuntur fiſcales tituli, quanquam varij apud probatos auctores tituli commemorantur. Titulus libellarius apud Caſſiod. lib. 5. epiſt. 6. Titulus ſiliquatici lib. 3. epiſt. 15. Tituli principis quibus prædium fiſco vindicabatur. Tituli fiſcales, Symmacho lib. 2. epiſt. 27. Quantum intitulis fiſcalibus exigendis tua cura promouerit. Saluian. lib. 5. Qui fiſcalis debiti titulos faciunt quæſtus eſſe priuatos, malim priuati. tituli ad domum ſacram pertinentes. l. 9. de indulg. de vit. Cod. Theodoſ. Aſcon. 3. in Verrem. Tituli debitorum nomina dicuntur, præſertim in his titulis, in quibus hominum nomina ſcripta ſunt. Poſſidius in vita D. Auguſti. in multis titulis magis illius præpoſiti domus fidem ſequens. Vbi titulus ſignificat cauſſam debiti. Ammian. Marcel. lib. 27. Non ex ſolitis titulis parari iubeas impenſas. Item lib. 29. & 30. Spartianus auctor eſt, Seuerum vehicularium munus à priuatis ad fiſcum tranſtuliſſe. Fiſcalia abſo-

lutè dicuntur tributa ab Ambroſio cap. 13. ad epiſt. ad Roman. Vet. gloſ. δημόσια fiſcalia. In vet. inſcript. tabularios fuiſſe animaduertimus rationis patrimonij Cæſarum, rationis fiſci. vet. inſcript. Auguſti ſeruus exactor legatorum, peculiorum, Tabularius rationis patrimonij Cæſarum. Item Auguſti tabularius rationis fiſci, frumenti. Solius autem fiſci fuit titulos alienis prædijs imponere, σήμαντρα, σφραγῖδας, ſuſpendere regia vela, cortinas regias, vt loquitur Ambroſ. Ep. 33. Moris enim fuit vt affixi fundo priuato tituli principis (vulgo pannonceaus) rem fiſco vindicatam arguerent, Quemadmodum Athenis ſignata prædia dicebantur oppignerata, ἐστιγμένα, libera vero ἄστικτα. Pollux lib. 3. onomaſt. Ita l. 1. Cod. Theodoſ. de incorporat. Imper. aiunt titulorum adiectione prædia ſuis conſecranda numinibus. Symma. lib. 5. epiſt. 52. minitari dixit ſacros titulos, qui proſcriptorum bonorum indicio ſunt. Et l. 20. Cod. Theodoſ. de pœnis, per agros, & domicilia proſcriptorum adfixi tituli ſerenitatis dicuntur. D. Gregor. Regiſt. lib. 1. indict. 1. epiſt. 63. Depoſito titulo eandem domum ſine mora

reſtituas. Caſſiodor. lib. 5. epiſt. 6. Ideóque „
cauſam tali credimus remedio muniendam, „
vt vniuerſam ſubſtantiam ſupradicti Tho- „
matis ſub hac conditione fixis titulis iuri „
publico debeas applicare, quatenus ſi intra „
Cal. Septembrium diem, quòd rationabili- „
ter exponitur, à Thomate minimè fuerit „
exolutum, prædicta ſubſtantia Ioanni V. „
Clariſ. contradatur, qui eius debitum luere „
noſtro promiſit ærario. Huc pertinent Au- „
guſtini verba. Ne domum ipſius inuadat aliquis potens, ponit ibi titulos potentis, titulos mendaces: ipſe vult eſſe poſſeſſor, & frontem domus ſuæ de titulo alieno muniri, vt cum titulus lectus fuerit, conterritus quis potentia nominis abſtineat ſe ab inuaſione. Caſſiod lib. 9. epiſt. 18: ſi quis, legum ordine prætermiſſo, publicos titulos præſumpſerit affigere, capſas eius appoſitis titulis, fiſci noſtri iuribus vindicabis. Rectori prouinciæ fiſcalium debitorum credita erat exactio, vt Caſſiod. in formula rectoris prouinciæ. Idem munus eſt Catholicorum proconſulum apud eundem. Comes patrimonij cognoſcebat de vectigalibus, Caſſiod. lib. 1. variarum. Cæterum in cauſis fiſcalibus, qui non ſoluebant,

ipſi bonáque ipſorum venum exponebantur edicto præfectorum ærarij. Suet. cap. 9. Claudius ad eas rei familiaris anguſtias decidit, vt cum obligatam ærario fidem liberare non poſſet, in vacuum lege prædiatoria venalis pependerit ſub edicto præfectorum. Ex quibus verbis apparet eorum qui ſoluendo non eſſent bona non modo in tabula proſcripta fuiſſe apud ærarium per ærarij præfectos, ſed etiam ipſos venales pependiſſe. Ita locum alterum Suetonij cap. 9. doctiſſimus Caſſaubonus docuit intelligendũ, reos qui ante quinquennium proximum apud ærarium pependiſſent vniuerſos diſcrimine liberauit. Sed vt ad fiſcum redeamus, iam olim actores & procuratores fiſci fuere. Plin. Panegyr. Actori, & procuratori tuo dicitur in ius veni, ſequere ad tribunal. Capitolin. in Macrino, qui ante procurator rei priuatæ fuiſſet. Spartian. in Seuero, tunc primum rerum priuatarum procurator conſtitutus eſt. Quemadmodum & procurator ærarij maioris fuit apud Lamprid. in Diadumeno. Adrianus primus aduocatum fiſci inſtituit, ait Spartianus. Seuerus fiſci aduocatus fuit, deinde Imperator. Idem in Geta.

Seuerum ad fiſci aduocationem delegerat ex forma forenſi; & in Caracalla, Seueri affinis Papinianus in aduocatione fiſci ſucceſſit. Patronum fiſci vocat in Hadriano & Seuero.

DE GLEBA SENATORVM.

CAP. LI.

GLEBA dicitur glebalis functio, Cod. Theodoſ. lib. 6. tit. 2. glebam poſſeſſionum; non perſonarum eſſe perſpicimus. Syneſius in epiſt. Καὶ τὴν παλαιὰν βῶλον ὑποτελῆ τῆ συγκλήτῳ διαδεξάμενος, & antiquam glebam ſenatus vectigalẽ excipiens, lego τῆς συγκλήτου, quia collatio illa non canonis, vel indictionis, ſed oblationis genere quodam à Senatoribus exigebatur, ſicut aurum coronarium à Decurionibus, aut argentum à negotiatoribus. Dicitur glebale aurum, penſio, deſcriptio, collatio, præſtatio glebalis, aurum oblatiuum, follis ſenatorius, gleba Senatoria. lib. 6. Cod. Theodoſ. tit. 2. Follis centum & octo denariis æſtimatur ab Epiphan.

lib. de menſur. & ponder. Φόλις, ὃ καὶ ταλάντιον καλεῖται. Διπλοῦν δέ ἐστιν ὑπὸ δύο ἀργυρέων συγκείμενον, οἳ γίνονται, σῆ δηνάρια. Καὶ φόλις δύο λεπτοὶ κατὰ τὸν δηναρισμὸν, καὶ κατὰ τὸν ἀργυρισμόν. Folis quod talantiũ,ſeu paruum talentum dicitur,duplum eſt ex duobus argenteis compoſitum, qui ſunt centum octo denarij. Et folis ſignificat etiam duo minuta, ad rationem denarij & argenti. Zozimus lib. 2. vitæ Conſtant. Ἀπογράψας τὰς τῶν λαμπροτάτων οὐσίας, τέλος ἐπιθεὶς ᾧ τινι φόλιν αὐτὸς ἐπέθηκεν ὄνομα. Deſcripſit Conſtantinus Clariſſimorum facultates, vectigali impoſito cui nomen folis indidit. Nouel. de Indul. reliq. quicquid ex titulo ſenatorij folis in prouinciis debetur. Folis aurei nummi genus eſt l. 2. & 3. Cod. Theodoſ. quor. app. non recipiant. Singuli foles ſiliquæ duodecimam partem efficiunt. Moſchopulus folem obolum eſſe voluit. Symmachus
„ lib. 4. epiſt. 62. Sed velim noueris quæſito-
„ res glebæ ſenatoriæ protinus affuturos. Senatores quibus nulla erat poſſeſſio duos foles in ærarium inferebant Cod. Theodoſ. lib. 6. Symmach. lib. 4. epiſt. 62. aurarium canonem vocat. Caſſiod. lib. 2. epiſt. 14. &

epiſt. 26. aurariam penſionem, quia ſenatores pro modo poſſeſſionum annua auri penſitatione defungebantur: ſi res & cenſus Senatoris anguſtior eſſet, ſeptenos duntaxat ſolidos inferebat l. 4. tit. 2. lib. 6. Cod. Theodoſ. & l. 11. Quod ſi cuius fuere adeo res tenues, vt iſta collatione opprimeretur, ſenatoria dignitate exuebatur. l. Quod ad lib. 6. tit. 2. Cod. Theodoſ. Ibidem vocatur Senatoria glebatio l. 13. Glebalis collatio, l. 8. Glebalis functio. Sed & priuatorum omnium poſſeſſionibus glebalis collatio indicta erat. l. 86. de decurionibus Cod. Theodoſ. Quæ interdum, ſi clade publica vexati eſſent, imminuebatur, Nouella Theodoſ. & Valenti. de tribut. fiſcali. Dicitur & glebæ ſarcina, l. 12. Cod. Theodoſ. de cenſorib. glebæ profeſſio. l. 12. Cod. Theodoſ. de annon. & trib. & glebæ exactio l. Cenſualibus. Glebæ neceſſitas l. Cœleſtis lib. 6. tit. 2. eod. Sidon. lib. 6. epiſt. 10. Vt debitum glebæ canonem non petatis. Domus diuina, id eſt imperatoris, non erat immunis ab auri glebalis collatione, ibidem. Quia ipſe princeps in ordine ſenatorio numerabatur. l. 8. Cod. de dignitat. lib. 12. Valentinianus

& Marcianus Imper. eam glebæ exactionem penitus ſubſtulerunt l. 2. de prætor. & hono. præt. & gleba Cod. lib. 12.

DE CANONE.

Cap. LII.

DE canone quanquam à nobis ſupra variis locis explicatum eſt, quia tamen ea vox latiſſimè patet, hoc adiuuamus, Canonem regulam dici, & normam, quam cum alijs in rebus, tum maximè in tributis, & indictionibus ſeruari oportuit, vt certus auri, argenti, frumenti, vini modus penderetur, ne infinita illatio eſſet. l. Modios. Cod. de ſuſcept. & arcar. lib. 10. & tit. de canone frument. vrb. Rom. Cod. lib. 11. Vnde & canonica illatio pro omni iuſta & legitima indictione accipitur, l. 3. Cod. quæ res ven. non poſ. & Canonicarij dicti canonis exactores authent. de collat. Canonem Budæus patrimonium principis eſſe vult, quod in portoriis & vectigalibus poſitum eſt, quæ ſemper eadem forma exiguntur.

DE

DE COLLATIONE *Syriarchiæ.*

CAP. LII.

ANNVA item collatio exigebatur à poſſeſſionibus Senatoriis Syriarchiæ nomine quæ ſublata eſt l. 1. de præd. ſenat. Cod. Theod.

DE IIS QVI CONSTITVENDI *vectigalia, aut locandi ius habuere.*

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE II ROMA

CAP. LIV.

REGES ius conſtituendi noui vectigalis habuere, auctore Liuio lib. 1. Item cenſores apud eundem lib. 4. Cenſura tanto incremento aucta eſt, vt vectigalia Pop. Rom. ſub nutu atque arbitrio eſſent, vt ea locare cenſores poſſent, nõ vt noua inſtituerent ſine Senatus & Pop. Romani auctoritate, apud quem ſummũ imperium fuit, teſte Polybio lib. 6. Liui. lib. 40. de M. Æmilio Lepido, & M. Fuluio nobiliori cenſoribus agens. Cenſorib. inquit,

Digitized by Google

poſtulantibus, vt pecuniæ ſumma ſibi, qua in opera publica vterentur attribueretur, vectigal annuum decretum eſt: de iiſdem tamen paulò pòſt ait, Portoria quoque & vectigalia iidem multa inſtituerunt. Idem lib. 29. Liuius Salinator vectigal nouum ex annona ſalaria inſtituit. Ea cenſores locabāt Publicanis. Liui. lib. 32. Africanus & Pætus cenſores Portoria venalium Capuæ, Puteolíſque, item caſtrorum portorium fruendum locauere. lib. 39. Vectigalia ſummis pretiis, vltro tributa infimis locauerunt. Quas locationes cum ſenatus precibus, & lachrymis publicanorum victus induci, & de integro locari iuſſiſſet, cenſores, edicto ſubmotis ab haſta qui ludificati priorem locationem erant, omnia eadem paulum imminutis pretiis locauerunt. Cæterum vectigalia proſcribere niſi Romæ, & accito populo, eiúſque placito, & aſſenſu, ac publico præcone adhibito, & niſi Kal. Martiis quibus vectigalia locabantur, Cenſori nefas fuit, vt Cic. 1. Agraria. Kal. Martijs penſiones rerum locatarum inferri ſolebant. Macrob. lib. 2. Saturn. menſe Martio vectigalia locari ſolita, idibus quoque Iunijs. Legendus Solinus

cap. 16. ſub Imperatoribus vectigalia non lege & ratione, ſed arbitratu Imperatorum proceſſerunt. Caligula, Nero, Veſpaſianus, Nicephorus Conſtantinop. & alij plerique noua inſtituerunt. Hodie vectigalia ſine principis auctoritate indici nequeunt l. 1. & 2. Cod. vectigalia noua inſtitui non poſſe.

DE IVDICIBVS VECTIGALIVM ac tributorum.

CAP. LV.

EXCIDERAT mihi caput hoc de Iudicibus vectigalium, quod monitu viri Doctiſſimi ac eloquentiſſimi D. Antonij Ranchini in curia ſubſidiorum Montiſpeſſulana generalis aduocati ſubijciendum putaui. Libera Repub. Romæ Proconſules ac Prætores in prouinciis ſuis poteſtatem & imperium habuere. Poteſtas fuit facultas cognoſcendi, imperium exercitus imperandi, bellíque gerendi. Cognoſcebant autem de omnibus grauioris rei negotiis, de re frumentaria, tributaria, vectigali, quę omnia per edicta

ſua adminiſtrabant. l. 7. D. de offiç. Proconſ. Interdum noua vectigalia inſtituebant ſi res expoſceret, interdum vetera tollebant, in quo Cicero gloriatur epiſtolis ad Atticum. Ad eos querelæ Prouincialium de Publicanis, Publicanorum de Prouincialibus referebantur. Interdum Senatus appellabatur. Quanquam enim à Cenſoribus tributa conſtituebantur, & Publicanis locabantur, qui ea exigerent, & ad Queſtorem deferrent, ſi quæ tamen prouinciæ vectigalium onere oppreſſæ eſſent, cognitio Senatus fuit, qui prouinciales aut Publicanos cauſſa cognita releuabat, auctore Polyb. lib. 6. Sena-
„ tus, inquit, de omnibus rebus arbitratu ſuo
„ ſtatuere poteſt. Etenim dare tempus ad one-
„ ra præſtanda, & ſi grauis annus fuerit, pro-
„ uinciales leuare ſolet, aut ipſos etiam Pu-
„ blicanos ſi vectigalia exigere non potuerint.
Imperatores deinde ſibi auctoritatem ſenatus in ea re vindicarunt: nam & Conſtantinus magnus apud Euſebium quarta vectigalium parte Prouinciales leuauit, Trajanus collationes remiſit, Gratianus indulgentias dedit, vt ſcribit Auſonius in Panegyr. Certè olim decurionũ decem primarij δεκαπρώτους

vocant, in prouinciis Tributi modum in capita & agros definiebant, & exigebant pro ea forma quæ ab Imperatore & præfecto prætorio ad Rectores prouinciarum miſſa eſſet, & quod deerat de ſuo ſarcire cogebantur, ob quæ onera ipſis ruri habitare non licebat.l.vnic.Cod. Si curialis relicta Ciuitate ruri habitare maluerit. Id autem inprimis operam dabant ne tenuiores opprimerentur l.1.l.3.§.decaprotos.l.final.§.mixta de D. de muner. & honor. l. Nec Protoſtaſis. de muner ib. patrim. Cod Hæc autem forma in exigendis vectigalibus ſeruabatur, quam Iuſtinianus præſcribit Nouel. 128. Significabat Princeps præfectis prætorio quanta ſibi ſequenti anno pecunia opus eſſet. Vt enim Suidas docet in verbo ἔπαρχος, Præfectis prætorio ſumma vectigalium cura, & cognitio demandata fuit. Illi facta diuiſione inter populos menſe Iulio, vel Auguſto, ſcribebant apud acta, quantum quæque prouincia, vel ciuitas pro indicto à principe tributo ſequente anno ſoluere teneretur, quæ adærandæ ſpecies, quid in arcam largitionum inferendum, quantum in milites eſſet inſumendum. Hæc deſcriptio initio cuiuſque

indictionis,id eſt,menſe Septembr.ad Præſides, Vicarios,Duces,Procuratores,Proconſules,Correctores, & cæteros prouinciarum præfectos mittebatur, qui vectigalia exigenda curarent. l. vlt. Cod. de Canone largitional. titul. Leo & Anthemius A A. ad Heliodorum comitem ſacrarum largitionum
„ in hæc verba reſcribunt. Præcipimus vt ſi
„ forte delegatio, quæ ab ampliſſima præfe-
„ ctura in diuerſas prouincias ex more quo-
„ tannis emittitur,minus contineat omnes lar-
„ gitionales titulos, aut quomodo exactio eo-
„ rum debet procedere, nihilominus compe-
„ tentem exactionem eorum à viris ſpectabi-
„ libus tam proconſulibus, quàm vicariis, &
„ viro ſpectabili comite Orientis, & Præfecto
„ Auguſtali,necnon & Rectoribus prouincia-
„ rum, eorúmque officiis, & curialibus pro-
„ curari iubeas, vicenarum librarum auri con-
„ demnationem præ oculis habentibus,ſi quid
„ minus exactum, vel illatum fuerit ſacro æra-
„ rio, quam priſca & inueterata conſuetudo
„ ſacris largitionibus inferri conſtituit. Si prouincia vel ciuitas releuationem peteret animalis indictionis, vel inſpectorem aut peræquatorem,referebatur petitio ad Præfectos

Prætorio, à quibus tamen nulla forma dabatur, prius quam præfecti de eo qui iuratus petitionem retuliſſet, quæſiſſent quod vellent, & omnia quæ ab eo didicerant principem edocuiſſent. Tum enim voluntate principis à præfectis prætorio ſacra proferebatur forma omnibus modis obſeruanda. l. vlt. Cod. de annonis & tributis. Reſcriptum Imperatoris, quo tributi modum in annum ſequentem definiebat, dicebatur delegatio, quam à præfectis prætorio acceptam rectores prouinciarum in ſingulis ciuitatibus legendam publicè proponebant. Ipſi verò omne damnum fiſci, ſi quid minus ſolutum fuiſſet ex ſuo ſarciebant. Exigebant autem à Prouincialibus tributum, veſtem militarem, & indictum. l. vlt. Cod. ſi propter public. penſitat. Imperator Conſtantinus Aug. Fauſtino Præſidi Bæticæ reſcripſit, in hæc verba. Si quis fundum, vel mancipium, „ aliámue rem ob ceſſationem tributorum, vel „ etiam ob veſtium, auri argentíque debitum, „ quæ annua exactione ſoluuntur occupata, „ conuento debitore, & apud Iudicem inter- „ pellatione celebrata, cum ſolutio ceſſauerit, „ ſub haſta diſtracta comparauerit, perpetuam „

emptionis accipiat firmitatem. Non autem tantum præfecti prætorio, verum & comes ſacrarum largitionum modum tributorum ab Imperatore definitum, quæ exigi per prouincias oporteret, præſidibus ſignificabat. Quare & Hieronymus in cap. 23. Ezechielis, Comitem ſacrarum largitionum Canonicarij tituli præfectum vocat. Is ex ſuo officio notarios Palatinos, qui mittendarij vocabantur, in ſingulas prouincias deſtinabat, qui præſides ad exigenda mature tributa, & fiſcalem pecuniam repreſentandam compellerent, debitúmque ad largitionum arcam canonem mitterent, l. 8. Cod. de Palatin. ſacrar. largit. Imperat. Arcadius & Honorius AA ad Limenium Comitem l. 1. Cod. de offic. Comit. ſacrar. largit. in hæc verba reſcripſere, Palatinis hæc cura „ debet eſſe præcipua, vt periculo proprio „ notariis deſtinatis, ſuper negligentia iudi- „ cum, (ſi ita res exegerit) conquerantur, ne „ eorum ſit impunita deſidia. Iudices quoque „ de eorum nominibus referre conuenit, quos „ commodis propriis magis, quàm vtilitatibus „ publicis ſtudere prouiderint: Breues etiam „ quadrimenſtruos ad officium palatinum

noucrint dirigendos, aurúmque exactum ad „
ſacras largitiones ſine vlla dilatione eſſe mit- „
tendum. Vbi admonebo auri mentionem fieri, quia in auro vectigal pendebatur. Ideò cum Heliogabalus decimam pretij mercium in auro exegiſſet, Alexander Seuerus ad triceſimam redegit, vt non multò plus tribus pro centum penderetur. Lampridius in Alexandro, vectigalia publica in id cõtraxit, vt qui decem aureos ſub Heliogabalo præſtiterant, tertiam partem auri præſtarent, hoc eſt, triceſimam partem. Tuncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt: tum etiam cum ad tertiam partem auri vectigal decidiſſet, tremiſſes, dicente Alexandro, etiam quartarios futuros, quod minùs non poſſet. Cùm igitur triceſima ſolueretur, pendebantur tres pro centum, & tertia pars aurei, quo tremiſſes pertinebant, ſicuti cum pro quibuſdam mercibus quinquageſima penderetur, ſemiſſibus aureis opus fuit, qui dimidiato aureo æſtimabantur, eadem lege 1. Cod. de offic. Comit. ſacrar. largit. Iudices vocantur Proconſules, Præſides, ac Rectores prouinciarum, qui controuerſias ſuper vectigalibus, ac tributis decidebant, cum ipſi vectigalibus

exigendis præeſſent. Ideò in inſignibus proconſulum & aliorum qui prouincias regerent, vt plurimum erant mulieres, quæ vaſa aureis plena manibus gererent, vt exactionem tributorum eis mandatam eſſe ſignificaretur. Quod ex auctore Notitiæ Imperij Romani cognoſces. A proconſulibus & præſidibus, præfectus prætorio poterat appellari, qui tamen inconſulto principe prouinciales releuare nõ poterat, vt ſupra oſtendimus. Omnia autem vectigalia, ſalinas, annonas, ac claſſes ad ſpecies tranſuehendas ſub diſpoſitione præfecti prætorio fuiſſe, & comitis ſacrarum largitionum docetur Cod. de vectigal. & commiſ. l. 8. 9. 10. & ſequentib. & l. 1. Cod. de Claſſicis. Caſſiodor. in præfat. variarum.

DE OPIBVS AERARII ROMANI.

Cap. LVI.

DE ſumma pecuniæ pnblicæ, quæ ex manubijs, coronis aureis, tributis, ac vectigalibus reficeretur res impedita eſt, de qua & alij

Digitized by Google

dixere, & nos in libro de triumpho. Opes ærarij in auro & argento numerat Plin. lib. 33. cap. 3. Sed toto illo capite numeri adeo incerti ſunt, vt ratio ſæpe non conſtet. Verba eius ſic habent. Intulit & Æmilius Paulus Perſeo Macedonico rege deuicto prædam pondo trium millium. Si pondo fuere coronatorum ad trecenta millia coronatorum ea ſumma excreſcet. Budæus legendum cenſet, Perſeo rege victo è Macedonica præda HS. bis millies, id eſt, quinque milliones. Pluthar. in Paulo Æmil. Μετὰ δὲ τὰς ὁπλοφόρους ἁμάξας, ἄνδρες ἐπεπόρευοντο τρισχίλιοι, νόμισμα φέροντες ἀργυροῦν, ἐν ἀγγείοις ἑπτακοσίοις πεντήκοντα τριταλαντιαίοις, ὧν ἕκαστον ἀνὰ τέσσαρες ἐκόμιζον. Poſt currus armis onuſtos ter mille homines incedebant ferentes argenteos nummos, in vaſis ſeptingentis quinquaginta trium pondo. Singula geſtabantur à quatuor viris valentibus. Id argentum millionem vnum cum dimidiato reficit. Εἶτα μετὰ τούτους οἱ τὸ χρυσοῦν νόμισμα φέροντες εἰς ἀγγεῖα τριταλαντιαῖα μεμερισμένον ὁμοίως τῷ ἀργυρείῳ. τὸ δὲ πλῆθος ἦν τῶν ἀγγείων ὀγδοήκοντα τριῶν δέοντα. Hos ſequebantur alij nummos aureos ferentes in vaſis aureis eiuſdem pon-

deris cum argenteis, vaſa erant ſeptuaginta ſeptem. Id aurum millionem vnum cum dimidiato reficit. Liui. lib. 45. eodem de re ſummam omnis auri, argentíque tranſlati, HS. millies ducenties fuiſſe Valerius Antias tradit, vnde tres milliones exſurgunt. Plin. lib. 33. cap. 3. auri in ærario pop. Rom. fuere S. Iulio. & L. Aurelio Coſſ. ſeptem annis ante bellum punicum tertium, pondo 726. argenti 92. millia, & extra numerum 375. millia. Singula pondo 12. vncijs conſtant, & 100. aureos reficiunt, ſi aurea ſunt, ſi argentea decem aureos coronatos. Vix vtráque ſumma conſurget ad auri millionem. Quare Budæus legit, Auri pondo 700. millia 26. argenti 92. millia, & in numerato trecenties ſeptuagies quinquies. Vtraque ſumma ad 71. milliones aſſurgit, quot pecuniæ non fuere in ærario ſub Iul. Cæſare, cum reſpub. locupletiſſima fuit, vt iam apparebit, niſi forte à Pompeio iuſſu Senatus ad belli ſumptus ærarium plus iuſta parte erat imminutum. L. Scipio victo Antiocho bis millies in ærarium intulit, vt Plin. lib. 38. tradit, id eſt quinque milliones. lib. 33. cap. 3. S. Iulio & G. Martio Coſſ. octingenta 46.

auti pondo fuere in ærario, id eſt, 84. millia coronatorum, & præterea ſexcenti aurei. Si legeris 86. millia auri pondo, refeceris 8. milliones. Caius Cæſar primo introitu vrbis in ciuili bello ex ærario protulit laterum aureorum 26. millia, & in numerato 300. millia, nec fuit alijs temporibus reſpublica locupletior. ea ſumma 26. millionum eſt. Oroſius, quatuor millia, & 135. auri pondo, & 900. argenti ea ærario ſumpta ait, ex quibus ægre dimidiatus millio refici poteſt. Vnde apparet numerum falſo aſcriptum. Appianus lib. 2. ciuilium auctor eſt. I. Cæſarem confectis bellis, quinque triumphis, ſexaginta quinque millia talentorũ ferculis præferenda curaſſe, è quibus 39. milliones auri aſſurgunt, & præterea bis mille, & octingentas 22. coronas, quæ duo millia auri pondo penderent, è quibus duo milliones exiſtunt. Tiberius reliquit vicies ſepties millies HS. id eſt, 66. milliones, & quinquaginta millia, vt Sueton. in Calig. cap. 37. Dio numerum auget, & tricies ac ter millies HS. ponit, id eſt, 80. & vnum milliones, *ὀκτὼ μυρίας μυριάδων, καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας τεθησαυρισμένας.*

Digitized by Google

DE SVMMA VECTIGALIVM & tributorum.

Cap. LVII.

APvd Imperatores rationarium ſeu breuiarium imperij aſſeruatum eſt, quo totius Imperij Ro. vectigalia, tributa, ſtipendia deſcripta eſſent, cuius meminit Sueton. lib. 2. & lib. 4. Rationes imperij ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas publicauit. Tacitus tamen lib. 1. Prolatum à Tiberio libellum, quo opes publicæ continebantur, ait,&c. Imò & agrorum omnium diuiſiones,& formæ apud imperatorem erant,teſte Ageno. in formis, inquit, & centuriationibus agrorum, ſi quis contradicat, ſanctuarium Cæſaris reſpici ſolet. Omnium enim agrorum formas, & diuiſionem commentarius,& principatus in ſanctuario habet.Ante ætatem Pompei Magni, quinquies mille Myriades drachmarum Atticarum reficiebantur,id eſt,ſex auri milliones. ex ijs autem quæ Pompeius Reip.acquiſierat,octies mille Myriades quingentæ,id eſt,decem auri,plus

minus, milliones. Plutarch. *πεντακισχίλιαι μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δὲ ὧν αὐτὸς προσεκτήσατο τῇ πόλει, μυριάδας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας λαμβάνουσι.* Alij hunc locum ita interpretantur. Antea quidem vectigalia rediiſſe ad bis millies HS. Ex iis autem quæ ipſe acquiſiſſet, redire ad ter millies quadringentes. Id eſt, antea quinque milliones erant, Pompeius refecit octo milliones cum ſemiſſe. Vt illi volunt. Omnino locus ille Plutarchi de vectigalibus ex Aſia tantum, non autem è cæteris prouinciis accipiendus eſt, cum ſola Ægyptus apud Strabonem lib. 17. Septem auri milliones Romanis pependerit. Seneca centies HS. tributum prouinciarum eſſe ait, id eſt ducenta, & 50. millia coronatorum. Sed de minoribus prouinciis id accipiendum. Iulius enim Cæſar, auctore Eutropio lib. *6.* tributi nomine annuum imperauit HS. quadringenties Galliis, id eſt, vnum auri millionem. Suet. in Iulio cap. 24. Eundem numerum ponit, quem vir eruditus parum commode mutare conatus eſt. Senecæ verba ſic habent. C. Caligula centies HS. abſumpſit vt prouinciarum tributum vna cœna fieret

verba Strabonis, τῆς αἰγύπτου δὲ τὰς προσόδους ἐν τινι λόγῳ κικέρων φράζει φήσας, κατ᾽ ἐνιαυτὸν τῷ τῆς κλεοπάτρας πατρὶ τῷ αὐλήτῃ προσφέρεσθαι φορὸν ταλάντων μυριῶν καὶ δισχιλίων πεντακοσίων. Ὅπου οὖν ὁ κάκιστα, καὶ ῥαθυμότατα τὴν βασιλείαν διοικῶν τοσαῦτα προσωδεύετο, τί χρὴ νομίσαι τὰ νῦν διὰ τοσαύτης ἐπιμελείας οἰκονόμενα, καὶ τῶν ἰνδικῶν ἐμπορειῶν, καὶ τρωγλοδυτικῶν ἐπηξημένων ἐπὶ τοσοῦτον. Cicero quadam oratione reditus Ægypti commemorat, talentorum 12. millia quingenta in annum, Ptolomeum Auleten. patrem Cleopatræ refeciſſe. Cum igitur Auletes in adminiſtrando regno vir negligentiſſimus tot reditus in annum refecerit, quid debemus ſentire de regno, quod tanta cura regitur à Romanis, cum negotiatio Indica, & troglodytica reditus in tantum auxerit. Aſia quidem ætate Sillæ 4. millia talentum annui tributi exſoluit. Nam quod ait Appianus Syllam imperaſſe Aſiaticis, vt 4. annorum tributa ſtatim Romanis inferrent, Plutarchus tradit Syllam mulctaſſe vniuerſam Aſiam 20. millibus talentorum, qui 12. milliones auri reficiunt. Ἐπιγράψαι ῥωμαίοις πέντε ἐτῶν φόρους εἰσενέγκειν αὐτίκα, Appianus. Plutarchus

σύλλας

σύλλας δὲ κοινῇ μὲν ἐζημίωσε τὴν ἀσίαν δυσμυρίοις ταλάντοις. Certè ætate M. Antonij triumuiri Aſia pependit annui tributi viginti millia talenta,id eſt xij. auri milliones,quod ita probari poteſt ex Appiano, apud quem Antonius oſtendit Aſiaticos Bruto & Caſſio 10. annorum tributa perſoluiſſe. Tantundem exegit ab eis Antonius, quod vno tamen anno penderetur. Plutarchus Antonium 20. myriadas talentorum imperaſſe Aſiaticis prodit id eſt, 200. millia talentûm, quæ reficiunt 120. milliones. Appianus, *ἃ γὰρ ἔδοτε τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς ἐν ἔτεσι δύο, ἔδοτε δὲ φόρους ὡς δέκα ἐτῶν*, quæ enim dediſti duobus annis noſtris hoſtibus ,ea ſunt tributa decem annorum. Plutarchus, Antonio *μυριάδας εἴκοσι ταλάντων ἡ ἀσία ἔδωκε*, 200. millia talentum Aſia dedit, id eſt 120. milliones. Zonaras prodit Baſilium Imper. Conſtantinop. habuiſſe in theſauris ducenta millia talentum auri, quæ Lipſius eſſe vult mille, & ducentos milliones. Fugit eum ratio, vt videtur. Ea ſumma centum & viginti milliones reficit. Nam vt Lipſius ipſe rationem ponit cap. 2. lib. 2. de magnitud. Rom. viginti millia talentûm reficiunt xij.

milliones noſtros. Vnde ſequitur centum millia talentûm aſſurgere ad ſexaginta milliones, ducenta millia talentûm ad centum viginti milliones. Quid cæteras prouincias auri pependiſſe credibile eſt. Doctiſſimus Lipſius ex omnibus prouinciis annui tributi centum quinquaginta milliones exactos arbitratur. Quem adito ſi lubet. Piget enim inculcare quæ ille diligenter perſecutus eſt.

DE TRIBVTIS, AC VECTIGAlibus regni Galliæ.

Cap. LVIII.

CVm primum huic operi manum admoui, non ea mens mihi fuerat, vt aliquid de Galliæ noſtræ muneribus, ac tributis attingerem, quod Ioannem Philippum virum doctiſſimum, apud Occitanos in curia ſubſidiorum præſidem, hanc partem diligenter exſecutum eſſe comperiſſem: ne quid tamen deſideraretur, quod facili negotio præſtari potuerat, maximè vt munera Imperij Romani, cum muneribus Galliæ noſtræ certius inter

ſe comparari poſſent, adduci me paſſus ſum à Domino Raymundo Delsherms politioris ingenij viro, & omnis officij diligentiſſimo, vt leui manu indictionum numerum ſubducerem, quæ noſtra ætate in regno Gallico vſurpantur. Rex Franciæ, vt inde potiſſimum ordiar, duo genera bonorum poſſidet. Patrimonium, ſiue domanium, & indictiones. Patrimonium duplex eſt, alterum quod à parentibus hereditario iure princeps accepit, alterum quod regni iure à Repub. conſequutus eſt. Cuiuſmodi ſunt ea quæ vernaculo ſermone dicuntur, *Fiefs, droicts de fiefs, lots, Ventes, quints, arriequints, rentes, cenſes, Vſages, taſques, droicts de juſtice, amendes, confiſcations, mains-mortes, aubeines, monnoyes, eaux & foreſts, ponts & paſſages, entrées*, & cætera iura, quæ regibus pro variis prouinciarum moribus attribuuntur. Budæus patrimonium principis, quod regni iure in Portoriis, vectigalibus, emphyteuticis reditibus reponitur, quia ſtata & immutabili forma exigitur veterum canonem eſſe putat, de quo abunde à nobis ſupra dictum eſt. A patrimonio quod à parentibus acceptum hereditario iure princeps poſſidet

fundi patrimoniales dicti ſunt,& res priuatæ, ex quibus iure priuato, non fiſci, modum pecuniæ, aut frumenti quotannis percipit, tit. de fund. Patrim. lib. 11. Cod. quemadmodum in Imperio Romano alia fuere bona Cæſaris, alia fiſci, alius procurator Cæſaris, alius fiſci. Bona Cæſaris, quæ Cæſar aliunde quam ab imperio habuit, bona fiſci quæ iure imperij. In Gallia olim reges patrimonio vtroque contenti, nullis indictionibus ſubditos onerarunt. Ludouicus Iunior ſub annum 1167. cum grauiora tempora incidiſſent, viceſimam omnium redituum à populo exegit. Philippus pulcher centeſimam, aut ſi res expoſceret, quinquageſimam, & quintam mercium ac rerum venalium;Ioannes viceſimam indixit, Capite cenſis capitationem decem aſſium Turonenſium in annum. Carolus quintus focarium, ſeu focagium in ſingulos focos,& tributum annuum quatuor Francorum vt vocant, ſingulis vrbium & ſuburbiorum incolis,& decem aſſes Turonenſes ruſticanis ac villaticis in capita. Carolus ſeptimus decem & octo millia Francorum tributi nomine primus indixit. Noſtrates taleam vocant à talea, quæ lignum

quadratum, ac teſſeram ſignificat, quod ex cenſu à poſſeſſoribus per partes æquo iure exigatur. Tributa autem Galliæ reges ſine conſenſu, ac ſuffragio generalium regni conuentum inſtituere non poſſe iam inde ab ætate Caroli magni, teſtatur Aymonius Monachus lib. 4. cap. 116. 117. Sub Ludouico vndecimo, & Carolo octauo, varia tributorum genera inſtituta ſunt. Subſidia in primis, vulgo *Aides*, quibus viceſima pars pretij frugum, cæterarúmque rerum venalium, quæ intra regni fines veneunt, exigitur. Item, octaua, aut ſubinde quarta pars pretij vini heminatim, ac minutatim diuenditi. Quod genus tributi ab anno 1363. ad annum 1460. à Carolo quinto, ſexto, ſeptimo Galliarum regibus indictum eſt, quoties venditione aut permutatione res mobiles ad alium tranſirent. Quod vectigal olim fuit, hodie patrimonij munus, prædiis, ac poſſeſſionibus indictum pro cuiúſque cenſu. Alterum genus dicitur oblatio, ſiue conceſſio, *Ottroy*, quod generali Galliæ conuentu regibus id poſtulantibus indulgetur. Aymonius lib 4. cap. 116. 117. publicis conuentibus Carolum magnum oblata ſibi

annua dona more ſolemni ſuſcepiſſe ait, qui mos à Cyro Perſarum rege ortus,ab Auguſto vſurpatus eſt, apud Sueton.

Tertium genus,ſuperindicta, *Creües*, cum ſupra ſtatum ac legitimum tributi ordinarij modum aliquid indicitur.

Quartum, mutuatio, *Emprunt*, cum mutui nomine ac titulo rex à ſubditis aliquid exigit, quod à Romanis aliquando vſurpatum eſſe ſupra oſtendimus. In quo genere cum difficiliora tempora incidiſſent Syllam ne rebus quidem ſacris peperciſſe Plutarchus auctor eſt. Id mutui genus D. Ludouicus, Ioannes, & Franciſcus primus cum in hoſtium poteſtatem veniſſent, vt λύτρα perſoluerent, vſurparunt.

Quintum Æquipollens, *Equiualent*, denarius vnus in libram piſcium, & carnium in Macello venalium. Item ſexta pars pretij vini quod non domi è priuato fundo reficitur, ſed hinc inde coëmitur à mercatoribus, vt diuendatur.Hoc genus vectigalis in Occitania ſubſtitutum eſt in locum viceſimæ mobilium venalium, qua ſe Occitani grauatos conquerebantur.

Sextum, ſtipendium quinquaginta milli-

bus militum alendis à Franciſco primo inſtitutum, quod exigitur ab omnibus oppidorum, & ſuburbiorum incolis, non item ab agricolis.

Septimum, ſtipendium ſuperindictum, *le Taillon*, quo ſuperiori militum ſtipendio aliquid adijcitur, vt milites ſuo ſumptu viuant, ab Henrico 2. anno 1549. inſtitutum, ne militibus alendis villatici opprimerentur.

Octauum Annonæ, *Eſtappes*, militibus procedentibus, & munitiones ſtationariis exhibendæ. Vtrumque genus ad annonas militares pertinet, l. Annonam D. de extraord. crimi. & tit. de erog. mil. annon.

Nonum, pecuniæ, *Deniers communs*, ad vrbes arcéſque muniendas, à quo munere ne ſacra quidem domus libera eſt, Cod. de operib. pub.

Decimum Angariæ, & parangariæ, *Leuées de cheuaux & chariots*, quod onus ipſi etiam clerici ſuſtinere coguntur, l. 2. Cod. de Epiſcop. & Cleric. l. munerum. D. de muneribus.

Vndecimum portoria, *Traite & impoſition foraine*, viceſima ſcilicet pars pretij rerum

omnium venalium, quæ extra regni fines exportantur.

Duodecimum vectigal ſalinarum, *Gabelle*, quæ vox Italica indictionem omnem, & præſtationem pro rebus mobilibus, aut ſe mouentibus ſignificat.

Decimum tertium, decima pars redituum Eccleſiæ, quam à clericis rex exigit Romani Pontificis permiſſu. Item, dòna gratuita, quæ difficili tempore princeps à Clericis exigere poteſt.

De his omnibus indictionibus ac tributis Generales Ærarij, ac Theſaurarij principis, vulgo *Generaux des Finances*, cognoſcunt, noſtra ætate à regibus inſtituti, qui ſupremæ curiæ titulo, vulgo *Cour des Aides*, inſignes, lites omnes ac controuerſias in hoc genere ita decidunt, vt ab iis prouocari non liceat, cum imperij meri ac mixti amplitudo illis attributa ſit, quorum ordo primum, Lutetiæ anno 1380. inſtitutus eſt, deinde per reliquas Galliæ prouincias propagatus, honeſtiſſimo loco habetur, qui reſcripta ſuper exactionibus tributorum quæ à principibus acceperunt, vt in Imperio Romano præfecti diœceſeon, & moderatores prouinciarum,

ad eos mittunt, qui vulgo dicuntur Electi, quibus id muneris datur, vt onera tributorum in ſua diœceſi æquo iure partiantur. Electi decurionibus ſuæ Diœceſeos mandata principis ſignificant. Decuriones de conſilio ciuium ac municipum, Diſcuſſores ac peræquatores conſtituunt, vulgo *Aſſeeurs des Tailles*, qui opera curialium in Imperio Romano vtebantur, vt ex cenſu cuiúſque munera diuiderent. Diſcuſſores, *Aſſeeurs*, collectariis id dant negotij, vt tributa exigant, & colligant, collectáque protinus ad ἀποδεκτῆρας ſeu receptores deferant, qui Cod. Theodoſiano, opinatores, tributarij, numerarij, palatini ſubinde vocantur, de quibus à nobis pluribus ſupra actum eſt. Vulgo ſuſceptores particulares, *Receueurs particuliers*, quibus eæ partes datæ ſunt, vt regias pecunias per antigrapheas generales, vulgo *Controlleurs generaux*, recognitas cum pittacio ſubſignato ad ſuſceptores generales tuto deferant, vulgo *Receueurs generaux*, qui aurarij ſuſceptores, aut tribuni ærarij dicti videntur, à quibus deinde aurum exactum, ad comitem ſacrarum largitionum, & ærarij regj præfectum, *Threſorier de l'eſpargne*, depor-

tatur. Et ne fraus aliqua interueniat, Antigraphes,ſeu Antigrapharij, quaſi Ephori, & inſpectores ſuſceptoribus adhibentur, qui omnia diligenter obſeruent, recognoſcant, & ſignent. Suſceptoribus item inſtitores,& Tabularij ſeu Chartularij adiungũtur,vulgo *Commis*, quaſi ſubſtituti, qui operas ſuas, Suſceptoribus commodant, quorúmque factum ſuſceptores præſtant. Suſceptoribus inſuper adiunguntur Coactores,& opinatores Palatini, vulgo *Clercs des Finances*, qui ſuſceptoribus particularibus neceſſitatem deuehendæ ad ſuſceptores generales regiæ pecuniæ imponant. Comiti ſacrarum largitionum, Antigrapheus, ſiue maior Antigrapharius adiungitur, ne fraus Regiæ pecuniæ fiat. Noſtra ætate ſummi ærarij præpoſiti, quos vulgo intendentes & ſuperintendentes vocant Conſtituti ſunt, quorum iudicio Regiæ Gazæ diſcutiuntur, probantur,diſpenſantur. Sunt præterea Theſaurarij partium fortuitarum, *des parties caſuelles*; Theſaurarij generales per prouincias, & præſides Theſaurariorum. Theſaurarij militiæ, quos ærarios militiæ quæſtores merito voces, quibus quaſi miniſtri adiunguntur,

qui ſtipendia equitibus ſoluunt, vulgo *Payeurs des Compagnies*. His adde ſi lubet Theſaurarios extraordinarios militiæ, & eorum inſtitores, ac ſubſtitutos, ſeu vicarios, vulgo *Commis*. Sunt & Scribæ & actuarij Theſauri Regij, vulgo *Secretaires des Finances*, qui mandata & reſcripta principis ſuper indictionibus ac tributis hodie conficiunt, ac ſignant.

ANALECTA.

Ad librum de Vectigalibus.

CAP. III. *De Publican. & Vect. exact.*

V*Ectigalium exactores*) illos Philo Iudæus lib. de Caim vocat ἐκλογέας, his verbis, Capito φόρων ἐκλογεὺς τῶν τῆς ἰουδαίας. Capito exactor tributorum Iudææ. *Pag. 24. lin. 16.*

CAP. XII. *De Aerarijs.*

D*E ærario*) Euſebius lib. 2. Hiſt. Eccleſiaſt. ταμείοις βασιλικοῖς προσουσίαν μαρτύρων αναλαμβάνεσθαι, Martyrum bona æra- *Pag. 97.*

Digitized by Google

rijs (id eſt fiſco) addita eſſe ſcribit.

De Veſtiario] ex Heſychio, βισιάριον, τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται, καὶ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ. Veſtiarium, locus vbi pecuniæ & veſtes publicæ reponuntnr.

Pag. 101. ling penul. *De ijs qui ærario præfecti ſunt*] Ex nouel. 30. Iuſtiniani Proconſules Cappadociæ ἡγήσασθαι τῶν ταμειακῶν ἀνθρώπων ὁπόσοι τῆς πρώην κομητιανῆς ἦν τάξεως, præfuiſſe viris ærarij curatoribus qui olim comitiani officij erāt, quique ſummarij dicti. Iuſtinianus ſuſtulerat ἐπιτρόπους procuraris, καὶ πρακτευτὰς, & tractatores, vt comitiana vectigalia curaret. In ea erant treſdecim πρωτεύοντες, primates, quos primos magiſtros vocant, alij fuere ſecundi magiſtri, qui exigebant vectigalia. Sub XIII. primatibus erāt totidem πράκτορες exactores. Ibidem oſtendit præpoſitum ſacri cubiculi miſiſſe ad rectores Prouinciarum vt quoſdam reditus fiſcales acciperet. Erant & diſcuſſores ſeu λογοθέται apud Symmachum cognitores & diſceptatores rationum fiſcalium ab alijs tractarum, l. cum poſt. Cod. de appellat. De quibus agemus in libello de magiſtratibus.

CAP. XXIX. *De tributo artificum.*

ALexander ſeuerus apud Lampridium Brachariorum vectigal inſtituit] Scaliger Bractheariorum legit. optimè. Bractearius in V. gl. πεταλοποιός, qui bracteas & folia aurea facit. Quantum reficeretur ex eo vectigali, nemo definit. Herodianus & Xiphilinus tacent. Pag. 141. lin. 8.

CAP. XXX. *De vectigali matrimoniorum.*

VErba Suetonij lib. 4. cap. 40. Sic habent. Additúmque ad caput legis, vt tenerentur publico, & quæ meretricium, & qui lenocinium feciſſent: nec non & matrimonia obnoxia eſſent. Hunc locum ita interpretor, *publico,* id eſt, τῇ τελωνείᾳ, non tantum teneri meretrices & proſtibula, quæ paſſim in lupanaribus & fornicibus proſtarent, aut qui, quæue palam lenociniũ exercerent cum in legitimo matrimonio non viuerent, ſed etiam fœminas legitimis nuptijs iunctas quæ vel meretricium, vel, lenocinium, non in lupanaribus tantum, & fornicibus, ſed etiam domi inter priua- Pag. 141. ad fi-nem.

tos parietes facerēt. Vectigalis autem ſummam non aliam eſſe auguror, quam vt meretrix tantum publico penderet, quantum quæque vno concubitu mereret, vt ibidem oſtendit Suetonius. Auitus certè apud Xiphilinum vectgal indixit lupanari quod erat in palatio: καὶ τέλος ἐν τῷ παλατίῳ οἰκήματι ἀποδείξας. Lupanar enim in palatio fuiſſe iam inde à temporibus Claudij docet Dio his verbis, ἡ μεσσαλίνα καὶ ἐπ' οἰκήματός ἐν τῷ παλατίῳ αὐτή τε ἐκαθέζετο, καὶ τὰς ἄλλας τὰς πρώτας ἐκάθιζεν. Meſſalina in lupanari palatij proſtabat, & alias primores fœminas proſtare iubebat. Beneficiarij principis, & curioſi in matriculas referebant eos qui tali de cauſa publico tenerentur. Tertulianus certè lib. de fuga. indignatur Chriſtianos, quod Chriſti fidem profiterentur, inter lenones in matricibus beneficiariorum principis & curioſorum vectigales contineri. Quantum autem lenones publico ſub Calligula penderent, ignotum eſt. Poſtea Chryſargyron eo nomine introductum, de quo ſupra egimus. Romæ fœminæ adulterij damnatæ ſumebant togam & in fornices relegabantur:

Quædam vt licentius libidinarentur apud ædiles impudicitiam profitebantur, & lupanaribus ſe mancipabant, a quibus vectigal exactum eſt.

CAP. L. *De fiſco.*

DE Iudaico fiſco Sueton. in Domitiano cap. 12. Præter cæteros Iudaicus fiſcus acerbiſſime actus eſt, ad quem deferebantur qui veluti profeſſi Iudaïcam intra vrbem viuerent vitam. Iudæi enim numerata pecunia liberam ſuæ ſectæ profeſſionem Romæ & alibi redimebant. Xiphilinus δίδραχμον ἐτάχθη τοὺς τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη περιστέλλοντας τῷ Καπιτωλίῳ Διῒ κατ' ἔτος ἀποφέρειν. Statutum eſt, vt ij, qui patrios Iudæorum ritus obſeruare vellent, Capitolino Ioui didrachmum annuũ inferrent. *Pag. 163.*

Fiſci titulos alienis prædijs imponere] Iuſtin. nouel. 7. εἰ δὲ εἰς ἑτέρου τινὸς προσηγορίας σανίδας ἀνατεθείσας εὕροι, παραχρῆμα τοῖς τοῦ τεθέντος πράγμασι τίτλους περιθήσει δημοσίους, εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ περιρρήξας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας τίτλους. Si in prædijs quæ ad fiſcum pertinent inuenerit tabulas & titu- *Pag. 170. len. 9.*

los alienos appoſitos,protinus prædijs eius qui poſuit titulos apponat publicos, & tabulas alienas ad eius caput qui poſuit affringat.

Cap. LIII. *De collatione Syriarchiæ.*

Pag. 377. SYrIarchia ſacerdotij nomen fuit in Syria. l. 1. Cod. de Natural. liber. l. 1. Cod. de offic. comit. orient. Syriarchæ dicti qui hoc ſacerdotio fungebantur, erántque munerarij & ludorum editores, quibus ea gratia o*l*im facta erat, vt ad ludorum expenſas aliquid à poſſeſſoribus ſenatorijs exigerent D. l. 1. Cod. de offic. comit. orient. Quæ deputatæ ſunt Alytarchiæ & Syriarchiæ ludis in prima Syria, exigantur. Alytarchaa fuit ſacerdos Anthiochiæ quod ludis qui fiunt dijs ἀλύζαις, id eſt, flagelliferis præſit, vt ait Fauorinus. Cæteri enim per prouincias ludorum editores duorum talentorum librata impendia excedere vetabantur, non item Alytarchæ, & Syriarchæ qui vt ſumptum ſuſtinerent, aliquid exigebant, quod vetatur l. 1. Cod. Theodoſ. de prædijs ſenatorum.

Voluntate

Voluntate autem propria vnuſquiſque Syriarchiæ munus ſuſcipiebat, non neceſſitate impoſita,l. 103. Cod Theod. lib. 12. tit. de Decurionibus.

CAP. LV. *De iudicibus vectigalium.*

P*Rætores in Prouincijs ſuis*] Iuſtinianus Prætorum auctoritatem quæ temporum injuria proſtrata erat erexit nouel. 24. Dedit enim Prætoribus poteſtatem ciuilem & militarem, vt Prætor impediret πράκτορας μὴ ταύτας τὰ ἐξέθους πονηρῶ γινομένας προστάξεις παραλαμβάνειν, ὅσαι περὶ τειχοποιίας καὶ ὁδοστρωσίας, καὶ ἄλλης μυρίας αἰτίας προίασιν ἐκ τῶν θρόνων τοῦ ἐπάρχου. Id eſt, vt prohiberet exactores tributorum ſuſcipere,& exequi mandata illa quæ malo more à ſede præfecti Prætorio exeunt de muris reficiens, de vijs ſternendis & alijs oneribus infinitis. Et nouel. 25. ἡ τῶν δημοσίων εἰσπραξις, τῷ πραιτωρι ἐπικείσεται, καὶ τοῖς πειθομένοις αὐτῷ πραιτωριανοῖς ταξεώταις. Prætori incumbet vt publica vectigalia exigenda curet, & prætorianis officialibus qui Prætori parent.

Pag. 179. lin. 17.

Pag. 186. ad finem. In Prouincijs & Diœceſibus plærumque alij fuere qui rei militari, alij qui vectigalibus præeſſent. Moderator Arabiæ ciuilibus tantum rebus & vectigalibus præerat, dux exercitui nouel. 102. fuit enim in Arabia φύλαρχος, καὶ δοὺξ, καὶ θεῖον πατριμώνιον, καὶ θεῖα πριβάτα, καὶ θεῖος οἶκος, fœderatorum comes, & dux, & diuina priuata, & diuina domus, quæ omnia ſub moderatore Arabię fuere. Ita & nouel. 8. Comes orientis cum officio ſuo curat exactiones vectigaliū publicorū, & ciuilem ac publicumſtatum, τὸν κόμητα τῆς ἑῴας ἅμα καὶ τῇ πειθομένῃ αὐτῷ τάξει κινδυνεύειν ὑπέρ τε τῶν δημοσίων εἰσπράξεως, ὑπέρ τε τῆς πολιτικῆς καὶ δημοσίας καταστάσεως. Tiberius occidit Capitonem Aſiæ procuratorem quod rem militarem attigerat. οὐ γὰρ ἐξῆν πότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν ait Dio lib. 56. non licuit ijs qui pecunias imperatoris procuratorem aliud efficere, quam reditus ſolitos exigere.

CAP. XXXVII. *De tributo tertiarum.*

B*inam & ternam*] legendum eſt Bina & Terna, quorum meminit Caſſiodorus epiſt. 8. lib. 1. Variar. in hæc verba. Quapropter illuſtris viri comitis ſacrarum largitionũ ſuggeſtione comperimus, pridem tibi ſecundum morem veterem exactionem binorum,& ternorũ fuiſſe delegatam. Vnde te præſentibus commonemus affatibus, vt ſecundum Canonicariæ fidem, tempora debeas conſtituta complere. Binorum & ternorum idem meminit epiſt. 21. & 22. lib. 7. & epiſt. 20. eiuſdem lib. titulos binorum & ternorum vocat. Quæ ſint illa bina & terna nemo, quod ſciam, ſatis explicauit Quidam binos & ternos titulos intelligunt,Alij bina & terna vectigalia,nonnulli binam & ternã penſionem. Quæ omnia eodem recidunt, ſi quis animum aduertat. Certum enim eſt tribus penſionibus anni cuiuſque indictones ſolui ſolitas eſſe l. vlt. Cod. de annon. & tribut. ſingulæ penſiones quatuor menſibus definitæ erant, vnde breues quadrimenſtrui fuere, qui de ſingulis penſionibus confice-

Pga. 149. lin. 8

rentur à Chartularijs, & ad officiũ palatinum, aut præfectum Prætorio deferrẽtur, l. vlt. Cod. de annon. & tribut. Quo pertinent illa verba Caſſiodori lib. 12. Variar. epiſt. 2. Expenſarum notitiam quaternis menſibus comprehenſam. Item, vt trina illatione deuotus poſſeſſor ſuam compleat functionem. Et lib. 3. epiſt. 8. verba hæc, vnde te præſentibus commonemus affatibus, vt ſecundum Canonicariæ fidem tempora debeas conſtituta complere, de Canonicaria delegatione accipienda ſunt. Et tempora conſtituta, de tribus illis penſionibus exaudienda, quarum ſingulæ quatuor menſibus compræhenſæ erant. Eodem pertinent lib. xi. Cod de collat. fund. patrimonal. & Emphyteut. l. 4. reſcripti verba, quibus Valentinianus & Valẽs AA. edicunt, vt canon patrimonialium, & emphyteuticorum fundorum ſoluatur tribus penſionibus pro ſoluentis arbitrio: nec enim certa ſunt penſionis tempora. Tituli autem binorum & ternorum retractabantur à Chartularijs qui dicti ſunt Tractores, & quadri menſtruos breues faciebant. l. nulli. Cod. de numerarijs, l. 3. Cod. de can. largitional. &c.

CAP. XLVI. *De Tyrocinio.*

AD ea quæ hoc capite dicta ſunt de Tyrocinio addimus, Anaſtaſium Dichorum *χρυσοτελείαν* inſtituiſſe, id eſt, aurariam præſtationem. Euagrius lib. 3. cap. 42. *τήν τε καλυμένην χρυσοτέλειαν ἐπινοήσας, καὶ ἀπεμπολήσας τὴν στρατιωτικὴν δαπάνην κατὰ τῶν συντελῶν εἰς τὸ βαρύτατον.* Id eſt, cum reperiſſet aurariam penſionem, & populos ſuos vectigales bellicis impenſis per nundinationem vexaret. Contra Valens Imperator apud Socratem lib. 3. Hiſtor. Eccleſ. in hæc verba, *τῶν δὲ συντελούμενον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν κατὰ κώμας στρατιώτην ἐξηργύρωσεν ὀγδοήκοντα χρυσίους ὑπὲρ ἑκάστου στρατιώτου τοὺς συντελέας ἀπαιτεῖσθαι κελεύσας, οὐ πρότερον τὰς συντελείας κουφίσας αὐτοῖς.* Numerato pretio vendidit militem, qui ex Prouincijs per vices à poſſeſſoribus præſtabatur, cum iuſſiſſet vt pro quoque milite aurei octoginta exigerentur à tributarijs, nec prius eos vectigalium onere leuauit quam id præſtitiſſent, quod cladem attulit Romano imperio, cum nemo mili-

„ taret. Paulus Diaconus lib. ij. de Valente, „ Valēs collatores ſuos præcepit Prouinciæ „ per vicos & ciuitates, per vnum quemque militem octoginta ſolidos exigere. Idem Anaſtaſius exactionem tributorum curialibus abrogauit; cum in ſingulis vrbibus conſtituiſſet vindices. Περιεῖλε δὲ καὶ τὴν τῶν φόρων εἴσπραξιν ἐκ τῶν βουλευτηρίων, τοὺς καλουμένους βίνδικας ἐφ' ἑκάστῃ πόλει προβαλλόμενος, ait Euagrius.

Finis de Vectigalibus Populi Romani.

INDEX CAPITVM LIBRI de Vectigalibus Pop. Rom.

I	DE tributorum origine.	7
II	De tributo & vectigali.	13
III	De publicanis & vectigal. exactorib.	22
IV	De agris vectigalibus	40
V	De portorio.	47
VI	De decumis in genere.	51
VII	De decumis frumenti.	54
VIII	De Horreis.	61
IX	De inuectione frumenti.	65
X	De ſcriptura.	79
XI	De tributo & cenſu.	83
XII	De ærarijs.	97
XIII	De capitatione.	102
XIV	De indictionibns.	109
XV	De vectigali Macelli.	117
XVI	De ſalinis.	118
XVII	De vectigali fumi, vmbræ, & aëris.	122
XIIX	De Alleſengio & Cartiatico.	124
XIX	De octaua, quinta, & quadrageſima.	126
XX	De uiceſima eorum quæ manumittcrentur.	127
XXI	De viceſima hereditatum.	128
XXII	De viceſima quinta venalium mancipiorum.	131
XXIII	De quadrageſima.	132
XXIV	De quinquageſima.	133
XXV	De vectigalia rerum venalium.	134
XXVI	De vectigali vrinæ & ſtercoris.	135
XXVII	De decima hæreditatum.	140
XXIIX	De vini portorio.	ibidem.
XXIX	De tributo artificum.	141
XXX	De vectigali matrimonij.	ibidem.
XXXI	De octaua libertorum.	142
XXXII	De tributo ex vicis.	ibidem.
XXXIII	De vectigali è fluminibus	143

XXXIV	De vectigalibns lupanarium.	ibidem.
XXXV	De metallis & varijs fodinis.	145
XXXVI	De ſolario.	148
XXXVII	De tributo tertiarum.	ibidem.
XXXIII	De tributo in menſem.	249
XXXIX	De tributo pro mortuis.	150
XL	De ædilitio vectigali.	151
XLI	De ſiliquatico.	151
XLII	De monopolio.	153
XLIII	De ſiliqua & canonicis ſolidis conductorũ.	154
XLIV	De ſextario	155
XLV	De trientibus & ſemiſſibus.	156
XLVI	De tyrocinio.	157
XLVII	De vectigali & lacubus.	160
XLVIII	De interpretio negotiatorum.	ibidem.
XLIX	De metœcio & enœcio.	161
L	De fiſco.	163
LI	De gleba ſenatorum.	173
LII	De Canone.	176
LIII	De collatione ſyriarchiæ.	177
LIV	De ijs qui conſtiruendi vectigalia, aut locandi ius habuere.	ibidem.
LV.	De iudicibus vectigalium & tributorum.	179
LVI	De opibus ærarij Romani.	186
LVIII	De ſumma vectigalium & tribntorum.	190
LVIII	De oneribus ac vectigalibus Regni Galliæ.	194

Analecta ad librum de Vectigalibus.

Ad caput III.	de publicanis & exactoribus tibutorũ.	203
XII	*De* Aërarijs.	ibidem.
XXIX	*De* tributo artificum.	250
XXX	*De* vectigali matrimoniorum.	ibidem.
XXXVII	*De* tributo tertiarum.	211
XLVII	*De* tyrocinio.	213
L.	*De* fiſco.	207
LIII	*De* collatione Syriarchiæ	208
LV.	*De* iudicibus vectigalium.	206.

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

Digitized by Google

Google